

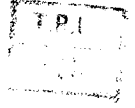
MİMAR SİNAN

4. En Muh. Büyük Üstad Mesajı Can ARPAÇ
10. Mukbil GÖKDÖĞAN Kardeşin Ardından Sahir ERMAN
15. Mîmî Kemal ÖKE Ahmet AKKAN
25. İlginç Bir Mektup; Konsekresyon'la İlgili
Kronolojik ve Kişisel Veriler Colil LAYIKTEZ
33. Rusya'da Masonluk Abdurrahman ERGİNŞOY
45. Yugoslavya'da Franmasonluk Zoran D. NENEZIC
Çeviren: Falih ERKSAN
50. Prusya Kralı II. Frederick'in Masonik
Çalışmaları Cem MAHRUKİ
57. Masonlukta Liderliğin Düşündürdükleri Raşid TEMEL
61. Masonlukta Evrensellik Sinan ARTAN
64. Felsefesal ve İnançsal Bazı Terimlerin
Anlamları Yusuf KÖKDAMAR
76. Evrensel Bilgi Demir TIRYAKİ
81. Yüreğimin Sesi Tüman FÂNUŞCU
87. Localardan Haberler Mimar SİNAN
95. Aramızdan Ayrılanlar Mimar SİNAN

Kapak Kompozisyonu : ŐINASI BARUTÇU
Y E N İ L İ K B A S I M E V İ
Tel. 243 55 72 - 245 32 48 ☆ İSTANBUL - 1993

MİMAR SİNAN

**Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locasının
tarihi, çağdaş ve gerçekçi açıdan
araştırma ve yayın organıdır.**

Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası adına
İmtiyaz sahibi : Cavit YENİCİOĞLU

Yazı İşlerini fiilen idare eden : Reşad UMUR

DERGİDE ÇIKAN YAZILARIN SORUMLULUĞU YAZARLARINA AİTTİR.
ÜÇ AYDA BİR ÇIKARILIR, ÜYELERE MAHSUSTUR. PARA İLE SATILMAZ

SAYI : 86 Nuruziya Sokağı 25, 80050 - Beyoğlu Tel : 249 24 51 ARALIK 1992

4. En Muh. Büyük Üstad Mesajı Can ARPAÇ
10. Mukbil GÖKDOĞAN Kardeşin Ardından Sahir ERMAN
15. Mim Kemal ÖKE Ahmet AKKAN
25. İlginç Bir Mektup; Konsekrasyon'la ilgili
Kronolojik ve Kişisel Veriler Celil LAYIKTEZ
33. Rusya'da Masonluk Abdurrahman ERGİNSOY
45. Yugoslavya'da Franmasonluk Zoran D. NENEZIC
Çeviren : Falih ERKSAN
50. Prusya Kralı II. Frederick'in Masonik
Çalışmaları Cem MAHRUKİ
57. Masonlukta Liderliğin Düşündükleri Raşid TEMEL
61. Masonlukta Evrensellik Sinan ARTAN
64. Felsefesal ve İnançsal Bazı Terimlerin
Anlamları Yusuf KÖKDAMAR
76. Evrensel Bilgi Demir TİRYAKİ
81. Yüreğimin Sesi Teoman FÂNUSCU
87. Localardan Haberler Mimar SİNAN
95. Aramızdan Ayrılanlar Mimar SİNAN

EN MUH.-. BÜYÜK ÜSTAD MESAJI

Sevgili Kardeşlerim,

Başı sonu olmayan Evrenin minicik bir köşesine Dünyalı olarak adımımızı attıktan sonra, belki de bu güzel Dünyayı hemcinslerimizle hangi süreler içerisinde paylaştığımızı bilmek arzusu saatlerin ve takvimlerin nedeni!..

Böylece kendi buluşumuzla dilimlemeye çalıştığımız zamandan pay alabildiğimiz ölçüde mutlu oluyoruz.

Bu açıdan bakarak, 1992 yılını da acısıyla, tatlısıyla ama sağ salım tamamlayıp, anılar dünyanızdaki yerine yerleştirdiğiniz için hepimizi kutlarım.

Önümüzde hepimiz için yeni umutlara uzanan 1993 yılının da herşeyden önce tüm sevdiklerimizle birlikte sağlık, mutluluk ve başarıyla tamamlanmasını dilerim.

1993 yılına Masonik açıdan baktığımızda ise; O sadece yeni bir yıl değil, Muhterem Localarımızda yeni görevlilerin, Masonik görev nöbetini devir aldıkları dönüm noktalarından bir yenisidir.

Aslında Yeni Yıl açısından değişen bir şey yoktur. O gene 365 gündür ama, göreve gelen Kardeşlerimiz günlük işlerinin yanı sıra Masonluğa dönük birçok idari işlerin ve törenlerin yapılması, Masonik geleneklerin ve disiplinin yaşatılması, ritüel ve tüzüklerin titizlikle uygulanması gibi; iş saatlerinden, tatillerinden, eğlencelerinden hatta kazançlarından vermeyi gönülden kabul ederek, yüklendikleri çok ağır ama o ölçüde şerefli bir sorumluluğu da taşıma çabası içerisinde olacaklardır. Ve bu çabalarını başarıyla sürdürmek için en büyük desteği bizden beklemektedirler.

Bize gelince; davetiye beklemeksizin çalışmalarına devamımızla, parasal yükümlülüklerimizi istenmeden yerine getirmemizle, uyarılmadan disiplinimizle, ülkemizin yasalarına, geleneklerimize, tüzüklerimize ve ritüellerimize gönülden bağlılığımızla, Mabedimizin kapısına getireceğimiz adayları içeriye almadaki titizliğimizle, aramıza katılan kardeşlerimize rehberliğimizle dul hemşirelerimize ve yaşlı kardeşlerimize ilgimizle; özel yaşantımızda dürüst, yardımsever, saygın, güvenilir, iyi, aydın ve sevecen insan niteliklerimizle, haksızlığın, bağnazlığın, irticanın ve kaba kuvvetin her türlüüne karşı oluşumuzla kısacası Masonik anlayış, sağduyu ve sevgimizle görevli Kardeşlerimizin etrafında kenetlenmekle yükümlüüz.

Böylece, toplum içinde daha çok parlamayıp, göze batmak için değil; insanlık yolunu daha iyi görmek ve göstermek için gönül verdiğimiz Masonluğa biraz daha yaklaşmış olacağız.

Hepinizin ortak görüşü olduğuna inandığım bu düşüncelerimin ışığında, sizlerden yeni çalışma dönemimizde içinizdeki Masonluk ateşini, geçmiş yıllardakinden daha çok körüklemenizi istiyorum ve bu ateşin ışığında bir atılım yaparak; bir Robenson gibi tek başımıza ama bir canlının hücreleri gibi omuz omuza, Masonluk yolunda olmanın saklanılacak bir şey değil, onur duyulacak bir yaşam biçimi ve insanlarla bütünleşen bir ayrıcalık olduğunu dost-düşman herkese göstermenizi bekliyorum.

Evrenin Ulu Mimarı bu bitimsiz uğraşımızda yardımcımız olsun.

Kardeş Sevgilerimle,

Can ARPAÇ
Büyük Üstad

MESSAGE OF THE M.W. GRAND MASTER

Dear Brethren,

After having stopped on a small corner of our endless world, as a dweller of this earth, we have devised a way to measure the time we share with humanity.

Thus, we are happy as long as we can use slices of time differentiated by this invention of ours.

When we look at things under this angle, I congratulate you all for having buried in your world of remeberences, the year 1992, together with its sorrowful as well as its sweet moments.

First of all, I wish that the year 1993 which reaches towards new hopes, will bring you and all those you love, health, happiness and success.

On the masonic angle, the year 1993 is not any new year; it is one of the turning points when new

officers, changing the guard, will take charge of their new masonic offices.

In fact, there is nothing new with the new year, it will again be 365 days long; but the Brethren coming to office, beside their professional daily activities, will have to carry the load of masonic management and ceremonies, to care for the preservation of our customs and discipline, to look for the exact application of our rituals and constitutions; they will accept benevolently to sacrifice part of their professional working hours, holidays, leisure time and also revenues; they will be carrying the weight of heavy and as well honourable responsibilities. To achieve success in this labour they hope to be assisted by us.

With respect to us, we shall take part in the masonic labour without waiting to be invited, we shall pay our dues before being asked, we shall confirm ourselves to the masonic discipline, to the laws of our country, to our customs, we shall be heartily attached to our rituals and constitutions, we shall screen carefully the candidates before accepting them, we shall guide our new brethren and care for the widows of our deceased brethren and for the elderly. In our private lives we shall be rightful, caring, respectful, trustworthy, enlightened and loving and shall stand against injustice, superstition, fanaticism and all types of rough force; in short we should stand firm, around the Officers, armed with masonic comprehension, bon sens and brotherly love.

Thus, not for attracting attention and to look bright in society, but to see better the way to humanity, as well as to show the way to others, we shall ever try to come closer to Masonry we idealise.

In the light of these thoughts, which I believe you all share with me, I want you to light your masonic zeale with a bigger fire than last year's and under the light of this fire, not alone like a Robinson, but shoulder to shoulder, like the different cells in one body, I want you not to hide, but to show friends and foe alike, that you are proud to be on the masonic way...

Let The Grand Architect of the Universe help us in this endless struggle of ours.

With brotherly love,

***Can ARPAÇ
Grand Master***

15.12.1992

MUKBİL GÖKDOĞAN KARDEŞİN ARDINDAN

Sahir ERMAN

Bir dava adamı, bir ilke ve inanç adamı, bir büyük Mason daha En Büyük Sır'ra inisiye oldu ve ölümsüzlüğe doğdu: Müsavat Muhterem Locası önceki Üstad-ı Muhteremlerinden, Eski ve Kabul Edilmiş Skoç Riti Türkiye Yüksek Şûrası'nın ad vitam Şeref Hâkim Büyük Âmiri Muh. Mukbil A. GÖKDOĞAN K., Cumhuriyetin 69. Kuruluş yıldönümü olan 29 Ekim 1992 günü sabahı, yorgun vücudunun dinlenmesine nihayet izin veren, çok sevdiği, emirlerinden asla ayrılmadığı Ulu Tanrısına kavuştu.

Ben, Müsavat Muh. L.ındaki sekreterlik görevinden itibaren hemen bütün görevlerde kendisiyle halef-selef olduğum Mukbil GÖKDOĞAN K.imin hayat hikâyesini sizlere anlatacak değilim: Türkiye Yüksek Şûrası tarafından hazırlanmış olup, pek yakında yayımlanacak olan ve Mukbil GÖKDOĞAN K.imizin bütün konferans, tebliğ, rapor ve mesajlarını bir araya getiren, tashihlerini bizzat gözden geçirdiği bir kitapta, kendisi tarafından kaleme alınmış olan dış âlemdeki ve camiamız içindeki curriculum vitae'sini okuyacak ve bir insanın kısacık ömrü içine, azmettiği ve çalıştığı takdirde, neler sığdırabileceğini ibretle müşahade edeceksiniz. Asıl maksadım Mukbil GÖKDOĞAN K.i,

Mukbil A. Gökdoğan

gerçek veçhesiyle sizlere tanıtmaya gayret göstermektir, bunun için de bizzat şahid olmak imkânına nâil olduğum bazı olayları dile getirmek istemekteyim.

Tekris olunmamdan bir süre sonra Müsavat Muh. L.ında şimdi hatırlamadığım bir konuda Konferans verecektim. Ancak üşüttüğüm için hiç sesim çıkmıyordu. Bunun üzerine Mabedin orta yerine konulan bir masada konuşmamı yaptım. Sekreter Mukbil'di. Bir sonraki toplantıda okunan tersimatta sesimin çok zor duyulduğundan bahsedildiğini görünce, buna neden lüzum hissettiğini kendisine sormam üzerine şu cevabı almıştım: "Masonik görevlerin her şartta yerine getirilmek gerektiğini ve bu bakımdan hastalığın dahi bir mazeret teşkil etmediğini, bu tersimata ilerde okuyacak olanların öğrenmesi için yazdım". Mesajını almıştım ve aynı mesajı vermeye daima gayret ettim.

Seneler geçti. Mukbil Müsavat Locasında Üstad-ı Muhterem olmuştu. Her toplantının başında, ahlâkî öğütleri ihtiva eden vecizeler okur ve Ebedî Maşrıka intikal eden KK.i mutlaka anardı. Bunun sebebini kendisine sorduğumda verdiği cevap şu olmuştu: "Ölülerini hatırlamayan bir kuruluşun, dirilere faydası olamaz." Yine mesajı almış ve ona göre hareket etmemin gerekli olduğunu anlamıştım.

1960 ihtilâli olunca, Milli Birlik Komitesince teşkil edilen Kurucu Meclis'e Mukbil de seçildi ve Bayındırlık Bakanı oldu ve ülkemizde pek ender rastlanan bir hareket yaparak, kısa bir süre sonra Bakanlıktan istifa edip ayrıldı. Müsavat Locasının arşivinde, Bakanlık hayatım ve istifa gerekçelerini anlatan konuşması herhalde mevcuttur. Bu da bir mesajdı; ne yazık ki bu mesajı duyacak, duysa da anlayacak, anlasa da aynı davranışta bulunabilecek kimse yoktu. O mesajın tâkipçileri olsa idi, belki de ülkemizin politika sahnesi bugünkünden bir hayli farklı olurdu.

Mukbil GÖKDOĞAN'ın bir başka mesajı da, ilerisini göremeyenler tarafından -ki bu zümreye ben de dahilim- tâkip edilmedi. Gerçekten Üniversite olayları başlayıp, öğrenciler -ve hocalar- kamplara ayrılınca ve Üniversite ve Fakülte işgalleri başgösterince, imtihan yaptığı sırada Mukbil'in odası da işgal edildi ve 20 dakika sonra Prof. Dr. Mukbil GÖKDOĞAN, Teknik Üniversite öğretim üyeliğinden istifa ederek emekliliğini istedi. Bu mesaj hepimiz tarafından zamanında tâkip edilebilmiş olsa idi, belki de Türkiye bir "ihtilâller ülkesi" olmaksızın demokrasi düzlüğüne çıkabilirdi.

Mukbil'in hayatı boyunca gözönünde bulundurduğu en büyük düstur her anlamda "intizam"dı ve kargaşaya asla tahammülü yoktu. Ufak

bir misal vereyim. 1983 yılında İstanbul Hukuk Fakültesinden emekli olduğumdan pek az sonra, Üniversitemiz emekli öğretim üyelerini hatırlamak ihtiyacını -nasıl olmuşsa- duydu ve yedi seneden beri emekli olanlar için toplu bir tören düzenlendi. Bu törene Fen Fakültesinin eski Dekanı Prof. Dr. Nüzhet GÖKDOĞAN hemşiremiz de çağırılmıştı. Bir hayli kalabalık olan biz emekliler önceleri birer birer sahneye çağırılıp bir diploma ile bir madalya alıyor, kimimiz çok, kimimiz az alkışlanıyor ve yerlerimize dönüyor, bazılarımız bir konuşma yaparak teşekkür ediyorduk. Fakat iş uzayınca beşer beşer çağırılmaya ve diploma ile madalyalar alelacele elimize tutuşturulmaya başlandı. Bu manzarayı gören ve eşine refakat etmekte bulunan Mukbil önce söylenmeye başladı, sonra ise töreni müteakip tertiplenen yemeğe kalmarak evine gitti.

"İntizam" Muh. Mukbil GÖKDOĞAN K.in masonik hayatında da başlıca şiarı olmuştur. 1965 olayları patlak verip, masonik tarihe "ada grubu" diye geçen ve merhum Reşat ATABEK, Rıfat İNSEL, İsmail Hüseyin TÖKİN, Ali Ratip DİNÇEL ve benden meydana gelen heyetle birlikte dönemin Hâkim Büyük Âmirini, danışmanı olduğu şirketteki bürosunda ziyaret ettiğimiz zaman, kendisinin yanında Müsavat Muh. L.na mensup iki K.den başkası yoktu. Sonraları birbirini tâkip ederek Hâkim Büyük Âmir olacak olan bu KK.den biri Ertuğrul Kemal EYÜBOĞLU, diğeri ise Mukbil GÖKDOĞAN'dı ve Mukbil GÖKDOĞAN, masonik intizamdan ayrılmış olması dolayısıyla gayri muntazam bir hale düşen Yüksek Şûra ile ilgisini keserek, bugünkü muntazam Şûra'nın kurulmasında, yeniden yapılanmasında, ülkemizde ve bütün masonik camiada saygın bir hale gelmesinde en büyük ve en unutulmaz hizmetleri geçen tek Kardeşimizdir.

Yine Mukbil K.imizin davranışlarıyla verdiği bir başka masonik mesajını da belirtmek isterim. Mukbil inançlı bir K.imizdi. Bunun için de her yılın sonunda Kur'an'dan seçtiği bazı âyetleri, Fransızca, İngilizce ve Almanca tercümeleriyle birlikte, ufak kâğıtlara bastırır ve yurt içinde ve yurt dışında bulunan dostlarına yollardı. Maksadı, Kur'an'ın ahlâkî öğütlerini herkese duyurmak ve mason olmakla dindar olmak arasında çelişki bulunmadığını anlatmaktı. Hatta Ramazan ayında katıldığı toplantılarda oruç bozması gerektiği zamanlar, cebinde getirdiği bir kesme şekeri ağzına atar, fakat toplantı saatlerinin iftar saatlerine göre tesbiti gibi garip uygulamalara asla kalkışmaz ve kalkışılmasını da tasvip etmezdi, çünkü böyle bir uygulama masonik intizam ve geleneklere aykırı olurdu.

Ve Müsavat Muhterem L.nın önceki Üstadı Muhteremlerinden, Eski ve Kabul Edilmiş Skoç Riti Sonuncu ve 33. Derecesi Türkiye Yüksek

Şûrasının ad vitam Şeref Hâkim Büyük Âmiri, Amerika Birleşik Devletleri Güney ve Kuzey Jüridiksiyonları, Fransa, İtalya, Hollanda, Kolombiya, Venezuela, Brezilya Yüksek Şûralarının Şeref Üyesi, Prof. Dr. İng. Yüksek Mühendis ve Yüksek Mimar, imânlı ve ahlâklı Mason, Pek Münevver, Muhterem Mukbil A. GÖKDOĞAN Kimiz artık mad-detten aramızda değil... Fakat mesajları ile daima başımızda ve içimizde olacaktır ve olmalıdır. ALLAH engin rahmetini Mukbil Kulundan esirgemesin.

Dilerim öyle olsun.

MİM KEMAL ÖKE

(1884-1955)

1930-1933 Sekizinci Dönem Onuncu Büyük Üstadımız

Ahmet AKKAN

*Evet hayata asalet veren fikirse eğer,
Fikir hayatına verdin ömrünce eser.
Beşer, cihanda faziletle yükselirse eğer,
Onun bir örneği oldun ki, imtisale değer.*

*Edirnekapı şehitliğinde mezarı başında
(30 Ocak 1955) Fuat Hulusi DEMIRELLİ*

İlk zamanlar cerrahlık yapmış, sonra bu işi bırakarak ticaret hayatına atılmış Ali Bey'in oğlu Mehmet Kemal (ÖKE) 1884'de İstanbul'da doğmuştur. İlk tahsilini Samsun'da, orta tahsilini İstanbul Toptaşı Askeri Rüşdiye-

si'nde yaptıktan sonra birbiri ardından anne ve babasını kaybedince, zor şartlarda sürdürdüğü tahsilini, Askeri Tıbbiye'den 1326 (1911) tarihinde Yüzbaşı rütbesi ile mezun olarak bitirmiştir. (Binbaşı Elhaç Rıza Tah-

sin Bey: Mirat-ı Tıbbiye Sayfa: 129).

Rieder Paşa'nın kurduğu "Gülhane Askeri Tatbikat Mektebinde" 7 ay röntgen şubesinde staj yapmış ve Gümüşsuyu Askeri Hastanesi Röntgen Mühassıslığına tayin edilmiş, cerrahiye olan şiddetli arzusu ile Gülhane Hastanesi Cerrahi Direktörü Wi eting Paşa'nın yanında hariciye asistanlığına başlamıştır. Cemil Paşa (TOPUZLU), ".. en istidatlı talebelerimdendi" demekte idi.

Trablusgarp cephesine gönüllü olarak portatif bir röntgen cihazı ile katılmış, Derne'ye geçip Mustafa Kemal'in yanında yer almıştır. Erkanıharb binbaşısı Mustafa Kemal ile muallim Mehmet Kemal'in yanyana gelişi, Atatürk'ün ölümüne kadar çok yönlü bir arkadaşlık ve özel hekimliği şeklinde devam etmiştir.

Balkan, Birinci Cihan, İstiklal Harplerine iştirak ile binlerce yaralının ameliyat ve tedavisini muvaffakiyetle icra etmiştir. Çanakkale Seyyar Hastane Başhekimliği esnasında, "Harp Cerrahisi" adlı eserini yazmıştır. Devrin en süratli ameliyat yapan doktoru, daha sonra Beşinci Ordu Sıhhiye Reis Muavinliği ve Menzil Başhekimliği ve o esnada tehlikeli bir durum almış olan Sari Hastalıklarla Mücadele Teşkilatı'nın başına geçmiştir. İstiklâl Harbi esnasında cephe için hazırlanan acil yaralı hastanesi Başhekim ve operatörü ola-

rak Isparta'ya tayin edilmiştir. Eski Hükümet Konağı binasını tamir ettirip, 300 yataklı, zamanına göre pırıl pırıl bir hastane haline getirmiştir. Çevre halkı bu vatanperver, yapıcı, inançlı adama yardım için elinden geleni esirgememiştir.

Isparta ve çevresinde askeri birlik olmadığından, hasta azdı. Bunun üzerine Isparta ve çevresinde sağlık seferberliği açmış, ihtiyar, çocuk, kadın hastaların müdahale ve tedavilerini yapmıştır. Bu nedenle bilahare kendisine Isparta Fahri Hemşeriliği verilmiştir.

Harpten sonra Gülhane Askeri Tıp Akademisi I. Hariciye Kliniği Profesörlüğü ve direktörlüğüne atanır. Mim Kemal ÖKE, memlekete birçok değerli cerrah yetiştirmiş ve 1941 yılında Albay rütbesi ile emekli olarak askerlikten ayrılmıştır. İstanbul'da meşhur bir serbest operatör olarak mesleğe devam etmiş, 1946'da İstanbul Milletvekili seçilmiş, 1950 yılına kadar parlamentoda görev yapmıştır. Birçok cemiyette bulunmuş olan M. Kemal, Ettibba ve Muhadenet Cemiyeti, Birinci Mıntıka Etibba Odası Reisliği, Darüşşafaka Cemiyeti Reisliği'ni yapmıştır.

Türkçe, Almanca birçok tıbbi eserler kaleme almış olan Mim Kemal, Harp Cerrahisi, Baş ve Beyin Cerrahisi, Diabet ve Şiürüji, Mide ve Safra Yolları Hastalıkları gibi eserlerinden başka,

yüzlerce makale ve tebliği mevcuttur.

Şahıs olarak nazik, terbiyeli ve zarif olan hocanın, vazife başında haşin ve hatta kırıcı olduğu söylenmiştir. Buna belki, ellerindeki röntgen yaralarının sebep olduğu söylenebilir. Fakat o, dökülen parmaklarına önem vermiyor, hatta bazen çift eldiven giyerek ameliyatlarına devam ediyordu. Hissine yenilerek fevri hareketlerle kırdığını, tamir etmek gibi çok incelik isteyen hassa da Kemal'de vardı. Onun didinmelerinin ardında kötü niyet değil, daha iyisini yapmak isteyen gerçek bir insanın hasbi arzuları saklı idi. Yeniliğe açık ve sonsuz çalışma kabiliyetini haizdi.

Hasta parmaklarına yapılan bir müdahale esnasında, hemen bütün hekimlerde görülen, stresli çalışma ile hırpalanmış kalbi dayanamamış ve Mim Kemal ÖKE Üstadımız, anestezinin huzur ve sükunu içinde 30 Ocak 1955 Pazar günü fani hayata gözlerini yummuştur.

MASONİK HAYATI

Mim Kemal ÖKE hakkında yazılmış muhtelif yazılarda -hemen hemen hepsi birbirlerini mehaz göstererek- Selamet Locası'nda tekris olduğu söylenmekte ise de, T.B.l. Arşivi'nde bulduğum (Vesika 1.) vesika ile kendisinin

26.12.1925 tarihinde Muhibbanı Hürriyet Locası 212 matrikül No. ile tekris edildiği, 22.02.1926'da kalfa, 16.02.1927'de Üstad Mason olduğu görülmektedir (Sırrı TANER K.: tarafından tanzim edilmiş, Muhibban-ı Hürriyet Locası matrikülü, Arşiv 202-02/845 Dos.223)

Üstadımız ayrıca, 60 numaralı İnkılâp Locası kurucu üyesidir. Üs.: Muh.:lik yapmıştır. 45 numaralı Gençlik Locası'nın Üs.: Muh.:liğini yapmıştır. İnkılâp, Atlas, Libertas Localarının 1 numaralı kurucu üyesidir. Ülkü Locası'nın 9 numaralı Ankara Uyanış Locasının kurucu üyesidir. 1930-1933 seçim dönemi, ilk seçiminde, Servet YESARİ Bü.:Üs.: Mim Kemal Bü.: Üs.: Kaymakamıdır (Vesika 2.).

20 Ekim 1930 tarihli Daimi Heyet toplantısında Bü... Ü.: Kay.: Mim Kemal K.: (seçim celsesi olayları, Necat, Etoile d'Orient locaları kapatılması olaylarını hatırlatarak), "... hadiselerin umumi bir teessür yarattığını ve yakında toplanacak Umumi Heyetçe verilecek kararlar ne olursa olsun, daimi heyetin istifaya kararlı olduğunu..." ifade etmiş, diğer azalar da bu fikre iştirak etmişlerdir.

24 Ekim 1930'da yapılan Umumi Heyet toplantısında, müstafi daimi heyetin gelecek seçimlere kadar işleri idarede vekalet etmesi-

ne ve seçimlerin bu heyet tarafın dan yapılmasına karar verilir.

31 Ekim 1930'da yapılan Genel Kurul'da, Mim Kemal B.Ü. Üs.: Mustafa Hakkı NALÇACI, B.Ü. Üs.: Kay.: seçilirler (Vesika 3.). 1931 senesi içinde, Necat ve Etoile d'Orient locaları mevzuu tathya bağlanır, Y.Ş. ile Büyük Meşrik arasında ahitnamenin bazı maddeleri değiştirilir ve karşılıklı imza edilir. Büyük Şark adında bir mecmua intişar etmeye başlar. Bu mecmuada kapanışa kadar aşağı yukarı iki sene zarfında, hemen her sayısında Mim Kemal Üs.: 'ın bir yazısını görüyoruz. Vefat eden kardeşlerin aile efradının acil ihtiyaçları için "Teavün Sandığı" kurulur. Üs.: Muh.:lık vazifesinin iki sene fazla bir süre aynı kardeşin uhdesinde kalmaması hakkında 43. maddeye bir fıkra ilave edilir (Azim Locası Olayı bundan husule gelecektir).

Mim Kemal K.: 22.04.1932 tarihinde, kendisine sebebi sorulmasına rağmen cevap vermeyerek, çok özlü bir veda mektubu ile B.Ü. Üs.:lık görevinden istifa eder (Bak. Türkiye'de Hür Masonluk Tarihi 1951 sayfa 139-141) (... Kendisi albay rütbesinde bir hekim idi. İstifanın cihet-i askeriyeden vaki bir emrû işaretten müstenit olması kuvvetle muhtemeldir... deniyor aynı eserde...)

Arşivde bulunan ve aynı tarihlerde B.Ü. l.: tarafından yalnız Üs.: Muh.: 'e yazılmış olan "Askerlerin teşkilatta vazife almamaları hakkındaki gizli bir tamimden, o sıralarda Albay rütbesinde olan Mim Kemal'in istifa sebebini anlayabiliyoruz (Suha UMUR, Mimar Sinan, Sayı 65, Sayfa 15). B.Ü. L.: Arşivinde bulduğum bir vesikada (Vesika 4.) "... Zabitan ve askeri memurlar mezun addedilmelerinin lüzumunun Cemiyet şubelerine tebliğ edildiği... yazılıdır. (Arşiv 202-26/287 Dosya 206. 10 Mart 1932).

YÜKSEK ŞURA İLE İLGİSİ

1930 senesinde B.Ü. Üs.:Kay.: seçildiğinde, 18. derecede iken, 1934'te 33 agreje, 1935'te 33 aktif dereceye terfi etmiştir.

9 Ekim 1935 tarihinde Türkiye'de Masonik faaliyet tatil olduğunda, Skoç Riti Yüksek Şûrası'nın masonik bir teşekkül olduğu unutulmuştu. O esnada Dr. İsmail Hurşit 33 K.: H.B.Â. idi. Kısa bir zaman sonra vefat edince H.B.Â. Kay.: Nurettin Ramih 33 K.: vekâleten görevi devam ettirir, 1938 senesinde Yeni Cemiyetler Kanunu çıkınca, Nurettin Ramih K.: uhdesindeki sıfat ve selahiyetler ile eski azaları toplar ve yapılan seçimde Nurettin Ramih H.B.Â., Mim Kemal ÖKE 33 K.: H.B.Â. Kay.: seçilir. İ. Memduh ALTAR, Ali Galip TAŞ, Cevdet Hamdi BALIM bu

tarihlerde 33 dereceye terfi ettirirler.

Yeni Cemiyetler kanunundan istifade edilerek bir B. Meşrik kurmak üzere Y.Ş. tarafından, İdeal, Kültür, Ülkü Locaları kurulur, fakat 1939'da İkinci Dünya Savaşı başlayıp, Türkiye'de olağanüstü hal husule gelince, 1948 senesine kadar faaliyet gösteremezler.

1948 yılında İstanbul'da; İdeal, Kültür, Ülkü, İzmir'de; İzmir, Ankara'da; Uyanış Locaları uyandırıldığında, Y.Ş., başında Mim Kemal ÖKE 33 K. vardı. Kendisi, 14.03.1948'den vefatına kadar (30.01.1955) 7 seneye ya-

kın bir süre H.B.Â. olarak çalışmıştır.

İnsanların maddi yaralarını, parmaklarındaki hastalığa rağmen, büyük bir maharetle tamir ederek yalnız Türkiye'de değil, dünya çapında isim yapmış biri idi. "Fazilet mabedinin duvarlarında, sık sık kırıklar, çatlaklar olur. Ham taşı yontarak onları onarmak isteyenlere yıllarca ustalık etti." diyor Nurettin AR-TAM K... ..

Tıp camiasında olduğu kadar, masonik camiada da ölümsüzlüğe kavuşmuş olan kıymetli kardeşimizin aziz hatırası önünde saygı ile eğiliyorum.

NOT: Mim Kemal ÖKE Bû.Üs.: 'ın da içinde bulunduğu 1930-1933 seçim döneminin önemli olayları:

1. 1930 seçimleri,
2. Necat ve Etoile d'Orient Localarının kapatılması,
3. Bir dönem içinde, iki Bû.Üs.: ve bir Daimi Heyet'in istifası,
4. Azim locası olayı,
5. Kapanma olayına sebebiyet veren camia içi ve dışı sebepler, Özel bir araştırma olarak hazırlanmaktadır. (A.A.)

LİTERATÜR

1. APAK Kemalettin Ana Çizgileriyle Türkiye'de Masonluk Tarihi 1958
2. BAŞAK MUH: L.: 'SI YAYINI Ünlü Masonlar 10- Mim Kemal ÖKE 1986
3. BAYDUR Orgun M. Kemal ÖKE Neşredilmemiş konferans

4. *Bü.: L.:ARŞIVI 1-2-3-4 no.lu vesikalar*
5. *BÜYÜK ŞARK 1931-1934 seneleri*
6. *Mim Kemal ÖKE'nin Aziz Hatırasına 1955*
7. *ERGİNSOY Abdurrahman Mimar Sinan sayı 58, sayfa 31*
8. *Suprême Conseil de Turquie Mim Kemal ÖKE 33*
9. *TAHRİR HEYETİ Türkiye'de Hür Masonluk Tarihi 1951*
10. *TÜRK MASON DERGİSİ Mim Kemal ÖKE sayfa 914*
11. *UMUR Suha Mimar Sinan sayı 65, sayfa 15*

Soyadı : Ergun	Adı : Settar	Baba adı : Hayrı	Doğum yeri : İstanbul	Doğum yılı : 1893
Mesleği : Memurİ	İhtisası :	Yabancı diller :		
Medeni hali :	Çocukları :			
Erkek :	Kız :			
İş Adresi : Darşadedet Elektrik Şirketi Bayoğlu Abonuman dairesi Şefi.	Tel. :		Matrikül No. : 210.	
Ev Adresi : Göstepe, Hasan Hayrı Paşa köşkünde.	Tel. :			
Yazlık Adresi :	Tel. :			
Doğduğu Loca M.Hürriyet	Tekris tarihi 15.11.1925	2.° Terfi tarihi 16.11.1925	3.° Terfi tarihi 18.10.1926	Şimdiki Locası M.Hürriyet
Soyadı : Doktor.	Adı : Zeki Nâsır	Baba adı : Nâsır	Doğum yeri : İstanbul	Doğum yılı : 1892
Mesleği :	İhtisası :	Yabancı diller : Fransızca		
Medeni hali :	Çocukları :			
Erkek :	Kız :			
İş adresi : Tıp Fakültesi Seririyatı Tıbbiye Müdürris Muavini.	Tel. :		Matrikül No. : 211.	
Ev adresi : Kadıköy, Sakısağacı Şevki Bey sokağı No.44	Tel. :			
Yazlık adresi :	Tel. :			
Doğduğu Loca M.Hürriyet	Tekris tarihi 26.12.1924	2.° Terfi tarihi 27.4.1925	3.° Terfi tarihi 4.5.1925	Şimdiki Locası
Soyadı : Ö K E	Adı : Mim Kemâl	Baba adı :	Doğum yeri : İstanbul	Doğum yılı : 1890
Mesleği : Doktor	İhtisası : Operatör	Yabancı diller :		
Medeni hali :	Çocukları :			
Erkek :	Kız :			
İş adresi : Tıp medresesi Emrazı hâriciye muallimi ve Haseki Nisa Hastahanesi Operatörü.	Tel. :		Matrikül No. : 212.	
Ev adresi : Kuzguncuk 4.No.lu Yalı.	Tel. :			
Yazlık adresi :	Tel. :			
Doğduğu Loca M.Hürriyet	Tekris tarihi 26.12.1925	2.° Terfi tarihi 22.2.1926	3.° Terfi tarihi 16.3.1927	Şimdiki Locası M.Hürriyrt

25.5.1933 de GaMuntazam oldu.

Resim : 1

1930 — 1933
devresi için intihap edilen
Daimî Büyük Heyet listesi:

Büyük Üs.:	SERVET YESARI K.: 33.:	Sabık Malkemei Temyiz Âzasından, sabık Hukuk Müderrisi, lâhik Noter.
Bü. Üs.: Mua.:	M. KEMAL K.: 18.:	Doktor, Operator, Gülhane Muallimlerinden.
Birinci Bü.: Na.:	CEVDET HAMDİ K.: 32.:	Tacir, Ankara Vilâyeti Meclisi Umumi Âzasından.
İkinci Bü.: Na.:	MUSTAFA HAKKI K.: 30.:	Darülfünun Müderrislerinden, Zarphane Kimyakeri.
Bü.: Hat.:	İBRAHİM NECMİ K.: 22.:	Avokat, Edebiyat Muallimi.
Bü.: Kâ.:	AHMET FAHİRİ K.: 14.:	Dr. Operator, Haseki Hastahanesi cerrahi poliklinik Şefi.
Bü.: Kâ.: Mua.:	MEHMET ALİ HAŞMET K.: 4.:	Felsefe Doktoru, Terakki Lisesi Müdürü.
Bü.: Haz.:	FERİT ASEO K.: 32.:	Sabık Maliye Mütetlislerinden.
Bü.: İda.: Memu.:	AHMET NEHRİ K.: 27.:	Sabık Gümrük Müdürü, Tacir.
1 inci Bü.: Muhak.:	CELÂL TAHSİN K.: 15.:	Tıbbî Adli Kimyahanesi Müdür Muavini, Muallim, Doktor.
2 inci Bü.: Muhak.:	ALİ KÂMİ K.: 15.:	Professör, Darüşşafaka Müdürü.
3 üncü Bü.: Muhak.:	ALİ RAMİZ K.: 15.:	Tacir.
üncü Bü.: Muhak.:	YARVANT YUSUFYAN K.: 22.:	Sabık Matbuatı Hariciye Memurlarından.
1 inci Bü.: Teş.:	HAYDAR ALİ K.: 22.:	Himayei Etfal Muamelât Müdürü.
2 Lci Bü.: Teş.:	BABA KURBANOF K.: 22.:	Tacir.
3 üncü Bü.: Teş.:	MEHMET KEMALETTİN K.: 9.:	Hayvan Borsası Komiseri.

~~~~~
Mübaaaatı .:

Resim : 2

U. M. Y. Ş.
HÜRRİYET MÜSAVAT UNUVVET

İTTİHAT KUVVET TERAKKI
Büyük Kütüplük Dairesi

Meş.: İstanbul

1930-1933

№

1930-1933

Devresini ikmal için intihap edilen
Daimî Büyük Heyet listesi :

31 Teşrinievvel 1930

Büyük Uza	Dr. Operator M. Kemal	Ba
Büyük Uza Hüsa	Mustafa Hakki	Ba
Birinci Büyük Hüsa	Cevat Abdurrahim	Ba
İkinci Büyük Hüsa	Dr. Osman Çerçektin	Ba
Büyük Hata	İsmail Hatip	Ba
Büyük Kâa	Hasit	Ba
Büyük Kâa Hüsa	R. Singaryan	Ba
Büyük Hüsa	Ferit Asuo	Ba
Büyük İdme Hüsa	Nikâi zade Behaettin	Ba
1 inci Büyük Hüsa	Hâsim Hüsi	Ba
2 " " "	H. Kralovic	Ba
3 " " "	Dr. Avni	Ba
4 " " "	Dr. İhsan İsmail	Ba
1 inci Büyük Tepe	İsmail Hakki	Ba
2 " " "	Dokakin zade Feridun	Ba
3 " " "	Osman Fehmi	Ba

Resim : 3

J. M. Y. Ş.

ET MÜSAVAT UHUVVET

MAT KUVVET TERAKKİ
Miyok Kütüphane Dairesi

Mey. İstanbul

10 Mart 1932

№ 511

S E L A M E T

Maha. Muh. 1

Usa. Muhaine

(Zate mahsus)

Maha Usa ve Aza Ka,

Mudafaai Milliye Vekâletinden (Türk Yükseltme Cemiyeti) Riyasetine hitaben gelen bir tahriratta askerî mensuplarının cemiyetlere intisabı herhalde mafevk makamatin izinleriyle megrut ve mukayyet olduğu cihetle cemiyetimize intisap etmiş zabitan ve askerî memurlar varsa isimlerinin iğ'arı talep edilmiş ve (Türk Yükseltme Cemiyeti) Riyasetinden Vekâleti muğarünileyhaya verilen cevapta cemiyete dahil olmuş sabitan ve askerî memurlar varsa usulü dairesinde mezuniyet istihsal edinceye kadar mezun addedilmeleri lüzumunun Cemiyet Şubelelerine teblig edildiği bildirilmiştir.

Keyfiyet husulü itilâîi üstadaneleri olmak üzere arz ve bilvesile teyidi hürmet ve uhuvvet olunur, Maha Usa Ka

Resim : 4

İLGİNÇ BİR MEKTUP; KONSEKRASYON'LA İLGİLİ KRONOLOJİK VE KİŞİSEL VERİLER

Celil LAYIKTEZ

28 Şubat 1992 tarihinde Pek Muh. Sadi Aral Kardeşimize, İskoçya tarafından tanınmamızla ilgili çabasını hatırlatan, Robert T. Sime imzalı bir mektup gelmişti.

İskoçya Büyük Locası'ndan gelen heyetin 29 Nisan 1965 tarihinde Türkiye Büyük Locası'nın tahsis (konsekkrasyon) merasimini icra etmesine kadar geçen olayların irdelenmesi; konsekkrasyondan sonra da ritüellerimizin şekil değiştirmesi; Üs. Muh. İs'ad Töreninin uygulanması ve nihayet İskoçya Bü. L.'nin 250. Yıldönümü dolayısıyla bu defa bir Türk heyetinin İskoçya'ya iade-i ziyarette bulunmasına kadar Türk Mason tarihinin nirengi noktalarını işaretleyen dökümanlar mektubun ekinde sunulmuştu.

Bu dökümanları dört ayrı grupta mütalaa edebiliriz:

1. Türkiye Büyük Locasının İskoçya Büyük Locası tarafından tanınması ile ilgili olayların kronolojik sırası.
2. 1955-1974 arası Türkiye Büyük Locası ile İskoçya Büyük Locası arasında resmi ilişkilerin tesisinde emeği geçmiş İskoç Kardeşlerin listesi.

3. 1955-1974 arası Türkiye Büyük Locası ile İskoçya Büyük Locası kardeşlik münasebetlerinin tesisinde yakinen ilgilenmiş olan Türkiye Büyük Locası üyesi Türk Kardeşlerin listesi.

4. Uzun metin olarak Türk Masonluğu tarihi.

İzleyen sayfalarda Robert T. Sime K.in mektubunun önemli paragrafları ile ilk 3 döküman Pek Muh. Sadi Aral Kardeşimizin izniyle yayımlanmaktadır. Türk Masonluk tarihine gelince, bu döküman 1909 öncesi, 1909-1935 arası, 1935-1948 arası ve nihayet 1948'den günümüze olan olayları yansıtmaktadır. Sime Kardeş İskoçya'da sık sık Türkiye hakkında konferanslar vermekte ve konuşmalarını bu dökümana dayandırmaktadır. Ancak, ilk kısımlar Kemalettin Apak Üstadımızın kitabından alınmış olup, 1948'den sonrası da değişik yerlerde yayın konusu olduğundan buraya tekrar alınmamıştır.

28 Şubat 1992

Sevgili Aral K.,

12 Şubat tarihli mektubunuz için teşekkür ederim, sizi temin ederim ki, Türkiye'deki Kardeşlerime yardım söz konusu olunca, hiçbir şey bana zahmet veremez. Bildiğiniz gibi, bu güzel ülkede çok güzel uzun yıllar geçirdim ve Türk Kardeşlerimizden o denli dostluk ve misafirperverlik gördüm ki, bu ülkeye ikinci vatanım gibi bakıyorum ve tüm mutlu anılarım için teşekkür ediyorum.

Türkiye Büyük Locası'nın İskoçya Büyük Locası tarafından tanınmasına götüren görüşmelerin ayrıntıları, tarihleri ve katılan kişilerle ilgili bilgi, talebiniz üzerine, kayıtlarımdan çıkarabildiğim tüm verilerle ilişikte sunulmuştur...

Çalışma üç kısımdır: bunların ilki olayların kronolojik listesi, ikincisi üç yıl süren planlama ve pazarlık çalışmalarıyla yakından ilgilenmiş olan İskoçyalı Kardeşlerin kimliklerinin açıklanması, üçüncüsü de bu değerli sonuca ulaşmamıza çok yönlü katkıda bulunmuş Türk Kardeşlerin listesidir. Gördüğünüz vechile, DEĞİŞMEYEN kanaatime göre, bu kardeşlik olayında SİZİN oynamış olduğunuz fevkalâde önemli rol gereğince tanınmamıştır, zira, Masonik amblemimi fark edecek kadar dikkatli olmasaydınız, Büyük Localarımız arasındaki bu çalışma belki de hiç yapılmayacaktı. Bu nedenle, listemde ilk masonik temasım olarak sizi gösterdim ve şahsınıza karşı beslediğim fevkalâde saygının, yalnız bu olayla ilgili olmayıp birçok başka yönden de tezahür ettiğini unutmamanızı dilerim...

İmza: Robert T. SİME

TÜRKİYE BÜYÜK LOCASI'NIN İSKOÇYA BÜYÜK LOCASI TARAFINDAN

TANINMASI İLE İLGİLİ OLAYLARIN KRONOLOJİK SIRASI:

Eylül 1955 - Türkiye Büyük Locası mensubu Sadı Aral K. İskoçya Bü. L.sına bağlı Robert T. Sime K.le İzmir'de ilk şifahi teması kurarak, kendisini İzmir'de 23 No.lu Ümit Locası'nın çalışmalarına katılmak üzere davet etti.

1955-1957 -Sime K.'in tavassutu ile Türkiye Bü. L. ile İskoçya Bü. L. arasında gayri resmi tahkikat ile soru - cevaplı muhaberatın yürütülmesi.

1958 Sonbaharı - İskoçya Bü. L.sı Ön. Bü. Üs. Lord McDonald'ın, refakatinde Bü. Sek.i Dr. Alexander F. Buchan ile yerel temasları yürüten aracı Robert T. Sime K.'lerle Ankara'da Türkiye Bü. L.sını gayri resmi ziyareti.

1958 Sonbaharı - Yukarıda sözü edilen üç Kardeş, Ankara'da Türkiye Bü. L. Bü. Üs.1 Ahmet Salih Korur ve resmi tercümanı Bü. Sek. Dr. E. N. Egeran'ın temsil ettikleri Türkiye Bü. L.sına üç gün süreyle misafir oldular.

1961 -Türkiye'nin siyasal durumu ışığında İskoçya Bü. L. Türkiye Bü. L.sını tanıma kararını erteledi.

Mart 1963 - İskoçya Bü. L. Türkiye Bü. L.nı resmen tanıdı ve bu tanımayı birçok ABD Bü. L.nın tanınması izledi.

1963 Sonbaharı -Robert T. Sime K. ile değişik uyruklu 7 Kardeş Türkiye Bü. L.na bağlı, İzmir Vadisinde 25 No.lu Ümit Locasına katıldılar.

1964 İlkbaharı - Robert T. Sime K., birkaç İzmir Locası Kardeşleri ile birlikte ve Geoffrey Maltass (T.B.L.) K.'in bilinçli desteği ve talepname döneminde sekreter ve müşavir olarak çalışan Ayhan Yalay K.'in de yardımıyla, İzmir Vadisinde İngilizce çalışacak yeni bir Locanın kurulması için Türkiye Bü. L.na başvurular.

Nisan 1965 - Türkiye Bü. L. Nisan 1965'de 42 No.lu "EPHESUS" Locası'nın beratını verdi.

Mayıs 1965 - Türkiye Bü. L.na bağlı 42 No.lu Ephesus Locası, çok sayıda Bü. Gör. K.'in eşliğinde, Bü. Üs. Dr. E. N. Egeran tarafından merasimle tahsis edilerek resmen açıldı.

Robert T. Sime K. Kurucu Üs. Muh. ve Üs. Muh. olarak, Ayhan Yalay K. Sek. ve Geoff. Maltass K. Haz. E. olarak is'ad edildiler. 16 kurucu üye hazır bulunuyordu.

29 Nisan 1965 - Türkiye Büyük Locası'nı tahsis etmek ve iki Büyük Loca arasındaki kardeşliği güçlendirmek üzere, İskoçya Bü. L. adına Türkiye Bü. L.'na ilk ziyaret.

Heyetin başında 1961-1965 döneminde İskoçya Bü. L. Bü. Üs. olan Ön. Bü. Üs. Lord Bruce K. vardı. Kendisine İskoçya Bü. L. Bü. Sek. Dr. Alexander F. Buchan K. ile İskoçya Bü. L.dan Ön. Üs. Muh. Robert T. Sime K. refakat ediyorlardı. Türkiye Bü. L. 1960'da Ankara'dan İstanbul'a taşındığından, merasim Türkiye Bü. L.nın İstanbul mabedinde yapıldı.

8 Aralık 1965 - İzmir Vadisi'nde 42 No.lu Ephesus Locası'nın ilk tekris merasimi.

Nisan 1967 - İskoçya'dan A.F. Buchan K.'in önerisi üzerine, Türkiye Bü. L. çalışmalarını İskoçya Bü. L.nın uygulaması paralelinde, Modern İskoç Ritüeline göre tadil etmeyi kabul etti.

18 Kasım 1967 - İstanbul Mâbedinde, Türkiye Bü. L.'dan berat almış tüm locaların eylemli Üs. Muh.leriyle Ön. Üs. Muh.lerinin katıldığı bir toplantıda, müteakip yıl Üs. Muh. olarak is'ad edilecek Kardeşlere uygulanmak üzere, Robert T. Sime K., Üs. Muh. is'ad merasimini izahlı olarak takdim etti.

Haziran 1968 - Türkiye'de mesleki görevi biten Robert T. Sime K. İngiltere'ye (U.K.) döndü.

Şubat 1969 - Robert T. Sime K. İskoçya nezdinde Türkiye Bü. L. Dostluk Kefili, Dr. E.N. Egeran da Türkiye Bü. L. nezdinde İskoçya Dostluk Kefili atandılar. (Böylece, ilk defa iki Bü. L. arasında Dostluk Kefilleri teati edildi).

Mart 1969 - İskoçya Bü. L. Bü. Üs. (1965-1969) Sir Ronald Orr - Ewing K., Bü. Üs. Vekili Kenneth Owen Byers K.'in refakatinde Türkiye Bü. L.na bir nezaket ziyaretinde bulundu.

21 Eylül 1969 - Türkiye Bü. L.nın İzmir Mabedinin açılışı.

9 Eylül 1970 - Uzun ve zorlu görüşmelerden sonra İngiltere Bü. L. nihayet Türkiye Bü. L.nı tanıdı, hemen arkasından da İrlanda Bü. L. onu izledi.

14 Aralık 1970 - Uzun bir rahatsızlıktan sonra Lord McDonald K. İskoçya'da, Skye adasındaki evinde öldü.

Kasım 1971 - Dr. Alexander F. Buchan K. İskoçya Bü. L. Bü. Sek. görevinden istifa etti ve 10 Ocak 1976'da öldü.

Nisan 1973 - Türkiye Bü. L. Bü. Sek. Nafiz Ekemen K. Türkiye Bü. L. Bü. Üs.lığına seçildi.

Nisan 1973 - Üs. Muh. İs'ad Tören Ritüelinin Türkçeye çevrilerek Türkiye Bü. L.dan berat almış tüm localarda uygulanma kararının alınması.

20-27 Ocak 1974 - Robert T. Sime K.'in organize ettiği bir grup olarak 53 İskoç Mason eşleriyle birlikte, yedi gün kalmak üzere İstanbul'a geldiler. İskoç Kardeşler, Türkiye Bü. L.nın talebi üzerine, Üs. Muh. İs'ad merasimini İskoç usulünde, İstanbul, Ankara ve İzmir Bölgelelerinde uyguladılar. Grubun başında İskoçya Bü. L. Ön. Bü. Üs. Sir Ronald Orr - Ewing K., Dr. Alex F. Buchan K. ve (arada Lanarkshire Middle Ward (İskoçya) Bölge Bü. Üs. seçilmiş olan) Robert T. Sime K. vardı. Grubun geri kalanını da İskoçya Bü. L.na bağlı ileri gelen Kardeşler oluşturuyordu.

20 Ocak 1974 - Yukarıda sözü edilen grubu, 35 No.lu Freedom L. Üs. Muh. İvan Schick K.le Ön. Üs. Muh. Haluk Bitek K., Yeşilköy Hava Alanında karşıladılar ve İstanbul'da kaldıkları süre içinde onlarla etken bir şekilde meşgul oldular.

21 Ocak 1974 -Türkiye Bü. L. Bü. Üs. Nafiz Ekemen K.'le tüm localardan Ön. Üs. Muh. derecesinde olan kardeşler huzurunda 35 No.lu Freedom Locası Mabesinde, gösteri mahiyetinde bir Üs. Muh. İs'ad töreni canlandırıldı.

Töreni, İskoç Grubundaki Kardeşlerin yardımıyla Robert T. Sime K. yönetti.

23 Ocak 1974 - Aynı tören, bu kez İzmir Vadisinde 42 No.lu "Ephesus" Locasında düzenlendi. Locanın Kurucu Üs. Muh. Robert T. Sime K. töreni yönetirken, Cüneyt Eriş K., Ephesus L. Üs. Muh. Yalçın Doğulu K., Geoffrey Maltass K. ve Türkiye Bü. L. Bü. 2. Nâ. Halit Arpaç K. kendisine yardımcı oldular.

24 Ocak 1974 - Aynı maksatla uçakla Ankara'ya giden Kardeşler, 22 No.lu "Dikmen" Locası'nda İs'ad törenini canlandırdılar. Bu kez, Sime K.'e Dr. A. F. Buchan K.'le İskoçya'daki Locasının Ön. Üs. Muh.lerinden John Black K. yardımcı oldular. Merasimde hazır bulunanlar arasında Türkiye Bü. L. Bü. Üs. Vekili Şekur Ökten K.'le Dikmen Locası Üs. Muh. Doğan Poyraz K. vardı.

30 Kasım 1986 -Türkiye Bü. L.dan bir kardeşler grubu Türkiye Bü. L. Bü. Üs. ile birlikte, İskoçya Bü. Locası'nın 250. Yıldönümü münasebetiyle, İskoçya'yı ziyaret ederek, bu maksatla tüm dünyadan gelen Kardeşlerle Edinburgh'da buluştular.

1955-1974 ARASI TÜRKİYE BÜ. L. İLE İSKOÇYA BÜ. L. ARA-SINDA

RESMİ İLİŞKİLERİN TESİSİNDE EMEĞİ GEÇMİŞ İSKOÇ KARDEŞLER:

Robert T. Sime K.; İskoçya'da, Mortherwell kentinde 573 No.lu (İskoçya) Livingstone St. Andrew Locası'nda 1951 yılında tekris oldu. 1722 No.lu Fleur de Lys (İskoçya) Locası'nın Üs. Muh. ve 42 No.lu Ephesus (Türkiye) Locasının kurucu Üs. Muh., Lanarkshire Middle Ward (İsk.) Bölge Bü. L.sının Ön. Bü.: Üs. ve İskoçya Bü. L. Bü. Kurul üyesi.

Lord McDonald of Sleat on the Island of Skye - İskoçya K.; 1953-1957 İskoçya Bü. Üs., 1930'da 859 No.lu Locada (İsk.) tekris edildi, 1931'de 1379 No.lu (İsk.) McDonald of Sleat Locası'nın Kurucu Üs. Muh., 1950'den itibaren İskoçya Bü. L. Bü. Kurul Üyesi ve 1959-1962 arası Özel Maksatlar Komitesi Başkanı.

Danimarka ve British Columbia'nın Dostluk Kefili, Almanya Birleşik Bü. L. Büyük Şeref Nişanına sahip bu Kardeşimiz 14 Aralık 1970'de evinde öldü.

Dr. Alexander F. Buchan K. M.B.E. B. Sc.; 2 No.lu Canongate Kilwinning Locası'nda 1932'de tekris edildi. 1947'de de Locanın Üs. Muh. oldu. 1948'de İskoçya Bü. L. Bü. Sek. seçildi ve dünyanın birçok yerinden Büyük Masonik Ödüllerle şereflendirildi. Massachusetts Bü. L. Dostluk Kefili ve Yunanistan Bü. L. Şeref Bü. Sek., İsrail Bü. L. Şeref Bü. I. Nâ., Hindistan Bü. L. Ön Bü. I. Nâ. ve Şili Bü. L. Şeref Üyesi.

Buchan K. 10 Ocak 1976 günü öldü.

Lord Bruce, Earl of Elgin and Kincardine K. D.L. J.P.; 1948 yılında 1077 No.lu Elgin and Bruce Locası'nda tekris edildi, 1948-1950 arası Locanın Üs. Muh.i, 1961-1965 arası İskoçya Bü. L. Bü. Üs., 1957'den bu yana, Fife and Kinross Bölge Bü. L. Bü. Üs., Yunanistan Bü. L. Dostluk Kefili, İngiltere ve Galler Mark Üstad Masonlar Bü. L. temsilcisi, Peru Bü. L. ile Şili Bü. L. Şeref Üyesi, 1968'de, 1641 No.lu (İsk.) Sir Robert Moray Locası Kurucu Üs. Muh., Binbaşı Sir Ronald Orr - Ewing, Bt. K.: 1948'de 30 No.lu (İng.) Ancient, Stirling Locası'nda tekris edildi, 1956-57 yıllarında Locanın Üs. Muh., 1965-1969 İskoçya Bü. L. Bü. Üs., 1963'den bu yana Stirlingshire Bölge Bü. Üs., 1417 No.lu Natal Locası'nın vekâletten Üs. Muh., Arizona Bü. L. Dostluk Kefili, İskoçya Bü. L. Bü. Gör. Kurulu, Finans Komitesi, Özel Maksatlar Komitesi ve Masonik Yurtlar Komitesi üyesi.

Kenneth Owen Byers K.: 1969'da İskoçya Bü. L. Bü. Üs. Vekili, 1966-1971 arası Lanarkshire Middle Ward (İsk.) Bölge Ön. Bü. Üs.: İskoçya Bü. L. Bü. Gör. Kurulu üyesi ve 1978'de ölümüne kadar Finans Komitesi Başkanı.

John Black K.: Ana Locası, 1640 No.lu (İsk.) Bishopbriggs Locası'nın Ön. Üs. Muh., İskoçya Bü. L. Bü. Görevliler Kurulu üyesi.

1955-1974 ARASI TÜ. BÜ. L. İLE İSKOÇYA BÜ. L. KARDEŞLİK MÜNASEBETLERİNİN TESİSİNDE YAKİNEREN İLGİLENMİŞ OLAN TÜRKİYE BÜ. L. ÜYESİ TÜRK KARDEŞLERİN LİSTESİ:

Sadi Aral K.: İlk teması başlatan ve nihai anlaşmanın oluşmasında katalizör rolü oynayan K.:

Ahmet Salih Korur K.: Bü. L. henüz Ankara'da iken Ön. Bü. Üs. 1958'de ilk ve başlangıç tahkikatlarını yürüten (initial and preliminary enquiries) Lord McDonald ve Dr. A. Buchan Kardeşleri misafir etmiş ve iki Büyük Loca arasında gerçek ve sağlam ilişkinin kurulmasında büyük gayreti geçmiştir.

Dr. E. Necdet Egeran: İlk tahkikat esnasında Türkiye Bü. L. Bü. Sek., sonradan Bü. Üs. olmuştur.

Yıllar süren müzakereler süresince göstermiş olduğu yüklü çalışma temposu, yapıcı anlayış yeteneği, özden işbirliği ve sürekli aktif iştiraki ile her iki Büyük Loca kendisine borçludur. Bilinci, tecrübesi ve sürekli yardım etme arzusu olmasaydı, görüşmeler böyle kolayca gelişmezdi.

Egeran K. hala Türkiye Bü. L. ile İskoçya Bü. L. arasındaki bağı oluşturmaktadır ve kendisine ebediyen müteşekkik olmalıyız.

Geoffrey Maltass K.: İzmir Vadisi'nde Türkçe çalışan bir Locanın üye si olan bu Kardeş, 42 No.lu Ephesus Locası'nın kuruluşunda enerjisi ve çalışkanlığı ile kendini göstermiş olup bu locanın Kurucu Haz. Em. olmuştur.

Ayhan Yalay K. 42 No.lu Ephesus Locasının ilk sekreterydi ve İskoçya ile olan ilk temaslarda sürekli yardımcı olmuştur. Yalay K. Türkiye Bü. L. ile yakın temas içinde kalarak Konsekrasyon töreni ile ilgili teferruatın düzenlenmesimde sorumlu kişiydi. Hiçbir toplantıyı kaçırmayan, locanın kuruluşundan itibaren oluşan tüm evrakları titizlikle dosyalayan Ayhan K. her zaman locasının ileri gelen bir üyesi olmuştur.

Nafiz Ekemen K.: Türkiye Bü. L. Bü. Sek., sonraları da Bü. Üs. Özveri si ile tebaruz etmiş bu K. mesleğimize tüm zaman ve enerjisini harcadı.

1974 yılında ziyaretçi olarak gelen İskoç grubunun organizasyonunu da Ekemen K. üstlenmişti. Çok kere ev sahibi rolünü oynamış, İngilizce dil bilgisi oldukça kısıtlı olmasına rağmen, bir teşvik kelimesi ve bir tebessümle her tarafa yetişmiş, yardımını hiçbir zaman esirgememiştir.

Gerçekten önde gelen bir Hürmason olan Ekemen K.'in varlığı mesleğimize, kelimenin tüm anlamıyla, bir kazanç ve onunla birlikte olabilmek bir şeref olmuştur.

Halit Arpaç K. Bü. L.'nin önemli bir üyesi olan Arpaç K. gereğinde yardım için her zaman hazır ve Bü. L. düzeyinde de pürüzleri yok etme kabiliyetine haizdi.*

Cüneyt Eriş K.: İlk temas ettiğimiz Kardeşlerden biri, locasının iyi bir üyesi ve gerektiğinde yardıma hazır bir Kardeş.

Yalçın Doğulu K.: İskoç grubu ile Türkiye'yi ziyaretimizde Doğulu K. Ephesus L. Üs. Muh. idi. İskoç Kardeşlere göstermiş olduğu misafirperverlikle nezaket hala hatırlardadır.

Doğan Poyraz K. ve Şekür Ökten** K. : İş icabı çok kısa süren Ankara ziyareti esnasında İskoç grubunu karşılamada ve ziyaretin başarılı geçmesinde bu iki Kardeş önder olmuşlardır.

Ivan Schick ve Haluk Bitek Kardeşler: Gece geç vakit yorgun ve keyifsiz bir tarzda Türkiye'ye varışımızda ilk temasımız bu iki kardeşle olmuştu. Gümrük formalitelerini kolaylaştırmışlar ve şehirde otelimize süratle ve rahatça ulaşmamızı sağlamışlardı.

Sonuç : Şimdi artık sağlam temellere oturmuş olan bu dostluğumuzun tesisinde herhangi bir tarzda yardımı dokunmuş olun Kardeşlere, kendini ve bu sonuca varmak için fedakârane çalışan tüm Kardeşlerimin adına, teşekkür ederim.

Robert T. Sime

P.P.G.M. L.M.W. (İskoçya)

Glasgow

* Halit Arpaç K.: 23.4.1980 - 25.4.1981 yılları arasında Bü. Üs. olmuştur.

** Şekür Ökten K.: 25.4.1981 - 26.4.1986 yılları arasında Bü. Üs. olmuştur.

RUSYA'DA MASONLUK

(1731-1979)

Abdurrahman ERGİNSOY

Masonik ansiklopediler Rusya'da Spekülatif Masonluğun 1731'de başladığını ifade ediyorlar. Ancak bu başlayışın "Nası"nın karşılığına ait bir şeyler veremiyorlar. E.N. Batham K.: The Scottish Rite Journal - NW.da çıkan (Mayıs-Temmuz 1991 tarihlerinde) (1731-1979'da Rus Masonluğu) başlıklı araştırma yazısında, sözü geçen soruya şaşırtıcı karşılıklar vermektedir. Bu yazıda kendisinin pesimist olduğunu, ancak az da olsa ümidinin var olduğunu söylüyor. Nitekim son zamanlarda Macaristan, Yugoslavya, Çekoslavakya, Romanya, Bulgaristan'da masonik Nur'un parlamaya başladığını; hatta Eski Kabul Edilmiş İskoç

Riti'nin de aktif hale geldiğini biliyoruz. Ve son günlerde Rusya'da loca açıldığını da öğrenmiş bulunuyoruz.

Bu görüşler içinde yaptığımız araştırma sonucunu sunuyorum.

Rusya'da masonluğun, Çar Büyük Petro'nun 1731'de İngiltere'de inisiye olduktan sonra St. Petersburg'da locanın açılmasıyla başladığı ifade edilmektedir. Batham K.: 'in ifadesinde şunlar yer almaktadır: "Büyük Petro 1731'de İngiltere'de bir Londra Locasında Sir Christopher Wren K.: tarafından tekris edildikten sonra Rusya'ya döner ve St. Petersburg'da bir loca kurulur. Petro bu locanın II. Nâ.: olur. Büyük

Petro'nun Tekris edildiği loca muhtemelen C. Wren K.: 'in üstad olduğu 2 No.lu Antiquity locasıdır. St. Petersburg'daki locanın I. Nazırı da bir piskopos imiş. Bir hükümdarın nasıl bir II. Nazır olduğuna dair bir şey bilinmiyor. Locanın Üstadı'nın bu durumda nasıl bir heyecan ve tutum içinde olduğunu da bilemiyoruz. Belki Petro da bu durumda heyecanlı idi."

Ansiklopedilere göre Anna Ivanovna'nın imparatoriçeliği zamanında başlayan Rus Masonluğunda St. Petersburg'daki loca ile İngiltere Bü.: L.: ilgilenmiştir.

Bu sırada İngiltere Bü.: L.: Bü.: Üs.: Lord Lovel, Kaptan John Phillips'i Rusya, Almanya ve kolonilerde Bü.: Üs.: olarak atamıştır. 1741'de onun yerine James Keith geçmiştir. Bu dönemde III. Petro Oranienbaum küçük sarayında Loca Üs.: 'ı olarak Loca çalışması yapmıştır. Onun zamanında Büyük Catherine'in hizmetçisi sarayı temizlerken, orada toplantı yapıldığını anlamış ve Catherine'e anlatmış. Catherine'in bazı törenleri izlediği de ifadede yer almaktadır. Paul I'in tahta geçişine kadar mesleğe hiç zarar verilmemiştir. Paul I, tahta geçince masonluğu yasa dışı ilan etmiştir. Bunun, dış etkenlerle olduğu ifade edilmektedir.

Alexandr I'de, Paul I'in afarozunu yenilemiştir. Fakat bir süre sonra Masonluğu araştırmış,

afarozu kaldırmış, bir rivayete göre inisiye olmuştur.

İngiltere Bü.: L.:sının kayıtlarında Rus Masonluğu, 24 Haziran 1731'deki tersimatta şöyle yer almaktadır:

Lord Lovel , Minister Lovel, Bü.: Üs.: onun Bü.: görevlisi, Pek Muh.: John Phillips Rusya, Almanya ve Kolonilerde Bü.:Üs.: olarak mesleği yürütmekle görevlendirilmiştir. Benzer kayıtlar 1733'de özgür Hamburg Şehrinde kurulan Locanın tersimatında da yer almıştır.

John Phillips'in kişiliği ise, pek aydınlık değildir. 27 Kasım 1725 tarihli İngiltere Bü.: L.: tersimatında John Phillips Sun Tavernasında (St. Paul'e yakın) toplantılarda ve de Newgate Street de Three Tuns Locası toplantılarında üye olarak yer almaktadır. Öte yandan Anderson anayasasının 1738 edisyonunda Captain John Phillips adına rastlanmaktadır ve o tersimatlarda yalnız Rusya Bölge Bü.: Üs.: olarak gösterilmektedir. Charing Cross'taki tavernada toplanan Rimmer Taverna Locası üyesidir. Üyeliği 1723'den öncedir ve Bü.: L.:nın kuruluşunda yer almıştır. 1740 28 Mart'ındaki üç aylık toplantıda John 3. Earl of Kintore Bü.: Üs.: seçilince Kuzeni James Keith bu kez Lt. general olarak Rusya'ya gönderilmiştir. Bu tersimatta Rusya Bü.: Üs.:lığında daha önce John Phillips'in bulunduğu dair hiçbir ifade yer almaktadır.

James Keith, asil bir İskoç ailesinden olup, genç yaşta askerliğe katılmış, 1715'te Stuarts'lar zamanında görev almış, sonra V. Phillip'in hizmetine girmiştir. 1728'de Rusya'ya gitmiş ve orada hizmetlerde bulunmuştur.

1740'da Bölge Bü.: Üs.:1 olmuş, imparatoriçe Anne ona Ukrayna'da görev vermiştir. Bu görevlendirmeler ona, Rus generalleri ile arasında düşmanlıklar doğurmuştur ve 1747'de Rusya'dan ayrılmasına neden olmuştur.

Keith, 1732-34'de St. Petersburg'da Üs.: idi. Sonra Bölge Bü.: Üs.: olmuş ama bu ona bir şey kazandırmamıştır.

İlk Rus Locası İngiliz kayıtlarına göre St. Petersburg'daki Peace and Union locasıdır. Ansiklopedilerde bu Perfect Union; Fransız ansiklopedisine göre ise La Parfaite Union locasıdır. Bu loca ancak 1 Haziran 1771'de tanınmıştır. Bu locadan sonra, yabancılar tarafından pek çok loca açılmıştır. Özellikle İngiliz Adaları ve Almanya'dan gelenler tarafından...

Bunların pek çoğunun idari ve adli açıdan pek açık olmayan durum yönünden çalışmaları kapalı olmuştur. İngiliz kayıtlarına göre o tarihlerde kayda geçen localar şunlardır:

1. Peace and Union L. No. 417 St. Petersburg
Tanınma : 1771 - 1 Haziran
2. Nine Muses L. No.466 St. Petersburg
1774 - 1 Haziran
3. Muse Urania L. No.467 St. Petersburg
1774 - 1 Haziran
4. Ballone L. No.468 St. Petersburg
1774 - 1 Haziran
5. Mars L. No.469 Yasa
1774
6. Muse Çlio L. No.470 Moskova
1774
7. Phoenix L. No.451 Helsing-fors
1777 (9 Kasım 1767'de tanınmış ancak Rusya ile birleşme 1777'de olmuş.)
8. Astree L. No.504 Riga
1787 - 21 Ağustos

İlave olarak Sivastopol ve Balae lava'da çalışan askeri localar 1856'da tanınmıştır.

Bu tarihlerde Rusya'da Masonluk epey yaygın idi.

1740'ların başında Rus Masonluğunda Ritüel içeriği açısından bazı etkiler görülmeye başlamıştır. İlk önce İsveç Riti görünmüştür.

1750'de Discretion - Ölçü Locası St. Petersburg'da, Kutup Yıldızı Zorababel Locası Riga'da açılmıştır.

İmparator III. Petro 1762'de Constance - Sabır Locası (Üs... Muh... Avukat Selly) Oranienbaum eğlence sarayında masonik konferans yaptırmıştır.

1765 Melesino kontu kendine ait Melesino ritini ortaya atmıştır. Bu zat, çarın hizmetinde olup Yunan asıllı, çok yetenekli, çok dil bilen bir kişi imiş. İngiltere, Fransa ve İtalya'daki localarda çalışmalara katılmış. St. Petersburg'ta Le silence (sessizlik) L...sını kurmuştur. Onun sistemi şu derecelerden oluşmaktadır:

4. Karanlık kubbe,
5. Üstad ve İskoç şövalyesi,
6. Filozof,
7. Mabet Yöneticisi.

İlk iki derece tam olarak masonik olup, ilkinde Hiram'ın cesedi ve mezarı aranır, ikincisinde Hiram'ın tabutunu bulma vardır. 3. derece Hikmet Odası adı altındaki locada Hermetist bilgiler verilir. Bu sırada Rusya'da Melesi-

no'dan başka İsveç ve İngiliz sistemleri uygulanmaktadır.

1777'de Freemasons calendar şöyle yazar: Rusya'da muntazam ilk loca (yukarıda açıkladığımız gibi) Le Parfaite union dur. Bu locanın üyelerinin çoğu İngilizler idi. Pekçok asil ve yüksek mevki sahibi kişiler bu locada yer almışlardır. 1772 İngiliz Bü.: L.: Bü.: Üs.: olarak Jean (Ivan) Yelaguin'e patent vermiştir. Bu zat Rusya'da yüksek mevki sahibi olup çalışmalarıyla Rus masonluğuna hizmet etmiş, pek çok locanın açılmasını sağlamıştır. 1771'de ilk locanın düzenliliği kabul edildiği sıralarda İngiltere Bü.: Lo.:sının Bö.: Bü.: Üs.: atadığı Yelaguin, asil Rus ailelerinden olup, o sırada Rusya'da senatör ve büyük Catherine'in samimi dostu ve müşaviri idi. 28 Şubat 1772 tarihli Bü.:Lo.: tersimatında, "Bü.: Sek.:lik Bü.: Üs.:'ın Rusya imparatoriçesinin Polonya ve Rusya imparatorluğunda beyaz kartal ve St. Stanislaus asilzadesi olan, Bölge Bü.: Üs.:lığına seçilen senatör, devlet müşaviri ve kabine üyesi John Yelaguin'i tayin etmiştir." ifadesiyle yer alır. Tayinden iki yıl sonra Rusya'daki masonluk rayına oturmuş, sakin ve düzenli olarak rahatça çalışır hale girmiştir. Seremonilerde temel olarak İngiliz Bü.: Lo.: ilke ve ritüelleri alınmakla birlikte tekriste seyahatler daha anlamlı hale getirilmiş, yeminde sadakata çok önem verilmekte, hatta yemini her aday kendi kanı ile imzalamak

yoluna girilmiştir. Yelaguin, ilk üç derecenin üstünde dört derece ilave etmek istemiştir. Herhalde Melesino'dan esinlenmiş olacak. Ancak bu dereceler Striet Observe nce kaynaklıdır.

4. Karanlık Kubbe,
5. İskoç Üstadı,
6. Felsefi derece,
7. Spiritüel şövalyelik.

Bu derecelerın eklenmesiyle St. Petersburg'da Striet Observe nce Şapitr'i açılmıştır. Bu sistem bildiğiniz gibi templier şövalyeliği sistemine dayanır. Bunların yanında 1771'den sonra Rusya'ya Almanya'dan Zinendorf sistemi de gelmiştir. Bu ise, hristiyani bir sistemdir. Bu sistemler Rusların doğası, gelenekleri ve dinleri açısından İngiliz sisteminin itilmesine ve ritüellerinin daha spiritüel ve felsefi açıdan kendilerine uygun bir içeriğe kavuşturulmasına yönelik olmuştur. Mistik içerik, alşimi, filozofik altını bulma, Rose croix ilkeleri. 1776'da Rusya Bü.: Lo.: 'sının kurulmasıyla birlikte bu çok derecelilik kabul edilmiştir. Böylece İngiliz sistemi daha dar çerçevede kalmıştır. Georges Reinbeck'in Rusya gezisindeki notlarına göre Ruslar masonluğu heyecanla kabul etmişler, ancak pek çok mason gizli kalmayı tercih etmiştir. Masonik çalışmalarda heyecanla uygulanan nokta, disiplin ve kıyafete önem olmuştur. Bu sayede masonluk daha tutarlı hale gelmeye ve gelişmeye başlamış, fakat sonraları duraklama ve hatta bozulmalar görülür olmuştur.

1771'den sonra Van Reichel ve Van Rosenberg'in etkileri ile İsviçre sistemi yerleşmeye başlamıştır. Bu sistemde çalışan Lo.:lar; Apollon, Harpocrete ve Horus St. Petersburg'da, Isis Reval'de, 1776'da pek çok İngiliz Locası kapanmaya başlamıştır. Yukarıda belirttiğimiz gibi Avrupa Sistemleri'nin Rusya'da kabul görmesi bu hareketi doğurmuştur, diyebiliriz. Bu tarihlerde Yelaguin, Milli Büyük L.:ı kurmuştur. Bir Bakanın kardeşi Kont Pierre Pan'ın Bü.: Üs.: seçilmiştir. Melasino I. Müfettiş, Prens Nenitsky II. Müfettiş olmuşlardır. 12 Localı Böl.: Bü.: L.:sı yılda dört kez, Yelaguin'in evinde toplanmıştır. Bu sırada mesleğin gelişmesi için bir ümidin varlığından söz edilirse de pek çok kardeşin düzensizliğindeki yanlışlıkların düzeltilmesinin istenmemesi, var olan ümidi yok etmiştir. Öte yandan Prens İrubetzkoı, Yelaguin'in yükselmesinden incinmiş olarak Moskova'ya dönmüştür. Rosenberg K.: 'in Locası Apollon ile birlikte öteki localarla birleşmemiştir. 1777'de Prens Kurakin yeni bir Böl.: Bü.: L.: 'sını faaliyete geçirmiştir. Bu zat, Rusya'nın Stokholm'deki Elçisi idi ve Guillaume von Rosenberg tarafından yüksek derecelere iykaf edilmiş, ayrıca Milli Bü.: L.: ve bir şapitr kurma işine yardım için söz vermiştir.

Kurakin yüksek dereceleri açmış, sonra Böl.: Bü.: L.: 'nın açılışı yapılmış ve Prens Gagarin Bü.: Üs.: seçilmiştir. İngiliz ve

İsveç sistemleri dışında Melasi no, Zinendorf'un yanında Rose Croix'larda Masonlukta yer almıştır. Kont Puskhin de Strict Observence sistemini yerleştirmeye çalışmıştır.

Rus asilzadeleri ve yüksek tabaka mensupları eski şövalyeliği yaşamak istiyorlardı. Wilhelmsbad Konferansında Rusya 8. Vadi olarak ele alınmıştı. Gagarin de bu yeni sistemi benimsemişti. 1779'da İsveç Bölge Bü.: Üs.:lığına Gagarin'in gelmesiyle Rusya'daki Masonluk karışık hale gelmiştir. İki yıl önce İsveç Kralı St. Petersburg ziyaretinde İsveç Masonluğunun başı olarak Grand Duke Paul'un inisiyasyonuna katılmıştır. Bu zatla birlikte 175 Rus vatanseveri ve tarihçisi de inisiye olmuş, sonra daha pek çok entellektüel Mason olmuştur. Catherine'in yasağı 1782'ye kadar sürmüştür. Bununla beraber III. Peter de bu hususta şüphe içinde idi. Onun için Duke Paul politik rakibi, düşmanı idi. Bu sıralarda Büyük Frederick'in etkisiyle Alman Masonluğu Rusya'da etkisini arttırmıştı. Buna karşı Catherine'nin düşmanlığı da ortaya çıkmıştı. Rus Masonluğu pek çok aktivitelere bulunmuş, yardımlar yapmıştır. 1788 kıtlığında da yardımlarda bulunmuştur. Bütün bu sebeplerle Rus Masonluğu gerilemeye başlamıştır. Bunda mali güçlükler de rol oynuyordu. Cagliostro'nun da etkisi olmuştur. Özellikle imparatoriçeyi hicveden komedileri buna yardımcı olmuştur.

1785'de Moskova Üniversitesi'nde Alman Dili ve Felsefesi Profesörü Schwartz, 1779'da kurulmuş olan Üç Sancak Locası üyesi olup Rus toplumunun törelerini bozan materyalist doktrinini yaymakta idi. Schwartz'ın yerine geçen Novikov ise, Lyon Reformu çerçevesinde Rusya'ya Martinisme'i tanıtmaya başlamıştır. Bu karışıklıklar Rusya'da Masonluğun karanlığa gitmekte olduğunu göstermekteydi.

Rostok'taki Üç Yıldız L.: Üs.: Muh.: kardeşler arasında bölünme ve karışıklık başladığını, devamsızlıkların çok arttığını yazmıştır. 1794'de Catherine, Masonluğu yasadışı saymış, localar kapanmaya başlamıştır. Ancak locaların varlıklarını yönetip koruyacak bir komite kurulmuştur.

Mackey'e göre Catherine'in buyruğu ile locaların kapanması emri verilmemiştir. Onun isteğine göre locaların çalışmaları kesilmiştir. Yalnız St. Petersburg'daki Apollon locası sessizce 1797'ye kadar yılda iki kez toplanarak çalışmasını sürdürmüştür. Hayırseverlik Locası, (ki daha sonra Taçlı Pelikan Locası) kardeşleri arasında bağın kesilmemesini sağlamış, arasına toplantılar yapmıştır. Bunu öğrenen polis, Bü.: Üs.: Novikov'u hapsedmiştir. Bu durum, I. Paul'un tahta geçmesine kadar sürmüştür. Daha sonra Mareşal Medem'in yardımlarıyla bazı tanınmış Masonlar toplanıp locaların yeniden açılıp çalışmalarına çare aramışlardır.

Mackey'e göre I. Paul Cizvitlerin etkisiyle 1797'de tüm gizli cemiyetleri, bu arada Masonluğu da yasaklamıştır.

Betham'a göre ise, I. Paul'ün tahta çıkması Masonluk için bir ümit olmuştur. Bu dönemde resmi bir hareket olmamış, meslek yeniden canlanma sürecine girmiş gibi görünmüş ve yönetimin yasağı kaldırmasını beklemiştir.

I. Paul'ün kısa yönetiminde ve sonra Alexandr I'in yönetiminde Masonluk güçlenmiş gibi olmuştur. 1810'da da afarez kalkmıştır. Ve yıl içinde yeni localar kurulmuştur. Görünüşte her şey iyi gidiyordu ama, baştan beri Rus Masonluğunun üyeleri kendi yapıları gereği iki barışmaz gruptan gelmekte idi. Bir kısmı İngiliz Sistemi üç dereceye sadık, ötekiler ise kendilerince çok önemli buldukları felsefi, dini, spirütüel içerikli derecelere bağlı olanlar ve bu grup Rus Masonluğunun önemli bölümünü oluşturmaktaydı.

1815'te bu ikilik İsveç grubunun Astree Bü.: L.:sı üç dereceyle yetinmeyip, İsveç tipi ilâve dereceler kabul etmesiyle çatlak olarak ortaya çıkıvermiştir. Bu durum dört beş yıl içinde birçok sebebe dayanarak yeni fakat sağlam olmayan temel ile bir Bü.: L.:nın daha kurulmasına yol açmıştır. Böylece Rusya'da beş altı rit çalır oldu. Bunlara ek olarak Alman Masonluğunun etkisiyle de Rus Milli Masonluğunun çok şey kaybettiği de ifade edilmektedir.

Bunların doğurduğu tartışmalı hava yeniden Masonluğa tekris edilenler arasında daha da bulandı. Yönetimde diktatörlükler de görüldüğü için tartışmalar ritüelik alandan da taşarak hem iç yönetim ve daha da ileri götürülerek memleketin politik ve otokratik yönetimlerine kadar yayılmıştır. Bu haliyle Rus Masonluğu İngiliz Masonluğu ilkelerinden uzaklaşmış, inkılâpçı, mücadeleci karaktere yönelmiştir.

Reinbeck, Moskova gezisinden sonra şöyle yazmıştır: İmparator, Kont Littar'dan Malta Şövalyelik düzeni hakkında aldığı bilgiler sonucu Masonluğun gelişmesine engel olmaya başlamıştır. Polick ise, bu görüşün aksini düşünmektedir.

I. Paul'ün yerine geçen Alexandr I'de yasağı yenilemiş ancak kendisinin affedici, insansever karakteri nedeniyle Masonlara da toleransla bakmaya başlamıştır.

Bazı eski Masonların zaman zaman toplandıklarını bilmez görünmüştür.

1803'te Mackey St. Petersburg Çocuk Okulu'nun direktörü ve devlet müşaviri Boeber'in imparatora yakın olduğundan, imparatorun yanında masonluğu tartışan toplantılar yapılmasını sağlamıştır. Rebold bu hususta önce Masonluğu tanımak için imparatorun bilgi topladığını, bunun sonunda Fransız Grand Orient'inin Rusya'da yeniden çalışmasını sağlamak için yasağın kaldırıldığını ve hatta Boeber'in

Bü.: Üs.: seçildiğini yazmaktadır. Bu dönemde pek çok loca uyanmış, bunların yanında Cronstadt, Poltova, Bialystack, Tomsk ve Thodosia'da localar açılmıştır.

1807'de birçok kardeş eski Pelican Locasının yeniden açılması için projeler yapmışlar ve sonraki yıl içinde Adalet Bakanının bir kardeşle müşavere etmesi sonunda yönetimin Masonluğa karşı olmadığı belirince projenin uygulamaya girmesi yolu tutulmuştur. İlgili Loca Prens Musin Puschkin'i Masonluğa kabul edince locanın üye sayısı hızla artmaya başlamıştır. Bunun sonucu loca üç bölünmüştür: Taçlı Pelican, Erdemli Elisabeth ve Hakikatin Taşı Locaları adlarını almışlardır. Bunlar sıra ile Rusça, Almanca ve Fransızca dili ile çalışmaya başlamışlardır.

1808 Sonbaharında St. Petersburg'da İsveç sistemine göre çalışan Vladimir à l'Ordre Locası kendisini localar yöneticisi durumuna yani Bü.: L.: durumuna geçtiğini ilân etmiştir. Bunun üzerine yüksek derecelerde çalışan pek çok loca bu örgüte katılmışlardır. Buna karşı kısa süre sonra Fransız sistemine göre çalışan iki loca açılmıştır: Palestin ve Birleşmiş Kardeşler Locası, 1811-1814 yıllarında yine Boeber Bü.: Üs.: olmuş, ondan sonra Prens Puschkin onun yerine geçmiştir. Birleşmiş Kardeşler, Elisabeth Locaları, Localar Cemiyeti haline gelince onlara da üç sütun, St. Michel, Palestin, Neptun

ve Isis Locaları (ki bu son iki loca Schroeder ritine göre çalışırlardı) ve daha sonra başka localar da katılmışlardır. Bu karışıklık içinde Vladimir à L'Ordre, yönetici locanın onayı ile otonom Bü.: L.: doğmuştur: Astree (St. Petersburg'da). İsveç sistemine bağlı kalan Bölge Locası artık Bü.: L.: olarak öteki Bü.: L.: önünde kendi başına tam eşitlik ve sistemi içinde ve görevlilerini özgürce seçme seçilme ilkelerini bağlı localar da oluştuğu kabul edilmiş ve Bü.: Üs.: olarak oybirliği ile Prens Pusckin - Bruce seçilmiştir. Bü.: L.: 1819'da Poliek'e göre 23 locadan oluşmakta idi. Bölge Bü.: L.: ise, 11 loca ile çalışmakta idi. Yine Poliek'e göre 1820 Ağustos'unda Kont Tohehubey'in İçişleri Bakanı olmasıyla Çar, tüm locaların kapatılması için emir çıkarmıştır. Rebelt bu konuyu Çarın Metternich tarafından uyarıldığı, Carbonari Masonluğunun yıkıcı hareketleri önermeleri yüzünden localarda politika yapıldığı ifadesi karşısında kapatma emri verdiğini yazmaktadır. 1812'deki Napoleon Savaşı, Masonları vatanseverlik his ve hareketlerine yöneltmiştir. Rus Komutanı Kutusov ünlü bir Mason idi ve bu yüzden pek çok yüksek rütbeli subaya savaş süresince pek çok askeri loca açtırmıştır.

I. Alexandr, Masonluğu Prens Metternich'in etkisiyle tehlikeli, politikacıları barındırdığını kabul etmeye başlamıştır. Gerçekten de localarda pek çok şüpheli

üye bulunmaktaydı. Bu ise Masonluğun içten içe kemirilmekte olduğuna işaretti.

Igor Andrevich Kushaleov, Astree Bü.: L.:sında Bü.: Üs.: Yardımcısı seçilmişti. Bu zat, çok tutucu ve politikacı idi. Üyelere (eski okulun üyeleri) diye hitap ederdi. Dindar ama samimi bir masondu. İnandığı yolda yürümek istiyordu. Ancak onun inandığı yolun son zamanlarda bozulmakta olduğunu görüyor, bazı locaları ihtilâlcî politika aktivitesine katıldıkları için uyarıyordu. Kesin olarak Masonluğun ana kurallarına uyulmasını istiyordu. Ve öyle yapılmasını tamimle açıklamıştı. Ama sonunda Masonlukla ilgili görevleri bıraktı ve vatansever Rus olarak durumu imparatora rapor etti, Rus Masonluğu tarihi üzerine imparatora hesap verdi. Bu raporda onun bildiği durum değerlendirmesine göre tehlikenin ve baskıların önlenmesinin mümkün olmadığı sonucuna ulaşmıştı. Bu ise, Masonluğu çok sıkı bir yönetim kontrolüne bırakmayı ve gerekirse Mason localarını kapatmayı göze almak demektir.

İmparator 9 ay hiçbir reaksiyonda bulunmadı. Fakat O, adım adım ilerleyerek muhtelif memleketlerdeki ihtilâlcî derneklerin aktivitelerini tesbit ettirerek sonunda alarma geçti. 1822'de Prusyalı Mason Gaugewitz, Avusturya ve Rusya İmparatorlarına, memleketlerindeki Mason localarının kapatılmasını tavsiye eden bir rapor sundu.

Ağustos 1822'de İmparator Masonluğu yasadışı ilan etti ve locaların kapanmasını emretti. Bunun üzerine bazı Masonlar Çar'a karşı harekete yönelmişlerdir. 1824'de Decembrist'lerin devlete karşı düşünceleri ortaya çıkmıştır. Bu hareketin başında Pestel, Prens Troubetzkoi, Serge Mouraviev, Apostol... gibi Masonlar vardı. Bunlardan yakalananlar ölüm ve sürgün cezasına çarptırılmışlardır. Rusya'da Masonluk birdenbire bitmemiştir. Önce uzak vilâyetlere, köşelere sığınıp gizli gizli çalışmalar başlamıştır. 1826'da I. Nicolas, yasağı teyit etmişse de gizli Masonik etkinlikler daha uzun yıllar sürmüştür.

Ama Rus Masonluğu gerçekten çökmüştü. Çünkü Rus Masonluğu, Masonluğun özü olan prensiplerden ayrılmıştı. Bir kere politikaya karışmıştır, bulaşmıştır. Politikaya bulaşınca huzursuzluk gelir ve gelmiştir.

Masonluğa lâıyk olmayan kişiler localara kabul edilmiş, bu tip kişiler politik ve öteki arzularını bu yolla kolaylaştırmayı ister hale gelmişlerdir.

Yüksek derecelerde yenilikler ve aramalar, üç derecedeki sadakattan ve masonik kurallardan sapmalara sebep olmuştur. Bunlara rağmen Masonluğun Rusya'da gizli olarak devam ettiğine yukarıda da değinmiştik. Elbette bunlar delil sayılmaz ve gelecek günlerde başka memleketlere sığınan Rus Masonları buna şüphe ile bakacaklardı. Ama tekrar

edelim. Rus Masonluğu resmen 1822'de bitmiştir. Bununla beraber bu yüzyılın ilk günlerinde Rusya'da Masonluğun şöyle böyle uyandırılmasına ait izler görülmüştür. 1908'de pek çok Rus gayri muntazam olan Fr. Gr. Orient'inde inisiye olup Rusya'da loca açmışlardır: Biri St. Petersburg'da, öbürü Moskova'da, ayrıca Gr. Or. Nijini Novogoroa ve Kiev'de de loca açmıştır. Ama Rus Yönetimi hemen harekete geçerek bu locaları kapatmıştır. 1911'de toplantılar daha tedbirli olarak kapalı localar halinde çalışmışlardır. I. Dünya Savaşı patladığında bazı localar hala çalışmakta idiler. Bu, onların Fr. Gr. Or. bağlı olmalarındandı. 28 loca gizlice yaşamakta idi. Bazı localar da savaş boyunca uykuda kalmışlardır. Mart 1917 Revalüsyonunda 28 loca gizlice yaşamakta idi. Ukrayna Bü. L. sının bu süre boyunca pürüzsüz olarak çalışmış olduğu ifade edilmektedir. Fakat onun varlığına ait deliller yoktur. Veya çok zayıftır ki, onlar da ağır ağır çöküyordu. Bu locaların Orthodox'lara ait Masonik localar olmadığını da hatırlatılmı tabii. Fr. Gr. Or.ının iddiasına göre yine bu sıralarda bir kısmı masonik uyanış Beyaz Rusya bölgesinde olmuştur ve bu, ora yerlilerinden yabancı memleketlerde inisiye olmuş kişilerin işi idi. Bir başka kaynağa göre ihtilâli takiben Londra ve Paris'te inisiye olmuş 400 Mason Klandesten Localar ve sonra Rus Milli Gr. Orient'ini kurmuşlardır. Kerensky Hükümetinde ço-

ğunluk Masonlar idi. Bu zemin yıkılınca Masonlar İngiltere, Fransa ve İsveç'e dağılmışlardır. Fransız Mason organizasyonunca ifade edildiğine göre Fransa'ya sığınan Rus Masonları orada, ilerde Rusya'daki rejime karşı harekette bulunacak Masonları yetiştirecek localar kurmuşlardır. Bazı Ukraynalı Masonlar ise, daha Çar yönetiminden beri çalışmalarını gizlice sürdürdüler. Ancak son yıllardaki sıkı takibin onların yurtdışına kaçmalarına sebep olduğu anlaşılmıştır. Sür-günlerde de pek çok Rus memleketin localarında inisiye olmuş halde veya o memleketlerde kurulan mülteci Rus Localarında Rus Masonluğunu canlı tutmaya çalışmışlardır.

Bu husus, Rus Masonluğunun talihi sayılmaktadır. Resmi Kraliyet yasağına karşı olan kini içinde Masonik localar ve öteki inisiyatik kuruluşların toplantıları 1922'ye kadar şöyle böyle belki de engelsiz sürmüştür. Bu yılda çalışan 4. Komünist Enternasyonal toplantısında Masonluğun Komünist ideolojisine uymadığı hükmü kabul edilmiştir.

Bazı localar bu deklarasyon sonunda kapanmış ama birkaç loca karışılmadan çalışmıştır. 1922 hükmüne rağmen liberalizm karışıklı uygulama döneminde yeni ekonomik politika devri ve yeni locaların açılış dönemi olmuştur. Komünist Parti üyeleri inisiyasyondan çekiniyorlardı. Eski Üyeler ise, kongrenin hükmünden dolayı iki yıl süre ile hizmet-

ten mahrum oluyorlardı. Bazı ileri gelen üyelere Mason olanlar ise, hizmete devam ediyorlardı. Maxim Gorki'nin de Mason olduğu geniş çapta bilinmesine rağmen yeni rejimle dostluk içinde hizmetine devam ediyordu. Kimbilir belki Masonluk gücünü kaybetmeden halâ devam ediyordu. Resmen yasadışı idi ama gayri resmi olarak izin verilmişti. Gerçek bu değildi. Ve bir kez daha ifade edilmeli ki, hareket kendi içinden doğuyordu.

Astromov adlı Rus Masonu, Rose Croix sistemi masonu idi. Masonluğa bağlı, dürüst bir insandı. Leningrad, Moskova, Tiflis ve Kiev'de localar açmıştı. Ancak iyice düşünmeden Stalin'e 1926'da bir mektup yazarak Rusya'da Masonluğu legalize etmek istiyordu. Stalin, bu söylentinin Rusya'da çabuk duyulup etkin olabileceğini düşünmüştü. Öte yandan Trotsky'nin de heyecanlı bir Mason olduğunu da dikkate aldı ve mektuba kendine has kesin ve yasaklayıcı bir cevap verdi. Astromov ve 30 kadar yakını ve locala görevlileri hemen tutuklandılar. Astromov az sonra 76 yaşında öldü. Ötekilerin kaderi ise, belli olmamıştır. Ama akla en uygun olarak hoş bir sonuç düşünmek herhalde doğru değildir. Üç yıl sonra 1929'da Rus Gizli Örgütü, bir gizli toplantıyı tesbit etmişti. Sonunda Moskova Doğu Dilleri Enstitüsü Profesörü Pierre Mikhailovich Kaiser ve iki mason tutuklanarak kurşuna dizildiler.

1918'de Fr. Gr. Or. örgütü içinde Paris'te ilk Rus Locası kurulmuştur. 1922'de, o sırada Paris'te Konsolos olan Kaudarov ve etrafındaki Rus Masonları sürgünde Rus Masonluğunun geçici idari komitesini kurmuşlar, sonra hemen öteki memleketlerdeki mülteci Rus Masonları ile ilişki kurma yolunda çalışmışlardır. Bu örgütle Rus Masonluğu Fransa'da hızla gelişmiştir. 1922'de Astree Şapitri açılmış, Rus Masonluğu Ev.: Ul.: Mi.: amblemini ve İncil açmayı kabul etmiştir. Bu organizasyonla önce güçlerini birleştirmeyi, sonra kadro oluşturmaya amaçlamışlardır.

II. Dünya Savaşı'ndan sonra Rus Masonluğu 1950-1960 arasında mülteci Rus Masonların Rusya'ya gelip orada çekirdek localar kurma yolunda çalışmaları ile ortaya çıkmıştır. Bu çalışmalar, daha çok üniversite gençleri arasında yoğunlaşmış ve hatta tutulmuştur denebilir. Tukhatehevsky olayında bu husus ortaya çıkmıştır. Bu harekete Kiev'deki Polonyalı'lar aracılığı ile ortaya yayılan Masonik Nur'un özünde, savaştan sonra Polonya'ya dönen Yahudi Masonların Polonya'da yaydıkları Nur'un rolü olduğu ifade edilmektedir.

3 Haziran 1960'da Izvestia'nın yazdığına göre Sovyet Rusya karşıtı organizasyona kalkışan düşman organizasyonlar içinde Ma-

sonların bulunduğu tesbit edilmiştir. Yine bu gazeteye göre (cüppesiz Cizvitler) başlığı altında Irkoutst'ta ve sonra tüm Sibirya'da Sovyet Rus rejimine karşı bir hareketin varlığı açıklanmıştır. Bunların yanında Yehova Şahitleri tarikatında da benzer şekilde Masonların hizmet ettiklerinin tesbit edildiği polis tarafından ifade edilmiştir. Denilebilir ki, Rusya dışındaki Rus Mason Localarındaki toplantılarda ve belki Rusya'daki Masonların gizli çalışmalarında, bir gün Mason-

luğun Rusya'da serbest olacağı ümidi vardır. Belki Rose Croix veya gayri muntazam Masonluk, hangisi olursa, ama Masonluk uygulanacaktır.

Bir Fransız ticaret delegasyonu içinde Fr. Gr. Or.na bağlı Masonlar birkaç yıl önce Rusya'yı ziyaret etmişlerdi. Bu heyet bir toplantıda Kruschev'e Masonluğa açılıp çalışma izni verilecek mi, politik, ateistik de olabilir diye sordular, ancak cevap ümit verici

Yararlanılan Kaynaklar:

- *Dictionnaire Universal de la
Franç-maçonnerie*

- *An Encyclopedia of Freemasonry*

- *The Scotchish Rite Journal*

May - June - Juli 1991

Washington D.C.

D. Ligou

A. Mackey

E.N. Batham Yazısı

YUGOSLAVYA'DA FRAN MASONLUK (1764-1992)

*Yazan: Zoran D. NENEZIC, 33°
Çeviren: Falih ERKSAN*

I. BÖLÜM

Yugoslavya'da ilk Mason Locası Glina (Krajina)'da bugünkü Yugoslavya hudutları içerisinde 1764 yılında kuruldu. İlk Üstad-ı Muhteremi Kont Ivan Draslikovic oldu. Bu Locanın üyelerinden biri Ortodox Kilisesinin Başpiskoposu Sırbistanlı Stefan Stratimirovici; biri de Sırp yazarı Stefan Vujanovski idi. Bu zamanlarda Yugoslavya Avusturya'ya bağlı idi ve Katolik Kilisesinin ağır baskısına uymak zorunda kalan Avusturya İmparatoru II. Joseph (1741-1790) bu ilk locayı açılışından kısa zaman sonra kapattı ve Masonluk Yugoslavya'nın bu bölgesinde ondokuzuncu yüzyılın sonuna kadar yeniden kurulamadı.

Yugoslavya'daki Sırp Bölgesinde bulunan Belgrad'daki Mason Locası bu tarihî dönemi atlayarak onsekizinci yüzyılın sonlarına doğru doğdu. O zamanlarda memleket kısmen Osmanlı İmparatorluğu'nun egemenliği altında bulunuyordu. Yine de Mason Localarının üyeleri sadece Türk değil, Yunanlı, Romen ve Sırlardan oluşuyordu. Sırlardan en tanınmışları Petar Ichko, Kont Janko Katic ve Popovic kardeşler gi-

bi devlet liderleri, bilginler ve Türklerin istilasından sonraki ayaklanmaya katılanlardı.

O devrin en ünlü Masonu ise Sırp yazar, eğitimci ve Ortodoks rahibi olan Dositej Obradoviç idi. Eğitimci ve İnsancıl eserleri Sırp kültüründe ayrı bir yere sahip olup, yeni kurulan Sırbistan devletinin ilk eğitim bakanı olarak, okulları kiliseden ayırma çalışmaları ile masonluğun temel prensiplerine bağlılığını ispat etmiştir.

Sırbistan'ın başka tanınmış bir yazarı olan Sima Milutinovic-Sarajlija, ondokuzuncu yüzyılın ilk yarısında Kishnev Locası'na (Russia'ya) kabul edilmişti. Bu kararını Rusya'nın tanınmış yazarı Alexander Pushkin etkilemiştir. Sarajlija aynı zamanda sonraki Montenegro hükümdarı Petar II Petrovic Njegosh'un özel öğretmeni olmuştur. Sırbistan'ın Montenegro ülkesinin iyi eğitim görmüş hükümdarı milliyetçilik ve özgürlüğü seven hem kendi halkına hem de diğer güney slavlarına etkileri büyük olmuştur.

1850'lerde Belgrad'daki "Ali Kotch" locası üyelerinden çoğu Toma Vuchio-Perishic ve Avram Pteronijevic gibi yeniden özgürlüğüne kavuşmuş olan Sırbistan'ın liderleri idiler. Locanın bazı üyeleri ise, Polonyalı Kont Adam Chartorski'nin siyasî danışmanları olarak tanınırlar.

Sonradan Sırbistan Savunma Bakanlığına atanan Belgrad'daki mason locasının bir üyesi olan Slovakyalı Frantisek Zah'nın Sırp milliyetçi ve özgürlükçü programına "Nachertanije"ye etkisi çok büyük olmuştur..

Çok liberal olarak tanınan başka bir sırp hükümdarı, da Kont Mihailo Obrenovic de Mason olup, en derin masonik temelleri üzere, insanlık ve tolerans'a dayalı bir yönetim sistemi uygulamıştı.

II. Bölüm

1876 senesinde, tanınmış İtalyan askerî komutanı ve mason olan Giuseppe Garibaldi'nin elçileri tarafından Belgrad'da kurulan "Luce dei Balcani" (Balkanların Nuru) adlı Locası sonradan Belgrad ve Sırbistan'da kurulan Locaların öncülüğünü yapmıştır.

Üyeleri çeşitli toplumsal düzeylerden olup, yazarlar, profesörler, ressam, tüccarlar ve politikacılardan ibaretti. Sabırlı ve gayretli çalışmaları sonucunda bu kardeşler masonik fikir ve amaçlarını etrafa yayıp, Belgrad'daki "Pobratim" (Kan Kardeşleri) locası gibi locaların kurulmasını sağlamışlardır.

Pobratim Locasının gelenekleri Yugoslav Masonluğu için çok önemlidir. Çok sayıdaki üyeleri Sırbistan'ın demokrasi, kültür ve ekonomik açılardan en mühim yerini tutanlardan oluşuyordu. Ne yazık ki, birin-

ci dünya savaşı başlarında Avusturya-Macaristan ve Alman saldırıları bu kardeşlerin faaliyetlerini durdurmuştur.

Eğitim Bakanı Andra Djordjevic, Maliye Bakanı Laza Pachu, Dışişleri Bakanı Milovanoviç Milovanoviç Yugoslavya'nın sonraki kralı olan Prens Alexander Karadjordjevic, sonraların 33° ile Sırbistan Yüksek Şûrası Hâkim Büyük Âmiri olan Djordje Weifert ve Yugoslavya Büyük Locası Büyük Üstadı olacak olan yazar Stevan Sremac, kompositör Stevan Mokranjac ve eski Sırp localarının daha birçok üyesi halâ insancıl, eğitimci ve kültürel hareketleriyle masonluğun kurucuları olarak anımsanırlar.

İlk Güney Slav Devletinin oluşması ve gerçekleşmesinde Sırp, Hırvat ve Slav Masonların katkıları kaçınılmaz olmuştur. Birçok yönden Yugoslav Devletinin kuruluşu değişik mason jenerasyonlarının çalışmalarının eseridir. 1918 senesinde Yugoslav mason kardeşleri arasında Svetozar Pribichevic, Bogumil Voshnjak, Mazon Marjanovic, Ante Tressic-Pavichic, Roko Jokovic, Hinko Hinkovic, Nikola Stojanovic, Veljko Petrovic, Pavle Popovic ve 1914-1918 yıllarında Sırbistan Ordu Komutanı olan Zhivojin Mishic bulunuyordu.

Sırp Hırvat ve Slovenya Kraliyetinin kuruluşundan hemen sonra Yugoslavya Büyük Locası kurulmuştur. Djordje Weifert, 33° K., ilk Büyük Üstad seçildi. Ağustos 1940'a kadar Yugoslavya Büyük Locası 2500 üyesiyle 27 loca aktif olarak çalışmalarına devam etti. O devrin Yugoslav masonları arkalarında büyük insanlık organizasyonları ve hayırsever müesseseler bıraktılar. Her iki dünya savaşı arasında Yugoslav Mason Localarının kıymetli üyeleri din ve ırk ayrımı yapmaksızın halk eğitimine yapmış oldukları katkıları ve faşizme karşı tutumlarıyla temayüz etmişlerdir. 1940 senesinin Ağustos ayında katolik kilisesinin ve Yugoslav devletinin Alman taraftarı politikasının baskısından dolayı Yugoslavya Büyük Locası memleketteki masonluğu "uykuya yatırmaya" mecbur kaldığını ilân etti. O zaman büyük locanın. Büyük Kurul üyesi olup halen Yugoslavya Büyük Locası Büyük Üstad temsilcisi olan Vojin Matic kardeşimiz kapatma muameleleriyle görevlendirilmişti.

1990 Nisan ayında Probatim Locası yeniden açıldı ve 1991 senesinin 23 Haziran günü Branislav Dimitrijavic, 33° Üstadın başkanlığı altında Luce dei Balcani tekrar faaliyete geçti.

23 Haziran 1991'de Belgrad'da Yugoslav Büyük Locası kuruldu. Tahsis ve Nur verme merasimine Büyük Locanın Büyük Üstadı Vojislav Gachic, 33° ve Almanya Büyük Locası Büyük Üstadı Ernst Walter kar-

deşler katıldılar. Karanlıkta geçen 50 yıldan sonra Yugoslavya niha-yet masonik ışığına yeniden kavuşmuş oldu.

III. Bölüm

Yugoslavya Büyük Locası'nın yeniden kuruluşunun gerçekleştirilme-sinde Z. Lemberger 32° ve D. Dzepina (ikisi de Düsseldorf), V. Pavlo-vc, 33° (Saarbrücken, Almanya), B. Dzeletovic, 32° (Kanada), M. Ilinc-hic, 32° (Hannover, Almanya) M. Genchic (Köln, Almanya), V. Velchic (München, Almanya) ve S. Ceran, 33° (Luxembourg) Kardeşlerin kıy-metli yardımlarından faydalanılmıştır.

1991 yılının Şubat ayında California'nın San Diego şehrinde Kuzey Amerika Büyük Üstadları Konferansında Yugoslavya Büyük Locası-nın tanınması kararı alınmıştır.

Bu olayın tahakkuk ve süratlendirilmesinde büyük yardımcıları olan ABD Güney Jüridiksiyonu HBÂ PMn. Fred Kleinknecht, 33° K.'e Kali-forniya'dan HBUMf. PMn. H. Douglas Lemons, 33° K.'e, Doğu Avrupa için HBÂ.PMn. Kleinknecht K.in şahsî temsilcisi olan Arnold Her-mann, 32° K.'e bütün Yugoslav Hür Masonları teşekkür borçludurlar.

28 Haziran 1991 tarihinde, Belgrad'da Yugoslavya Büyük Locasının yıllık toplantısında Yugoslav Mason Kardeşleri, teşkilâtının yeniden kuruluşu ve güçlendirilmesindeki gayret ve yardımlardan dolayı sem-bolik bir minnettarlık nişanesi olarak PMn Kleinknecht ve Lemons kardeşlere Onursal Büyük Üstalık ve Hermann K.'e Şeref Büyük Ha-tiplik payesinin, tevcihine oybirliği ile karar verdiler.

Takriben 100 üye ve 4 Loca çok ağır şartlar altında halen muntazam olarak çalışmaktadır. Yaklaşık 50 yıldan fazla bir zamandır komünist diktatörlüğü altında bulunan, tüm bölgelerinde büyüyen nasyonalizm ve klerikalizm'e alet edilen bir ülkede yenilenmiş olarak masonik ça-lışmalar başlamış bulunuyor.

Bu kötü şartlar nihayet sivil halkına büyük acı çektiren ve ülkenin de-ğişik nasyonalistleri arasında anlaşmazlıklara yol açan amansız bir iç savaşa yol açmıştır. Yugoslav masonlarının bugünkü görevi; ahenk, insanlık, hürriyet, demokrasi, insan hakları, yeni ilişkiler ve medenî bir yaşam yolu göstermekte ön ayak olmalarıdır.

Yugoslav Kardeşlerinin zorunluğu, filozofik ve sembolik bir tarikat olan Masonluğun temel prensiplerini yaymaktır. Tüm Loca ve Mâbetlerimizimizin ya 2. Dünya Savaşı'nda Alman bombaları tarafından ya da sosyalist diktatörlüğü zamanında yıkıldıklarından Kardeşlerin özel dairelerinde buluşmak zorunda kaldığımız halde heyecanımız, is-teğimiz ve direnme gücümüz hiç kaybolmamıştır.

Yugoslav Kardeşlerin hürriyet, demokrasi, tolerans ve moral gibi masonik prensiplerine güvenceleri çok kuvvetlidir.

Bu inançtan dolayı vatansever birer işçi olarak ham taşı sabırla yontup insanlığın hayrı için mâbetlerinde çalışmalarına devam edeceklerdir. EKSR, ABD. Güney Juridiksiyonu Yüksek Şûrası olan Dünya Ana Yüksek Şûrası ve PMn. C. Fred KLEINKNECHT, 33° K.'in büyük ve cömertce yardımları bizleri bu yoldan teşvik etmiştir.

23.11.1991 tarihinde Sov. Gr. Comdr. C. Fred Kleinknecht tarafından Prag'ta Suprem Council of Serbia'nın devamı olarak Supreme Council, 33° of the Scottish Rite of Yugoslavya kurulmuştur. Bu, Amerikalı kardeşleri tarafından gördüğümüz kardeş sevgi ve tebliğimizin yalnızca tek bir örneğini teşkil etmektedir.

Bu yüzden, Belgrad'da inşasını, düşlediğimiz Büyük Loca ve Yugoslav Yüksek Şûrası Mâbedinin gerçekleşeceğine inanıyoruz. Büyük bir ihtiyaç olan bu mâbet, vatanımızdaki Masonluğa, ülkemizin istikbali ve geleceğin barış ve demokrasiye doğru atılmış önemli bir adım olacaktır.

Bu kısa beyan Amerikan ve bütün dünya kardeşlerine Yugoslavya Masonları tarafından ahenk, barış ve hürriyet prensiplerine dayanarak çalışmalarına devam edecekleri hususunda bir vaad ve andolarak mütalaa edilmelidir.

Not: Bu yazı serisi, "Scottish Rite" dergisinin Mayıs, Haziran ve Temmuz 1992 sayılarında neşredilmiştir.

PRUSYA KRALI II. FREDERICK'İN MASONİK ÇALIŞMALARI

Cem MAHRUKİ

Konumuz, İngilizler'in "Frederick the Great" ve Fransızlar'ın "Frederick Le Grand" diye isimlendirdikleri o güne kadar kralların özellikle XIV. Lui'nin söylediği gibi "Ben Devletim" dedikleri bir devrede "Ben Devletin ilk hizmetkârıyım" deme ve böyle de hareket etme büyüklüğünü gösteren Prusya Kralı ve kardeşimiz II. Frederick'in yaşamı ve biz kardeşlerine miras bıraktığı Masonik çalışmalarıdır.

Sizlere evvelâ Büyük Frederick'i anlatmaya çalışacağım:

Büyük Frederick 24 Ocak 1712'de Berlin'de doğdu ve 17 Ağustos 1786'da Postdam'da öldü.

Babası Prusya Kralı Frederick William I, annesi Prenses Sophia idi. Yetişme çağında şiir ve müzik zevki, mürebbiyesi Mme De Rocoulle ile öğretmeni Duhan De Jandum sayesinde gelişti. Asker kral olarak tanınan ve edebiyattan hoşlanmayan babası, onun sadece askerî yönden gelişmesini istiyor, açık düşüncelere hayran oğlunu hor görüyor ve başkalarının yanında bile aşağılıyordu. Bu nedenle genç Frederick annesinin kardeşi olan İngiltere Kralı II. George'un yanına kaçmak istedi ancak, yakalandı ve hapsedildi. Bu teşebbüsünde kendisine yardımcı olan arkadaşı ve yaveri Hans von Katte'nin idamını seyretmek zorunda bırakıldı. Küst-

rin Kalesine hapsedildi. Babası, neredeyse oğlunun ölüm emrini verme aşamasına gelmişti ki, Avrupa Prensleri ve özellikle Kutsal Roma Germen İmparatoru VI. Karl'ın uğraşları neticesinde oğlunu affetti. Ama en sevdiği kardeşi Wilhelmina'nın evlenmesine kadar huzura kabul etmedi.

1733 yılında Braunschweig-Brevern Dükü'nün kızı Elizabeth Christine ile zorla evlendirildi. Kendisine Rheinsberg Eyaleti verildi ki, tahta çıktığı tarihe kadar burada yaşadı.

Bu dönemde günlük ziyaretçileri arasında yazarlar, müzisyenler ve ressamlar çoğunlukta idi. Yabancı bilim adamları ile mektuplaşmakta ve özellikle Volter ile iyi ilişkiler içinde idi. Kendi yapıtlarından bir kısmı bu devrede şekillenmiş; bunlardan Anti-Machiavel isimli eseri 1740'ta meydana çıkmıştır.

Babasının 31 Mayıs 1740'ta ölümü üzerine tahta geçti. Babasının kurmuş olduğu düzeni çokça değiştirmede ama, daha etkin ve kapsamlı uyguladı. Aynı yıl Alman İmparatoru VI. Karl'ın erkek varissiz ölümü üzerine (Avusturya Bohemia ve Macaristan) idarecisi olan kızı Maria Teresa'dan Slezya'yı ister. Karşılığında Maria Teresa'ya kocasının Alman İmparatoru olması için desteğini ve 2 milyon Florin teklif eder, teklifi kabul olmayınca Aşağı Slezya'yı işgal eder. Bu aynı zamanda diğer ülke ve prensliklerin de karıştığı Avusturya

Veraset Savaşları'nın başlangıcı olur. 10 Nisan 1741'de Mollwitz'de ve 17 Mayıs 1742'de Chotustz'da Avusturya ordularını yener ve Slezya'nın büyük bir kısmını elde etmiş olarak savaştan çekilir. İki yıl sonra Avusturya Slezya'yı geri almak için 2. Slezya savaşını başlatır. Yine Fransa ile beraber hareket eden Prusya ordusu başarılı olur ve 1745 yılından 1756 yılına kadar 11 yıl sulh dönemi yaşanır. Bu 11 yıllık sulh döneminde Frederick devlet yönetimini ve ordusunu güçlendirir ve sanatla ilgilenir. "The Arts of War" ve "Memoirs To Serve As the History of House of Brandenburg" isimli eserlerini bu dönemde yazar. Ziraatı, ticareti ve sanayi geliştirir. Kanunları yeniler ve ordusunun mevcudunu 160 bin kişiye çıkartır. Aldığı istihbarat neticesinde Rusya, Fransa, Avusturya ve Saksonya'nın kendisine karşı birleştiğini öğrenir ve 3. Slezya savaşı ki, 7 yıl savaşı da denilen bu savaşı 1756'da başlatır. Prusya'nın çok güç durumlar yaşadığı bu savaş esnasında Berlin bile Ruslar tarafından işgal edilmişti. 1762'de Rus Çariçesi Elizabetta'nın ölmesi ve Prusya hayramı Çar III. Peter'in başa geçmesi üzerine Rusya'nın savaştan çekilmesi, Prusya'nın şansını değiştirir ve 15 Şubat 1763'te Hubertusburg'da sulh antlaşması yapılır. Herkesin savaş öncesi durumunda kaldığı bir neticeye varılır. Bu dönemde Frederick ülkesinin harpte gördüğü zararları telâfi etmek için çalışır. Yeni yer-

leşme yerleri, yeni fabrikalar kurar, ziraatı geliştirir ve 1765'te Prusya Bankasını kurar. Frederick bundan sonra savunmaya öncelik veren güçler dengesini korumaya yönelik bir dış politika izler. Kâğıt üzerinde yapılan antlaşmalar neticesinde Polonya'nın bir kısmını ve Bohemya'yı da sınırları içine katar.

15 eyaletin katıldığı Prensler Birliği "Fürstenbund"u 1785 Temmuz'unda kurar.

46 yıllık iktidarı döneminde topraklarını iki katına, nüfusunu 3 katına çıkartmış olarak Alman İmparatorluğu'nun temellerini atar. Tacı yeğeni Frederick William II'ye bıraktığı zaman 200.000 kişilik ordusu ve 70 milyon talerlik hazinesi vardı.

Şimdi de sizlere insan ve Mason Frederick'ten bahsetmek istiyorum:

Tekrisinde bulunan Bielfeld'in anlattığına göre Frederick 14 Ağustos 1738 tarihinde Braunschweig'ta tekris edilmiştir.

1738 senesinde henüz veliaht iken babası ile beraber Hollanda'da bir askerî merasime giderler. Yolculuk sırasında Schaumburg Lippe Kontu Albrecht Wolfgang'ın Minden'de misafiri olurlar. Yemek esnasında asker kral açık düşüncelere ve masonluğun iddia edilen özelliklerine karşı konuşur. Rivayete göre bu moda İngiltere'den gelmiş ve hatta masonlar Hamburg'da bir loca kurmuşlar bile der. Ev sahibi Alb-

recht Wolfgang kralın bu konuşmasına cesaretle karşı çıkarak 1725 senesinden beri Londra Locası "Rummer and Grapes"e üye olduğunu açıklar. Asker Kral kendisine karşı konuşulmasına alışık olmamasına rağmen bu durum karşısında bir tepki göstermez. O zaman 26 yaşında olan Veliat Frederick bu konuşmadan sonra etkilendi ve sözü edilen bu birliğe karşı derin bir manevi bağlılık duydu. İnsanlığa hürmet edilmesini dünya görüşünün çekirdeği olarak kabul eden bir birlik, babası tarafından o güne kadar devamlı küçümsenmiş veliahtta, özünde her zaman için insanları hiçbir politik ve dini fark gözetmeksizin eşit ve hür tanımak arzusu yattığından, cezbetti. Aynı akşam gizlice mason olma arzusunu ev sahibine bildirdi. Bu o'nun babasından manevi olarak tamamen ayrılmasını da ifade ediyordu. Frederick ile ev sahibi Albrecht arasındaki daha sonraki mektuplaşmalarda Frederick "Krala karşı gösterdiğiniz cesarete hayran kaldım" diyordu.

Prusya veliahtının masonluğa yaklaştığı bu sıralarda 1737 senesinde kurulan ilk Alman Locası bir yaşında idi ve pek tabii olarak da Prusya'nın müstakbel kralının üyeliğinin manasını ve ehemmiyetini Hamburg hemen fark etmiş idi. Ağustos 1738'de Frederick Braunschweig'ta kaldığı sırada George Ludwig Von Oberg birkaç biraderi ile Braunschweig'e geldi. Hamburg

locasının o zamanki üstadı olan Von Oberg, Frederick'i Breiten caddesindeki "Kornschen" misafirhanesinde Loca üyeliğine aldı. Merasım 14 Ağustos gecesinden 15 Ağustos sabah 4'e kadar devam etti. Babası, 1740'taki ölümüne kadar oğlunun mason locasına üye oluşundan haberdar olmadı.

Büyük Frederick kabul merasimi sırasında demiştir ki; "Vazifemiz yaratıcı ve herşeye kadir olan büyük ruh ile bu ilâhî yeri doldurmak ve gizli kutsiliklerden çıkarıp dünyaya açılmak olmaktadır."

Yine tekrisinde bulunan Bielfeld'in anlattığına göre veliaht tekrisine gece 12'de Kont Wartenleben adlı bir yüzbaşı ile gelmiş ve kendisinden sonra onun da tekris edilmesini ve kendi töreninin eksiksiz yapılmasını istemiştir. Yine Bielfeld'e göre 1739'da Reinsberg'de bir loca kurar, kuruluşuna Bielfeld ve Baron Von Oberg'in de katıldığı bu locada Kont Key Serlig, Jordon, Morlendorf, Quers ve Fredersdorf (uşağı)'un tekrisleri yapılır.

Frederick'in kendi locası Charlottenburg sarayında idi ve bu locanın üstadı kendisi idi. Bu arada kardeşini de ve Brandenburg-Bayreuth Markgrafi'nı da mason yaptı. Bu Markgraf aynı zamanda kendisinin çok sevdiği kızkardeşi ile evli idi. Frederick hayatının en mesut senelerini Rheinsberg'de geçirmiştir.

Şimdi de sizlere 1786 Ana Yasası'ndan söz etmek istiyorum. Büyük Frederick'in masonluk tarihindeki asıl önemli yeri, ölümünden kısa bir süre önce EKSR'nin kurulmasını sağlamış olmasından ileri gelir. Bazı masonik yazarlar, Rit'in doğrudan Frederick tarafından kurulduğunu Ana Yasayı da kendisinin bizzat kaleme almış olduğunu söylerler. Diğer bazı yazarlar ise, o tarihlerde hasta olduğundan bunun olanaksızlığını savunurlar. Bu çelişki, konuya ilişkin belgelerin yetersizliği nedeniyle giderilip, gerçek aydınlığa kavuşturulamamıştır. Ancak Frederick'in hastalığı boyunca normal günlük çalışmalarına ömrünün son anına kadar devam ettiğini, yaverlerinin ve kâtiplerinin günlüklerinden açıkça biliyoruz ve 1786 Ana Yasası'nı Frederick Yasaları diye adlandırıyoruz. Masonluk tarihinde 18. yüzyılın ikinci yarısı hemen hemen en karışık dönemdir. Bu dönemin böylesine karmaşıklığı biraz da artık Operatif Masonluk diye bir olgunun neredeyse tümüyle ortadan kalkmış olması buna karşılık Spekülatif Masonluk olgusunun ilkeleri, çalışma sistemi ve öğretisinin içeriği bakımından henüz tam olarak oturmamış bulunmasıdır. Bu dönemde ortaya çıkan çeşitli akımların masonluğu kendi yönlerine çekmeye çalışmaları sonucunda birbirinden farklı yüzlerce Mason Rit'i oluşmuştur. Bu ritler arasında en tutarlısı "Olgunlaşma Rit'i" adıyla bilinen 25 derece li masonik çalışma ve örgütlenme

sistemidir. 1758 yılında kurularak yasaları 1762 yılında yürürlüğe girmiş olan Olgunlaşma Rit'i 1786'da Büyük Frederick'in gerçekleştirdiği yenileştirme ile EKSR'ne dönüşmüştür. Derece-lerin sayısı 33'e çıkartılmış, Rit'in ilkeleri daha açık ve ayrıntılı olarak yeniden belirlenmiş çalışma sistemine daha belirgin ve çağdaş kurallar getirilmiştir.

EKSR'nin özgün Ana Yasası Latince olarak yazılmış ancak bu Latince metin hiçbir yerde bulunmamıştır. Fransızca metni mevcuttur.

Şimdi sizlere 1786 Anayasası'nın giriş bölümünde Frederick'in vermiş olduğu mesajları özetlemeye çalışacağım:

Bu işe kalkışmasının sebeplerini masonluğun çeşitli Rit'ler adı altında dağıldığını ve masonluk hür sanatı ile ortak hiçbir yanları olmayan, niyetleri gizli yeni bir takım toplulukların kurulduğunu ve yeni toplulukların Nizam'a karşı hükümdarların şüphe ve güvensizliklerine yol açtıklarını, buna karşılık üstün değerli bazı masonların birliği ve eski disiplini yeniden kurma arzularından bahsederek bu gayeye erişmek için en uygun tedbirlerin neler olabileceği hakkında bütün ülkelerdeki Nizam'ın en Hakim ve en değerli üyelerinin görüşlerine müracaat ettiğini ve Skoç rejiminin bütün Ritlerini tek bir masonluk halinde toplamak ve birleştirmek görevini kendisinin yüklendiğini ifade eder.

Bu Ritler, eski Heredom veya Haridom, Kilwinning Şarkı, Saint-Andre, Doğu ve Batı Prensleri, Krali Sır Prensleri, Tekâmül, Felsefi ve nihayet hepsinden daha sonra kurulmuş olan, Primitif Ritler adları ile anılanlardır.

Kendi cümlesi ile "Bu itibarla, nizamdaki reformumuzun temeli olarak, bu Ritlerin ilkinin ünvanını ve sonuncusunun da mertebeye derecelerinin sayısını kabul edip, bunları şimdiden ve her zaman tek bir nizam içerisinde topladıklarını ve eski masonluğun dogmaları ile saf doktrinlerini ihtiva etmesi itibarı ile bütün Skoç Riti sistemlerinin Eski Kabul Edilmiş Skoç Riti adı altında birleştirildiklerini ilân ediyoruz." demektedir.

Yine giriş bölümünde;

- Yeni ihdas ettiği en yüksek ve sonuncu derece olan 33. dereceye haiz üyelerin birliğinin, dogmanın muhafızı olan Büyük Yüksek Şûrayı teşkil edeceğini,

- Birleştirilen Rit'lerin bütün dereceleri Tekâmül Rit'inin dereceleri arasına, aralarındaki benzerlikler nazara alınarak ve mevcut sıralama gözetilerek yerleştirileceğini ve EKSR'nin ilk 18 derecesini teşkil edeceğini,

- 19 ve 22. derecelerin 1762 Anayasası'nın aynı,

- 20. derece Primitif Rit'inin 19 ve 23. dereceleri mecedilerek,

- 21. derece Tekemmül Rit'inin 20 ve 23. dereceleri mecedilerek,

- 28. derece Primitif Rit'inin 16 ve 24. dereceleri meczedilerek,

- 23'ten 33'e kadarki dereceleri (28. derece hariç) yeniden isimlendirerek,

bu birleşik Skoç sistemlerinin bütün yüksek dereceleri, aralarındaki benzerlik ve aynıyet itibarı ile Eski Kabul Edilmiş Skoç Rit'i'nin rejimine uygun düşen sınıflara bölünecektir der ve şöyle devam eder:

- Ancak hiçbir zaman ve hiçbir bahane ile bu yüksek derecelerden hiçbir Eski Kabul Edilmiş Skoç Rit'i'nin sonuncu derecesi olan ve nizamın koruyucusu ve muhafızı bulunan Hâkim Büyük Umumî Müfettiş 33. ve Ali derecesine eşit olamayacak ve kimse bizim bu müfettişlere tanıdığımız hak, üstünlük, imtiyaz ve yetkilerden asla yararlanamayacaktır. Böylece biz en yüksek ve koruyucu kudretin tamamını onlara tevcih ediyoruz.

- Ve işbu emirnamemize sadıkane bir tarzda ve ebediyen itaat edilmesini sağlamak için bunun uygulanmasına nezaret etmelerini bütün aziz, cesur ve Ali Şövalyelerle Mason Prenslarına emrediyoruz.

- Krallığımızın 47. ve milâdın 1786. yılında Mayıs'ın ilk gününde Berlin'deki sarayımızda buyurulmuştur, diyerek ve Frederick diye imzalayarak giriş bölümünü sona erdirir.

Bundan sonra 18 maddeden oluşan Tüzük'ün birinci maddesinde:

"1762 yılında düzenlenmiş olan ve şimdiki maddelere aykırı olmayan Anayasa, Statü ve Tüzük'ün bütün maddelerinin geçerli olduğundan bahsederek şöyle devam eder:

Devamlı bir Yüksek Şûranın nasıl kurulacağını, 33. dereceye nasıl yükseleneceğini ve Kuzey ve Güney Amerika kıtalarında 2'şer Yüksek Şûra, Avrupa, Asya ve diğer kıtalardaki her ülkede bir Yüksek Şûra olacağını ve her Yüksek Şûranın 33 dereceli 9 Hâkim Büyük Umumî Müfettişten oluşacağını, protokoldeki yerlerini, toplantı zamanlarını, Ekim'in ilk günü, Aralık'ın 27'si ve Mayıs'ın ilk gününde kutlayacağı üç özel bayramı, yazışmaların ne şekilde olacağını, hazine ile münasebetlerini madde madde muntazam bir şekilde kurulmuş ve toplanmış olan 33 derece Büyük ve Yüksek Şûra'sınca imzalanan ancak imzaların bir kısmının okunmadığı 8 Hâkim Umumî Müfettiş ve Hâkim Büyük Amir olarak kendisinin imzaladığı Tüzük'ü tamamlamıştır. Buna ilâveten aynı tarihte aynı imzaları havi 33 derece Yüksek Şûrasının temel statüleri ve büyük anayasaları adı altında 3 maddede Nizamın bayrağını, Hâkim Büyük Umumî Müfettişlerin ayırıcı nişanlarını ve Nizamın büyük mührünün tarifini yapar.

Yazıma son vermeden evvel bir iki küçük noktaya değinmek istiyorum.

Frederick'in kendisi tarafından kurulan ve Prusya Ana Locası'nın ritüeline de geçirttiği "Hayatımız bizi çabuk adımlarla doğumdan ölüme kadar götürür. Bu zaman zarfında bir insanın görevi ait olduğu toplum için çalışmaktır" cümlesi çok enteresandır.

Bir başka enteresan konu ise "Friederich zum Weissen Pferde"

Beyaz Atlı Frederick Locası ile ilgilidir. Bu locanın kuruluş hikâyesinde aynen şöyle denilmektedir:

"Bizim Locamız 1746 yılında bir Türk asilzadesinin oğlu olan ve Hannover Kralı'nın hizmetinde bulunan Mehmet von Koenigstreu tarafından kurulmuştur". Bence bu, araştırılması gereken bir konudur.

MASONLUKTA LİDERLİĞİN DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ

Raşid TEMEL

Bu (..... düşündürdükleri) yazılarını neden yazıyorum? Siz kardeşlerimi düşündürmek için.

Eşit doğarız, ama bazılarımızın Allah vergisi yetenekleri vardır. Bazılarımız da kendimizi yetiştirerek yetenekler kazanırız. Liderlerin ve yöneticilerin yetenekli kardeşler arasından gelmesi yararlı olur. Ekseriyetle öyle olur. Ama seçimle başa gelen liderlerin bazen bekleneni veremediği de bir gerçektir. Liderlik kalitesi düştükçe, otorite eğilimi artar. Yeteneğin de bu yüksek mevkilerle dengeli olması lâzımdır.

Masonik liderler görevliler içinde olduğu kadar, aktif bir görevde olmayan kardeşlerimizin içinde de vardır. Bunlar doğal liderlerdir. Bunlar her yönleri ve hareketleriyle hepimize örnek olan kimselerdir. Aslında bunlar bilgi, zekâ ve tecrübeleriyle bizim hocalarımızdırlar. Bu kimseler seçim propagandalarına hoş bakmadıkları gibi, iddialı bir şekilde bir mevkiye sahip olmaya da pek önem vermezler. Bu mevkilere gelseler bile senelerce orada kalmaya meraklı değillerdir. Örneğin bir Alaattin Mizanoğlu gibi ki, -biz ona Alaattin Ağabey derdik- bana Masonlukta hocalık etmiş ve yetişmeme çok emeği geçmiştir. Ruhu şadolsun.

Dikkatli olmak bir fazilet olduğu gibi, şahsiyetli ve akıllı olmak da lüzumludur. İnsanlık tarihinde yetenekli kişilerin ilerlemeye katkıları büyüktür.

Masonlukta en korktuğum şey Masonluğun bir parti durumuna düşmesidir. Bilhassa seçimlerde. Çünkü seçim olan yerde siyaset vardır. Masonlukta ise seçimler tüzüklere göre, ama Masonluğa yakışır, yani (kendine has) olarak bildiğimiz geleneklerimize uygun olarak yapıldığı takdirde bir parti havası verme durumundan doğacak tatsızlıklar önlenabilir. Bu işin vebali seçilecek namzetlerin tutumlarına, bilhassa Masonluğun (kendine has) yönlerini anlama kapasitelerine bağlı olacaktır.

Masonlukta liderliğe seçilecek kimsenin, Masonluğu çok iyi bilmesi ve onu çok iyi etüd etmiş olması şarttır. Şarttır diyorum, çünkü Masonik bilgisi eksik olan bir kimseden lider olarak hiçbir hayır gelmez. Üstelik zarar gelir. Herkesin gözü de onun üzerinde olduğundan, bu kimseyi dezavantajlar ve tehlikeler de beklemektedir.

Masonluk ahlâk ve fazilet prensipleri üzerine kurulmuştur. Her Mason bunun uygulanmasını gerçekleştiren bir vasıtaadır. Dünyada Masonik prensipler üzerinde duranlara, böylece iyiliği yayanlara acil ihtiyaç vardır. Masonlar başkalarının düşünce, görüş ve hareketlerine ne dereceye kadar etkilediklerini daima gözönünde tutmalıdırlar. Hatırda tutulmalıdır ki, bir kimse başka bir kimseyi söyledikleri ve yaptıklarından çok, söylemedikleri ve yapmadıklarıyla etkiler.

Bir kimsenin liderlik anlayışı geçmiş tecrübeler üzerine kurulur. Liderlerin sorumluluk altına giren kimseler olmalarını bekleriz. Masonların da lider olarak sorumluluklarını düşünmeleri iyi olur. Liderliğin şartlarını araştırmadıkları takdirde sorumluluklarının farkına varamazlar.

Bir liderde olmasını istemediğim en başta gelen şeylerden birini belirtmek isterim. Bu da çok konuşmak ve uzun konuşmaktır. Bu, bıkkınlık vermekten başka bir işe yaramaz. Bu bir hastalıktır ve dinleyenlere karşı da saygısızlıktır. Sözlerimiz ve yazılarımız matematikte öğrendiğimiz (lâzım ve kâfi) kuralı ile sınırlandırılmalıdır. Kâfinin ötesine geçildiği zaman işin tadı kaçır. İyi bir dinleyici olmak da çok önemlidir. Hepimiz biliriz ki, en güçlü makinenin en kuvvetli frenlere ihtiyacı vardır.

Şimdi Masonlukta liderlik yapacak Kardeşlerimizde aranan bazı özellikler üzerine New Age'den derlediklerimi açıklıyorum:

1. Lider heveslidir. Işığını parlak tutar. Bu da başkalarını onunla birleşmeye ve onu takip etmeye yöneltir. O duygusuz olmayıp, ilgi çekici

olduğu kadar herşeyle de ilgilidir. Çözümlere varmak açısından da daima heveslidir. Bir fikri yaymak için espri yardımıyla başarılı olabilir. Espri ile olmakla ciddi bir fikrin göze çarpmasını kolaylaştırabilir. Bu heyecanın kıvılcımı ortalığı neşe ve mutlulukla nurlandırır.

2. Lider, beraber çalışan işbirliği yapan kimsedir. O, nemelâzımcı ve uzak duran tiplerden değildir. Yardıma katılmaya isteklidir. İcabında kolları sıvayarak gönüllülerle beraber çalışır, ama saygısını yitirmez. İşbirliğinde herkesin ahenk içinde çalışmasını sağlar.

3. Lider sabırlıdır. Sabırlı olmak için kuvvetli ve bilgili olmak lâzımdır. Bir lider başkaları için önemli olan şeylere karşı duyarlıdır. Asla hayırsız değildir, ortaya çıkacak durumları rahatça idare edebilir. Daima hoş görüldür. Asla diktatör kesilmez, muhaliflerini 180° döndürüp varılacak gayeye sürükler.

4. Lider yenilikçidir. Gayeye varmak için değişik ve yeni yöntemler geliştirir. Yaratıcı olmalıdır. Fikir ve plânlarını yaymak için her gün yeni, dinamik yöntemler bulmaya çalışır.

5. Lider güvenilirdir. Başkaları çıkarlarını onunun eline bırakırlarsa, o bu sorumluluğu kavramalı ve onların güvenine lâyık olmalıdır. Bir lider daima etrafındakilerin iyiliğini kalbinde taşır. İtimat etmedikleri bir lidere kimse çıkarlarını teslim etmez.

6. Lider değerbilirdir. Bütün Masonlar bilmelidirler ki, hepimiz para veya maddî mükâfat için değil, Masonluğun ve locamızın iyiliği için çalışmaktayız. Üyelerimiz mesleğimize olan sevgiye bağlılıkları nedeniyle işlerini gönüllü olarak yaparlar. Lider, kardeşlere karşı değerbilirliğini göstermede kusur etmemelidir. Bir sırt okşamak mucizeler yaratabilir. Az bir değerbilme gösterisi, bir kardeşimizi daha çok ve daha uzun çalışmaya yöneltebilir. Liderin yakınlığını kazanmış bir kardeş verilen işi daha iyi yapar. İyi bir şekilde başarılı bir işin içten gelen bir duygusu vardır ki, bir Masonu yeni bir görev üstlenmeye hazırlar.

7. Lider namuslu ve samîmidir. Kardeşlerin loca içinde ve dışında itimat ve saygılarını kazanmak için evvelâ kendine karşı namuslu ve samimî olmalıdır. Samimiyet hiçbir şekilde gizlenemeyecek bir üstünlüktür. Sahtekârlık ise, arkası daima görülebilen bir tül perde gibidir. Ciddiyet ve namus öyle faziletlerdir ki, liderler onları daima korurlar ve hiçbir zaman akıllarından çıkarmazlar.

8. Lider cömerttir. Umarız din kitaplarındaki ahlâk öykülerinin öğrettiği bilgiler Masonlara yeteneklerini kullanmaktan sorumlu olduklarını hatırlatır. Masonlar birçok işlere para yardımını kolayca yapabilirler, ama bir lider, en azından, zamanını cömertçe vermekten kaçın-

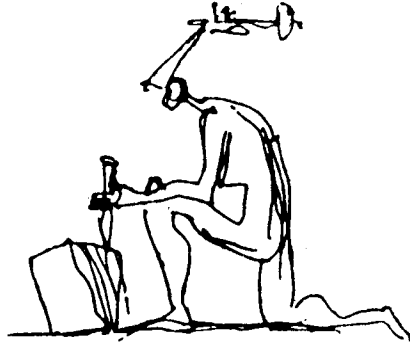
maz. Masonlar vakitlerini rahatça vermelidirler ki, kardeşlik gelişsin ve iyilik yolunda etkilerini yaysın. Masonluk, ona verilenin verildiği kadarından, hatta daha fazlasından muhakkak yararlanır.

Liderliğin kalitelerini anlamak büyük bir sorumluluğu yüklenmektir. Ama liderlik yolunda gerçek liderin niteliklerini iyi bilen ve bunlara sahip çıkan Masonlara ihtiyaç vardır. Bencil bir kimse bir liderin yerini dolduramaz. Çünkü kendi yolunu kendisi tıkamıştır. Bencil olmak ve başkalarının iyiliğini düşünmenin tek ilacı disiplindir. Umarız ki, Masonlar bir lideri sahip olması gereken niteliklerine kendilerini tam anlamıyla verirler. Hedefimiz buna ulaşmaktır. Liderlik yoluna ancak bu suretle girilebilir.

Derleme kısmı burada bitiyor, biz devam edelim.

Ucuz insanlar teşrifat üzerinde dururlar. Çünkü basacakları başka yer yoktur. Ama büyük olanların tanınmaya ihtiyaçları olmadığı gibi kimseye de ihtiyaçları yoktur. Bazı insanlar fazilete inançlı görünür havasını taşırlar, ama kendileri de bunun farkında değildirler. Kıymetini bildiğimiz fazilet kendimize olduğu kadar başkalarına da aittir. Ama sadece kendimizde olduğu kadarını görebiliriz. Düşünmeye devam edelim kardeşlerim.

Lider olmak çok önemlidir. Çünkü balık baştan kokar.

MASONLUKTA EVRENSELLİK

Sinan ARTAN

Önce, **Evrensellik** sözcüğünün ne anlama geldiğini kısaca açıklamak istiyorum.

Meydan Larousse Ansiklopedisi'nde **Evrensellik** sözcüğünün karşılığı "**Evrensel olanın özelliği**" ve "**genellik**" olarak yer almaktadır.

Evrensel sözcüğünün karşılığı ise **herşeyi ve herkesi ilgilendiren varlıkların ve nesnelere tümünü kapsamına alan**, diğer bir ifadeyle **Cihanşumul** şeklinde açıklanmaktadır.

Yine aynı ansiklopedi bu sözcüğün teknoloji alanında ifade edilmesini ise, universal olarak belirtmektedir. (Bkz.: Meydan La-

rousse Ansiklopedisi C.: 11 s.460-461).

Bu şekilde "**evrensellik**"ın sözcük anlamının ne olduğuna değindikten veya açıklık kazandırdıktan sonra konunun izahına geçmek istiyorum.

Bilim dendiği zaman hemen ona koşut olarak "**Bilimlerin Evrenselliği**" akla gelir. Başka deyişle matematik, fizik, kimya vb. fen bilimleri yanında; işletme, sosyoloji, psikoloji, hukuk, ekonomi vb.leri de sosyal bilim alanlarıdır. Başka deyişle, dünyanın neresinde ve hangi ülkesinde olursa olsun sözkonusu bilim dalı ne ise; onun kuralları, ilkeleri, yasaları aynıdır, değişmez.

Ancak her ülkenin, yazılı veya yazılı olmayan yasa, gelenek ve göreneklerine uygun olarak uygulamadan kaynaklanan bazı farklılıkları olabilir. Şöyle ki; çalıştığım bilim alanı olarak **"işletmecilik"** evrensel bir bilim dalıdır. Ancak işletmeciliğin konusunu oluşturan **"işletme"** yani; insanların gereksinmelerini karşılamak amacıyla mal veya hizmet üreten ekonomik birimlerin büyüklükleri, genişlikleri, yönetim tarzları, personelin çalışma koşullarıyla, üretim faktörlerinin mülkiyeti, işletmede uygulanan iç yönetmelik ve kuralları vb. şeyler, ülkeden ülkeye değişiklikler gösterebilir. Ancak işletme biliminin temel ilke, yasa ve kuralları hep aynı olup değişmesi sözkonusu değildir. Başka deyişle evrenseldir. Bu bağlamda, ABD'indeki işletmecilik ne ise, Bağımsız Devletler Topluluğu'nda, İngiltere'de, Fransa'da, Japonya'da veya Güney Afrika'da ve Türkiye'de de aynıdır.

Konuya bu şekilde, bir yaklaşımda bulunulduğunda ve Masonluğun "operatif" bir sanattan "spekülatif" bir bilime dönüştüğü gerçeğinden hareket ettiğimizde; Masonluğun evrenselliği de yadsımlamayacak bir gerçektir (**Mimar Sinan Yıl 1991, S.79, s.23**)

Masonluk evrenseldir dendiğinde, eğer uygun düşerse bir bardak suda fırtına yaratmak isteyenler; hemen ardından Masonluğa **"Kökü dışarıdalık"** yakıştırmasını getirme bilinçsizliğini gösterebilmektedirler. Bu tarz

bir yaklaşım, özellikle Masonluğun "ne olmadığı" nı açıklayan ve hepimizin yakinen bildiği pek çok masonik yayında bu konu yer almaktadır. Burada tekrara meydan vermemek amacıyla sadece değinmekle yetiniyorum (**Masonluk üzerine, s.16**).

Şu halde Masonluğun spekülatif bir bilim olduğu gerçeğinden hareket ettiğimizde; diğer bilim dallarında gördüğümüz gibi kendine özgü kuralları, yasaları, sembolizması, ritüelleri bulunmalıdır ve bulunmaktadır da. Ancak her bilim dalının ülkeden ülkeye uygulanışında, o ülkenin kendine özgü yapısının gözardı edilemeyeceğine göre, Masonluğun Türkiye'deki uygulanışı veya başka deyişle, birtakım değişikliklerin bulunabileceği de herhalde özde olmayan bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bilindiği gibi spekülatif veya çağdaş masonluk, insanların dayanışması bilincinin gelişmesiyle ortaya çıkmış ve uğrunda maddî ve manevî her türlü özveride bulunulması demek olan "sevgi" ile progresif bir yaklaşımla gelişimini sürdürmüş ve halen de sürdürmektedir.

Masonluğun, kuruluş olarak politik veya dinsel bir gücün zorlanması sonucu değil, genelde çelişki veya karmaşalarla dolu insan dediğimiz varlığa; kökünde ahlâkî kurallara ve gerçek düşünceye dayalı, bir birlikteliği sağlamak amacıyla vicdanlarda olgunlaşan toplumsal bir düşün-

ce ve kültür ürünü olduğu söylenebilir.

"**Kökü dışarıdalık**"la, "**evrensellik**"i bilerek veya bilmeyerek karıştıranların gözden kaçırdıkları nokta; Türkiye'de de pek çok örneği bulunan sosyal, siyasal, bilimsel veya etnik kökenli kuruluşlar gibi uluslararası ortak merkezi bir otoriteye bağlılığının sözkonusu olmadığıdır.

Yukarıda da değinildiği üzere, her ülkede kendi ulusal kimliği ve egemenliği altında tümüyle özgür ve bağımsız bir nitelikteki "**Büyük Loca**"ların birbirlerinden emir almaları sözkonusu değildir. Ancak belki saptırılmak istenen konu, bir "**Büyük Loca**" kuruluşuna ilişkin "iznin" muntazam başka bir "**Büyük Loca**" tarafından verilmesi ve temel ilkelere bakımından çalışma kılavuzlarının birbirine benzemesi olduğu söylenebilir. (Bkz.: **Mimar Sinan, Yıl: 1990, Sayı:77, s.42-43**)

Şu halde, evreni simgeleyen birer "**mâbet**" niteliğindeki günümüz çalışma atölyeleri, genelde evrensel boyuttaki düşünsel, ahlâkî ve bilimsel içerikli konuların işlendiği yerlerdir. Burada,

insan haklarına sıkı sıkıya bağlılığa koşut olarak, insanı insan yapan "**insan sevgi ve saygı**"sı gibi yüce hasletlerle donanmış yargıya dayalı araştırma ve çalışmalar yaparak; insanların mutluluğu için ve din, dil, ırk, renk ayrımı gözetmeksizin onları "**barış**" ve "**huzur**" dolu bir yaşam için "**Hoşgörü**" ve "**Sevgi**" şemsiyesi altında toplayabilmektir.

Yaklaşık 250 yıllık bir geçmişin getirdiği engin deneyim ve birikimlerin ürünleri olduğu söylenebilecek Masonluğun "**yazılı**" ve "yazılı olmayan" evrensel kuralları, ilkeleri ve yasaları doğrultusunda; "**bağnazlık**", "**bilgisizlik**" ve "**ihtiras**" gibi, insanı insanlığından uzaklaştırabilecek nitelikte gördüğüm bu ve benzer insanlık zaafiyetlerinin; usta ellerde yontularak giderilmesi özverisini görev olarak benimsemiş bu toplumun, çok yeni bir üyesi ve pek çok aşamalar katetmesi gerekli bir "**Ham Taş**" olarak; Ancak, tüm özverisiyle Masonluğa gönül vermiş bir kardeşiniz olarak; tüm kardeşlerime, **Evrenin Ulu Mimarı'nın** ışık tutmasını dilerim.

FELSEFESEL VE İNANÇSAL BAZI TERİMLERİN ANLAMLARI VE AÇIKLAMALARI

Yusuf KÖKDAMAR

Masonluk felsefi ve ahlâki bir düşünce sistemidir. Öğretisini, düşünce sistem ve yapısını işlerken, felsefi ve dinsel konulara değinir. Bu konuların kendine özgü ve kullanılması zaruri bazı terim ve deyimleri vardır. Zira, sistem ve konu, onlarsız gereği gibi ifade olunamaz ve açıklanamaz.

Bu sebeple, bu terim ve deyimlerin anlamları bilinmediği takdirde, masonik düşünce sisteminin Teizm'e dayalı felsefesine ulaşamaz. Hele yanlış biliniyor ise, daha da mahzurlu olup, konunun bambaşka bir istikamete yöneltilmesine vesile olunur.

Terim ve deyimlerin anlamlarını bilmemekten veya eksik bilmekten dolayı, düzenli masonluğun düşüncesine değinen bazı yazı, konuşma ve fikir beyanlarında, farkına varılmadan düzensiz (Gayrimuntazam) mason düşüncesinin açıklandığı olmuştur.

Bu çalışmamızda; Felsefi Ansiklopedi ve Sözlükler ile muhtelif eser ve yazılardan yararlanılarak; Teizm, Ateizm, Deizm, Panteizm, Agnosti-

sizm, Pan-Enteizm, Taassup ve Dogma terimlerinin anlamları üzerinde durup, açıklamalar yapmaya çalışacağız.

TEİZM

Fransızca: Théisme, Türkçe: Tanrıçılık, Arapça: İlâhiyye

Allah'ın Varlığına Birliğine inanma öğretisi ve inanç sistemi. Keza, Ruh'un Ölümsüzlüğü ve ölümden sonraki hayatın varlığına inanç.

Teizm'de:

- Vahiy yolu ile insanlara buyruklarını gönderen,
  - Kutsal Kitaplar gönderen,
  - Peygamberler gönderen,
  - Kâinatı yaratan ve yöneten,
  - Sonsuz bilgi, kudret ve iradesiyle evrende içkin olup, kâinatın varlığını devam ettiren,
  - Aşkın, tabiatüstü ve sonsuz yetkinlikte yüce bir varlık olarak, her an evrenin canlı cansız her zerresinde tedbir ve tasarruf sahibi,
- bir Allah anlayışı vardır.

(Akıl+Din) yolu ile varlığına, birliğine inanılan Allah anlayışı, Allah; kâinatın, insanın ve tüm yaratılmışların ve keza zamanın ve mekanın hem içinde, hem de üstündedir. "Şuurlu" ve Alem'i Bilen" bir Tanrı'dır. Her yerde hâzır ve nâzırdır. Evvel (Başlangıç) ve âhir (Son) O'dur. Zâhir (Açık) ve Bâtın (Gizli) O'dur, hiçbir şeye benzemez, zaman ve mekândan münezzehtir. Allah'ın Zat'ının ne olduğunu ve mahiyetini akıl bilemez. Bu cihet, beşerin ilim ve iktidarının, fehim ve idrakinin dışında ve üstündedir.

Teizm öğretisi; inancı ve imanı; aklın, düşüncenin, bilimin desteğinde ve evrendeki varlıklara ve onların yaratılışlarına bakarak pekiştirir.

Bütün Semavî Dinler (Yahudilik, Hristiyanlık ve Müslümanlık) Teizm'n prensip ve esaslarını içermektedirler.

"Herşeyden evvel şunu ifade etmeliyiz ki, yüksek anlamıyla Teizm, hümanizmin insan hakkında ileri sürdüğü yüce değerlerin büyük bir kısmını kabul eder. Teizm de insanı tabiatın bir parçası addeder. İnsanı yaratıkların en şerefliisi olarak kabul eder ve onu doğal nizamla bağlı yaratıcılığını ve dünyadaki üretici vasıflarını teyid eder. Kendisi ve dünya hakkında insanın daha çok ve daha derin bilgilere ihtiyacı ol-

duğunu ve bunları öğrenmeye imkân bulunduğunu ve nihayet bilimi ve bilimsel yöntemleri kabul ve tavsiye eder.

Teizm; hürriyet, adâlet ve kardeşlik yüksek değerlerinin kurucusu ve koruyucusudur. Olgunlaşmış dinlerde Teizm, bilim esprisiyle bağdaşan bir dinsel felsefe olup, kâinatın Allah'ın iradesi ve rehberliği altında doğal olarak tekâmülünü kabul etmekte ve Allah'ı bütün kâinatın yaşayan ruhu olarak görmektedir... Teizm'de Allah Hakikatın ta kendisidir ve tamamiyet ve mükemmeliyeti kendisinde toplayan bir küldür. Teist O'na doğru dönmekle, O'na yaklaşılmaya çalışmakla, O'nun güzelliğinden ve kudretinden birşeyler elde edebileceğine inanır." (E. Necdet Egeran) (1).

Teizm; Tek Tanrı'nın varlığını kabul ettiği için Politeizm (Çoktanrıcılık)'ın zıddıdır. Tanrı'nın varlığını kabul etmesi bakımından Ateizm'in zıddıdır. Tanrı, âlemin üstünde ve onu yarattığı için Panteizmden ayrılır, âlemi halâ ve sürekli yönettiği için de Deizm'den ayrılır.

Teizm'de Allah; Esirgeyen, bağışlayan, koruyan, yardım eden ve inayet edendir, kendisine ibadet olunan ve niyaz edilen bir Tanrı'dır.

Tanrı, zaman-mekan dünyasıyla, evreniyle daima bir ilişki içindedir, ama O'nun Zat'ı o âlemin ötesindedir. Tanrı zaman-mekânda var olan herşeyin varlık koşuludur, ancak Zat'ı (kendisi) o koşullardan bağımsız olarak vardır. Zira Tanrı, var olmak için hiçbir sebebe ve hiçbir şeye muhtaç değildir, Vacibu'l-Vücut'tur. Âlemi; ilim, irade ve kudretiyle yaratmış, muhafaza etmekte ve tasarrufu altında tutmaktadır. Alem, sınırsız sıfatlara sahip o yaratıcının eseridir, ancak O'nun Zatının, mahiyetinin bir parçası değildir.

DEİZM

Fransızca: Déisme, Türkçe: Yaradancılık, Nedentanrıcılık, Arapça: İnkârı Vahiy Mezhebi

Deizm'de Tanrı inancı vardır, ancak Teizm'den farklıdır. **Varlığı salt akılla bilinebilen (Din'i dışlayan) Tanrı anlayışı.**

Deizm anlayışında Tanrı; Vahiy, Kutsal Kitaplar ve Peygamberler göndermeyen bir Tanrı'dır. Başka bir anlatımla Deist düşünce; Vahiy, Kutsal Kitapları ve Peygamberleri, yani dinleri bilhassa Kitaplı dinleri kabul etmez. Deizm'in Tanrı'sı; Esirgeyen, bağışlayan, koruyan, yardım eden, inayet eden bir Tanrı olmayıp, keza kendisine ibadet olunan ve niyaz edilen bir Tanrı da değildir.

Deizm'de Tanrı:

- İlk nedendir, sadece yaratandır, evreni yaratmakla işi bitmiştir.

- Yöneten bir Tanrı değildir, yaratılıştan sonra canlı cansız tüm varlıklar üzerinde Tanrı'nın hiçbir müdahalesi, tedbir ve tasarrufu yoktur, âlemde neyin olup bittiğini bilmez, yani Tanrı-Âlem ilişkisi yoktur. Bir kez yaratılan evren, artık kendi yasaları ile kendi varlığını yürütür. Deizm, sadece yaradan ve ilk neden olan Tanrı'nın başkaca nitelik ve güçleri üzerinde durmaz.

Şüphesiz, deizm'in en zayıf yanı, dini hayatın mahiyet ve fonksiyonuna ters düşen bazı anlayışlara içinde yer vermiş olmasındadır. Ötele-
rin ötesinde olan ya da bazılarının şaka yollu kullandığı bir deyimle "emekliye ayrılmış" bir Tanrı anlayışı, dini duyguyu ve düşüncüyü tatmin etmez. İman hayatında, dayanma, bağlanma, teslim olma, dua ve tövbe etme, merkezî bir yer işgal eder. İnsan, bırakınız kendisiyle, topyekûn âlemlerle dahî ilgilenmeyen bir Tanrı'ya nasıl ve niçin dua etsin, ibadet etsin? Böyle bir Tanrı'ya inanmak ne işe yarar?" (2).

Deizm; ortaçağ Avrupa'sında hristiyan din adamlarının, kilisenin ve papaların menfaat ve hükümlerini sürdürürebilmeleri için ortaya attıkları dışkutsal dogmalara ve "Tanrı Adına" diyerek halkın inançlarına, bilim dünyasına ve devlet yönetimlerine yaptıkları müdahale ve baskılara, bir karşı tepki olarak oluşan felsefî bir düşüncedir.

Rönesans ve reform hareketleri sonucu, ortaya Deizm prensiplerini içeren ve doğal din akımı denilen bir felsefe ve Tanrı anlayışı getirildi. Bu düşünceye dayanarak J.J. Rousseau (1712-1778) "Uygarlık Dini" ve Auguste Comte da (1798-1857) "İnsanlık Dini" adı altında yeni dinler önermişlerdir.

"Doğal Din"e göre "Din düşüncesi sadece doğaya ve akla dayanmalıdır. Vahiy yoktur." Fransız düşünürü Jean Bodin'e göre; "Çoktanrıca ya da Tektanrıca bütün dinler gereksizdir, insanların mutluluğu için doğanın ve us'un yasaları yeterlidir." Voltaire'e göre ise, "Tanrı düşüncesinden başka her şey saçmadır, İsa adlı bir Yahudiye ne lüzum var?"dır.

Rönesans ve reform hareketlerinin hedefi; Hristiyan dininin aslına ve esasına değil, (Yani dine karşı bir hareket değil), kilisenin gerçek dinde olmayan ve dini yozlaştıran dışkutsal dogmalarına, tutumuna ve baskılarına idi. Halbuki, doğal din ve deizm ile gelen düşünce aşırılığa giderek, gerçek dindeki Tanrı anlayışını ve dinin semavî niteliğini reddetmiş, Tanrı'nın varlığını ve evreni yaratmasını kabul etmiş ancak, O'nu evrenden ve insandan uzaklaştırmıştır.

"Deizmin güçlü yanı da, zayıf yanı da katı bir akılcılığa dayanmasından ileri gelir. Akli yaklaşımın dinî konularda yetersizliği ortaya çıktıkça, deizm, çözmekte güçlük çektiği birtakım problemlerle karşı karşıya kalmıştır. Tabii din (Doğal din) anlayışı, ancak belli bir aydınlar

kesimine çekici görünmüş ve geniş kitlelere hiçbir zaman ulaşamamıştır." (3)

"Salt akılcılıktan doğan deizm'de dogmatik düşünceleri kabul etmeye imkan yoktur. Bu tarz bir akılcılıktan doğan deizm'de dinin kendi esaslı elemanlarından ve bazı niteliklerinden sıyrılması gerekiyordu. Bunun için dinin insan ruhunun eğilimlerini tatmin edecek bütün elemanları atılınca, ortada kupkuru, soyut ve yalnız akli muhakemeye konu olacak birtakım kurallar kalmıştı. Dinin bu yolda anlayışı, akıl kadar duyguya, kalbe de önem veren, sezinin, içgüdünün yani bir sezgi kafasının önemini reddetmekti. Deizm, bazı ansiklopedistlerde ilmin yaptığı etkilerle materyalist bir renk almıştır." (4)

"Deizm, çoğu zaman ateizm kılıfına bürünmüş ve materyalistlerin dine karşı yürüttükleri mücadelede kullandıkları elverişli bir araç olmuştur." (5)

"Deistleri, hristiyanlar daima temelde basit ateistler olarak görmüşlerdir. "Deizm" diyor, J.B. Boussuet, kılık değiştirmiş ateizm'dir." (6)

"Deizm'e göre, Allah pek çok zaman önce âlemin başlangıcında etken olduktan sonra, kurulan kanunlar dairesinde âlem, Allah'ın yeniden müdahalesine lüzum olmaksızın işleyecektir. Yarı örtülü bir nevi Allah inkârcılığı olan böyle yaradancı tasarımlar aleyhine, din daima isyan etmiş ve eğer Allah düşüncesi tutulacaksa Allah'ın boyuna etken olduğu ve yaradılışın yalnız bir defaya münhasır bir iş olmayıp, ardı arkası kesilmeden devam eden bir iş gibi kabulü lâzım geldiğinde ısrar eylemiştir." (7)

"Deizm'de dinin salt akli bir çerçeveye oturtulması, vahiy dahil din için önemli olan birçok konunun bir yana itilmesi, ateist'in işine yararıştır. Deist'in vahye dayalı dinlere yönelttiği tenkitleri, ateist gayet rahatlıkla, deizm'e karşı da yöneltmiş ve böylece bir taşla iki kuş vurmuştur. Vahye ve âhret hayatına yer vermek istemeyen, Tanrı'yı âlem'e müdahale ettirmeyen bir din anlayışı, ateizm'e giden yolun yarısından fazlasının katedilmesine imkân hazırlamıştır." (8)

ATEİZM (Tanrıtanımazlık)

Allah'ın Varlığını tanımayan veya O'na inanmayan görüş. Teizm ve Deizm'in düşünce, inanç ve Tanrı anlayışlarını reddeden, kabullenmeyen Tanrıtanımaz bir görüş. Her türlü doğaüstü gücün varlığını da yadsıyan ateizm, aynı zamanda ruhun varlığını ve ölümsüzlüğünü ve keza ölümden sonraki hayatın varlığını da kabul etmez.

Evreneyi yaratan ve yöneten, aşkın sınırsız gücü, bilgisi ve iradesiyle evrende içkin bir Tanrı anlayışı olan monoteist inanca karşı tepki olarak doğan bir düşünce hareketidir.

Ateizm'in felsefi temeli materyalizm'dir. Ateizm en tutarlı şeklini marksizm'de almıştır.

Tanrı'nın varlığını kabul etmeyen veya varlığı ya da yokluğu üzerinde durmayıp, varsa dahi ona inanmayana ateist denildiği gibi, kendi dinsel Tanrı anlayışına uygun olmayan bir Tanrı'ya inanlara da ateist denildiği görülmüştür.

AGNOSTİSİZM

Türkçesi: Bilinemezcilik

Tanrı'nın ne var olduğunun ne de yokluğunun söylenemeyeceğini ileri süren felsefi bir düşünce.

Agnostik olan bir kimse veya düşünce;

Tanrı'nın varlığı ya da yokluğu hakkında hiçbir şeyin bilinemeyeceğini, bu sebeple "Tanrı vardır diyemeyiz ve keza Tanrı yoktur da diyemeyiz, zira bilemeyiz." der.

PANTEİZM

(Pantheisme - Kamutanrıcılık - Vahdet-i Mevcud)

Tanrı-Âlem Aynılığı. Yaradan ve yaradılan diye ikilem yoktur. Doğayla Tanrı bir ve aynı şeydir. Evrende görülen şeylerden gayri bir Tanrı yoktur. Allah, evrendeki bütün varlıkların toplamıdır. Evrenin başlangıcı ve sonu yoktur. Kâinattaki mevcut canlı cansız herşeyin bütünlüğü Tanrı'dır.

Antikçağ Yunanlılarının Stoacı'ları, Yeni Platoncular, doğunun Vahdet-i Vücut anlayışı, Yahudilerin Kabala'sı gibi çeşitli felsefesal biçimlere bürünen bu inanç çağımıza kadar süregelmiştir. Panteist olarak adlandırılan bazı Yahudi, Hristiyan ve Müslüman düşünürler vardır. Ancak, panteizm'i üç büyük din mensubunun büyük çoğunluğu reddetmektedir.

Bazı din düşünürlerince Vahdet-i Vücut inancının panteist yorumu yapılmıştır. Ancak, benzer gibi görünürse de panteizm ile Vahdet-i Vücut anlayışı arasında esasta farklılıklar vardır. Panteizm aklî ve felsefi bir anlayış olmasına karşın, Vahdet-i Vücut inancı kalbi mükâşefeye dayanır ve temeli din, yani İslâm dinidir. Vahdet-i Vücut düşüncesinde aşkın bir Ulûhiyet inancı vardır, panteizm'de yoktur. Bu sebeple ibadet ve duanın bir anlamı yoktur. Halbuki din, Tanrı-İnsan ilişkisine dayanır, Tanrı-İnsan ayniyetine değil.

Panteizm'de Esas Varlık'ın özellikleri hakkında değişik fikirler vardır, Vahdet-i Vücut inancını benimseyenler ise Allah'ın sıfatları konusunda ortak fikirlere sahiptirler. Panteizm'de görülenlerin dışında bir

Tanrı yoktur. Vahdet-i Vücut'ta her şey Allah'ın kudretlerinin tecellisi ve O'nunla kaim olmakla beraber, Allah'ın zatı görünen tüm şeylerden başkadır ve her türlü noksanlıklardan uzaktır, münezzehtir, hiçbir şeye benzemez. Vahdet-i Vücut'ta Âlem Allah'ta erimiş, panteizm'de Allah âlemde erimiş gibidir. Vahdet-i Vücut Hal (Yaşanan 7 ilmidir, panteizm söz ilmidir).

Panteizm, bir Vahdet-i Vücut inancı olmayıp, ancak bir Vahdet-i Mevcut anlayışıdır. Bu bakımdan panteizm'in maddeci yani materyalist niteliği vardır. Her şey Tanrıdır demekle, örneğin taşla Allah'ı bir tutmaktadır.

"Gök sonsuz evrendir. Akıl için iki sonsuz olamayacağına göre, Tanrı ve evren bir ve aynı şeydir. Tanrı evrenin yaratıcısı değil, kendisidir. Ne yaratan vardır, ne de yaratma eylemi. Bunların yerine doğayı ve meydana gelme zorunluluğunu koymak gerekir. Yaratılan birşey yoktur, olmakta olan bir şey vardır. Evren-tanrı, sonsuz büyüklükte nasıl bulunuyorsa sonsuz küçüklükte de öylece bulunur. Sonsuz gerçek olarak O'nun her yerde bulunması yüzünden doğada her şey canlıdır ve hiçbir şey yok olmaz. Doğada bizlerin kurup çatığımız anlamda ne doğum ne de ölüm vardır, varolan sadece sonsuz bir değişimdir." (Gordano Bruno-Doğa Felsefesi)

"İnsan, özü itibarıyla Allah'dan bir nefha, bir parçadır. Varlık dairesini tamamlayınca ayrıldığı bütüne döner. Acaba bu insanın Allah olması mıdır? Başka bir ifadeyle Mevlâna'nın Vahdet-i Vücudu nasıl bir manzara arz ediyor? Mevlâna, Vahdet-i Vücudun en ileri derecede temsilcilerinden biri olmasına rağmen, bir panteist değildir. Yani onda, Allah'ın Transandantal (Deneyüstü Aşkın) karakteri hep bakidir. Böyle düşünen bir insanda panteizm ve hülul (Allah'ın insana geçmesi, insanda meydana çıkması) olmaz.

Sufi düşüncede panteizm ve hülul yoktur. Mevlana'yı panteist gösterenler, Vahdet-i Vücut'u panteizm'le aynı tutmak gibidir yanlış kabalardan yola çıkarlar. Allah'ı immanans (Evren'de İçkin) olması yetmez, transandantal karakterinin de olması gerekir panteizmde. böyle olunca da Mevlâna panteist değildir" (9).

Panteist düşünce; kuvvetle muhtemeldir ki, doğadaki determinizmin akıl almaz o muhteşem yasa, nizam ve düzeninin verdiği ilhamla, yüce bir varlık (Allah) ancak böyle bir düzenle ilişkilidir ve böyle bir düzenle beraberdir, böyle bir düzenin içindedir düşüncesiyle evrende Allah'ı görmüş ve evrenin bütünlüğüne Tanrı demiş.

"Panteizm, «Vücutiyye» sözcüğüyle Arapça'ya çevrilmiştir. Herşeyi Allah tanımak, varlığı, ancak ona vermektir. Bunu, sonsuzluk, sonu olan varlık; Tanrı, tabiat olarak belirlemiştir diye tarif edenler olmuş-

tur. Bu Vahdet-i Vücut, yani varlık birliği değil, Vahdet-i Mevcut, yani varlıkların, tabiatın birliği inancına varır ve tabiatın Tanrı oluşuna, tabiattan başka bir varlık, bir Tanrı, bir gerçek bulunmayışına inanmaktadır ki, Ateizm'den Allah tanımamaktan başka bir şey değildir.

Ama bu düşünce; Sonsuzluk, Tanrı sonu olan varlıklar âlemini izhar etmiştir, var olanlar O'nun tecellisidir fakat bu tecelli, tecelli edenin aynı değildir, güneşin ışığı güneş olmasa meydana gelmez, ama o ışık güneşin kendisi olamaz, kendisinden de ayrı değildir denirse, o vakit bu panteist inanç Allah'ı tanımamaktan kurtulur." (10)

Vahdet-i Vücut inancında Allah herşeyden münezzehtir, yani yaratılmışların hiçbirine benzemez. Keza bu inançta eşyanın hakikatini Allah'da görürler, Panteizm'de ise eşyanın kendisi Tanrı'dır.

"Panteizm'e göre âlemin mevcudu Allah'tır ve âlemin dışında gizemcilerin savundukları gibi bir Tanrı yoktur. Açıkçası her zerre O'nun kendisidir. Gizemcilğe göre de her zerre İlahî güzelliği yansıtan bir ayna ve araçtır. Evrenin yaradılış nedeni, Tanrı'nın güzelliğini yansıtmak ve göstermek içindir." (11)

Panteizm üç türdür;

1. Tabiatçı Panteizm: Tek realite tabiattır. Allah da tabiatın içinde mündemiçtir. (Diderot, Boron d'Holbach)

2. İdealist Panteizm: Tek realite ruhtur. Allah da ruhta mündemiçtir. Allah bizzat ruhtur. (Hegel, Fichte, Brunschvicg)

3. Teolojik Panteizm: Felsefede asıl panteizm budur. Kainatta tek realite Allah'tır. Diğer bütün varlıklar, kainat, dünya, tabiat, insan, ruhlar vs. herşey Allah'ta mündemiçtir. Hiçbir şey O'nun dışında değildir, herşey O'dur.

Panteizm denilince ilk akla gelen Spinoza'dır. Ona göre; kainatta zaruri olarak tek bir cevher vardır, O da Allah'tır. Allah bizatihi varolandır, varlığı için başka hiçbir şeye ve cevhere muhtaç değildir. Allah'ın sonsuz sayıda ve sınırsız ölçüde sıfatları vardır. Biz O'nun tefekkür ve imtidat (sürekli uzayıp giden) sıfatlarını tanıyoruz. Tanrı'nın bir zatı yoktur, mahiyeti tabiattır. Tanrı hür iradesiyle yaratmaz, zorunlu olarak ve tabiat olarak çıkar. Tanrı ile âlem varlık olarak bir ve aynıdır (Tanrı=Âlem).

VAHİY

İngilizce: Revelation, Fransızca: Révélation

Allah'ın buyruklarını peygamberlerine duyurması.

Kutsal Kitaplarda mevcut Allah buyruklarının peygamberlere bildirilmesi, ulaştırılması, sezgisine ve bilincine yerleştirilmesi. Allah'tan gelen feyzin peygamberlere yankısı.

Peygamberler vahiy yolu ile aldıkları Allah'ın buyruk ve emirlerini insanlara tebliğ etmişler ve böylece her dinin Kutsal Kitabını oluşturmuşlardır (Zebur, Tevrat, Incil, Kur'an).

PAN-ENTEİZM

(Kamusaltanrıcılık) - (Mezheb-i İhata)

Herşeyi Tanrı sayan Panteizm'den (Kamutanrıcılık) ayrı olup, herşeyi Tanrı addeden görüşlerin karşısındadır. Her şey Tanrı değildir, ancak "Tanrı'da içkindir" der. Her şeyi Tanrı'da gören, Tanrı'ya bağlayan öğretidir. Her şey Tanrı'dan çıkmıştır ama Tanrı başka, evren ya da şeyler başka şeydir.

Panteizm: Her şey Tanrı'dır. Tanrı her şeydedir.

Pan-Enteizm: Her şey Tanrı'dandır. Tanrı'dadır.

Teizm'de: Tenzih inancı vardır. Allah yaratandır ve yönetendir ancak hiçbir şeye benzemez, münezzehtir, tescim ve teşbih olunamaz, hiçbir şeye hülul etmez. Âlem'i yaratmadan önce vardı. Teizm'de; âlemden gayri bir Tanrı vardır, herşeyin üstündedir ama insana şah damarından daha yakındır. Allah kudretlerinin eserleriyle âlem'de içkindir.

Deizm'de: Tanrı mutlak sebeptir, yaradandır, ancak Tanrı ilişkisiz olarak âlemin tamamen dışındadır.

Panteizm'de: Tanrı âlem'in içindedir, daha açık bir ifadeyle âlem Tanrı'dır. Âlem'in dışında ve üstünde bir Tanrı yoktur. Yaratma yoktur, meydana gelme zorunluluğu vardır.

Pan-Enteizm'de: Tanrı soyut, mutlak vs. vecheleriyle âlem'in üstündedir. (Tanrı'nın değişmeyen vechesi). Somut, izafi, vs. vecheleriyle de âlem'in içindedir (Tanrı'nın değişen vechesi). Tanrı hem değişmeyen hem değişendir, hem Mutlak hem izafi, hem zaman içinde hem zaman dışında, hem sınırsız hem de sınırlıdır (Çift kutuplu uluhiyet anlayışı).

Tanrı değişen vechesiyle, değişen ve oluşan sürecin içinde ve âlemde varolan herşeyle ilişki içindedir. Her varolanın gerçek dünyasını paylaşır, sevgi ve inayetiyle âlem'deki bütün varlıklar iledir. Tanrı âlem'de içkindir, âlem de Tanrı'da içkindir.

Burada dini anlamda yaratma yoktur. Tanrı ve âlem, bir süreç içerisinde, yenilik istikametinde yaratıcılığın temposu içindedir.

Tanrı Yaratmadan **önce** değil, yaratma **iledir**.

Pan-Enteizm; Teizm, Deizm ve Panteizm'den farklı olarak, henüz oluşmakta olan bir din felsefesi akımıdır. Cevapsız bıraktığı birçok soru vardır. İslâmiyetten ziyade Hristiyanlığa daha yakın olan bir felsefedir. Malebranche, Karl Krause, Whitehead ve Hartshorne Pan-enteist'tirler.

Temel dinî metinler; Tanrı'nın âlem'i yarattığını söyler, fakat Tanrı'nın zamanın içinde mi yoksa dışında mı olduğunu, O'nun değişip değişmediğini, kudretini sınırlandırıp sınırlandırmadığını tartışma konusu yapmaz.

Pan-enteizm, Vahdet-i Vücut anlayışına panteizm'e nispeten daha yakın gibi görünmektedir. Nitekim, Nicholson, Süfilere Panteist değil, Pan-enteist olarak vasıflandırmıştır.

DOGMA

Yunanca: Dogma, Fransızca: Dogme, İngilizce: Dogma, Öztürkçe: İnak, Osmanlıca: Nas, Arapça: Nass

Kelime olarak Kesinlik veya Kat'i Kanaat anlamındadır. Yunanca'da "İyi Görünmek", Latince'de "İyi Görünen" demektir.

- "Dini anlamda dogma, yazılı olarak bildirilen ya da gelenek yolu ile bilinen Tanrı Kelâmının (Sözünün) öğrettiği bir iman düzeninin düğümlendiği ana nokta." (Türk Ansiklopedisi-"Dogma")

- "Her türlü inceleme ve eleştirinin üstünde tutulan, doğruluğu deneşiz ve tartışmasız kabul edilen ve değişmez sayılan düşünce. **Genellikle dinlerin mutlak gerçeklik olarak vazettikleri ve dine bağlı olanlardan tartışmasız inanılmasını istedikleri dinsel ilkelere.** (Felsefe Ansiklopedisi-"İnak" Orhan Hançerliolu).

- Din Terminolojisinde, din kitaplarının, dinî âdetlerin (Sünnet) koyduğu münakaşasının yapılamayacağı esaslara denir." (Mim. Sin. Derg.)

- "Açık ve kesin hüküm: Kur'an ve Hadis'te herhangi bir konu hakkında ileri sürülmüş, tartışma kabul etmeyen, öylece uyulması gereken, delil hükmündeki kesin sözler. (Meydan Larus-Okyanus Türkçe Sözlük-"Nas").

Dogma; müspet ve menfi olmak üzere iki türdür. Örneğin; Allah'a inanma müspet ve kutsal dogmadır. Bilimde, düşün'de ve inançta gelişmeyi engelleyen siyaset dogmaları, bilim ve hukuk dogmaları, tıp dogmaları, bazı felsefe dogmaları ile Avrupa Ortaçağ dogmaları menfi ve dışkutsal dogmalardır.

"İmanın hükümleri olan, Tanrı'nın Birliğine, Peygamberlere, Melek-
lere, Kutsal Kitaplara, Ahiret'e, Kaderin, hayrın ve şerrin Tanrı'dan
olduğuna inanmak (İslam'ın Amentüsü) kalbin onay ve dilin ikrar et-
mesi gereken dogmalardır. Bir insanın herhangi bir dine mensup ol-
ması, o dinin dogmalarına tam olarak iman etmiş olması demektir...
İman'da şüphe, tereddüt, kuşku ve eleştiri yoktur." (12)

İslâm dininde dogma vardır, ancak onlar müspet ve kutsal dogmalar-
dır. Zira, akıla, ilime ve yoruma kapalı değildir. Yani İslâmiyette
kutsal dogma vardır, fakat dogmatizm yoktur.

Bu arada belirtmekte yarar vardır; Taassup (Bağnazlık), boş
inanç, batıl inanç ve hurafeyi dogma ile karıştırmamak lâzımdır. Maa-
lesef ve çoğu kez, dogma denildiğinde taassup (Bağnazlık), boş inanç,
hurafe ve batıl inançlar kastediliyor zannedilmektedir. Halbuki bun-
lar dogmadan ayrı ve başka şeylerdir. Ancak, taassuba meyleden dog-
malar ile zamana, çağa ve mekana göre batıl hale gelen dogmalar da
vardır.

TAASSUP

Türkçe: Bağnazlık, **Fransızca:** Fanatisme

Bir düşünüye, bir inanışa, bir ideolojiye ve bir fikre aşırı derecede, kö-
rükörüne bağlanıp, ondan başkasını düşünememe ve reddetme tutku-
su.

bir mukaddesata (Din, Vatan, Milliyet, Aile, Namus ve Fazilet gibi)
bağlı olup, başkalarının mukaddesatına da saygılı ve toleranslı olma-
da taassup yoktur. Keza, dinine bağlı, dininin gereklerini yerine geti-
ren dindar bir kimseye bağnaz denilemez. Ancak; bu bağlılıklar körü-
körüne ise ve başkalarının dinine ve mukaddesatına, dinsel ve kutsal
düşünce ve inançlarına karşı hoşgörüsüzlük, tahammülsüzlük, cebir,
şiddet ve haksız yere husumet varsa, orada taassup (bağnazlık) var
demektir.

Keza, boş inanç, batıl ve hurafeye bağlılık da bağnazlıktır.

DİPNOTLAR FİHRİSTİ

1. E. Necdet Egeran-Gerçek Yüzüyle Masonluk,Sah. 108-110.
2. Prof. Dr. Mehmet Aydın-Din Felsefesi-Sah.143.
3. Prof. Dr. Mehmet Aydın-Din Felsefesi-Sah.143.
4. A. Adnan Adıvar-Tarih Boyunca İlim ve Din-Sah.302.

5. *M. Rosenthal ve P. Yudin-Materyalist Felsefe Sözlüğü-Sah.512.*
6. *E. Gilson-Tanrı ve Felsefe-Sah.69.*
7. *A. Adnan Adıvar-Tarih Boyunca İlim ve Din-Sah.585.*
8. *Prof. Dr. Mehmet Aydın-Din Felsefesi-Sah.143, 144.*
9. *Doç. Dr. Yaşar Nuri Öztürk-Mevlana ve İnsan-Sah.148.*
10. *Abdülbaki Gölpınarlı-100 Soruda Tasavvuf-Sah.41.*
11. *Naki Cevat Akkerman-Mimar Sinan Dergisi-Sah.26-34.*
12. *Cemil Sena-Hz. Muhammed'in Felsefesi-Sah.288, 292.*

EVRENSEL BİLGİ

Demir TİRYAKİ

Evrende canlı ya da cansız tüm var olanlar belirli bir hiyerarşik düzen izlerler. Şekil'de bu düzenin ana yolu üzerindeki bazı seviyeleri görüyorsunuz. Bugünkü bilgilere göre proton, nötron ve elektronun biraraya gelmesi evrende mevcut yaklaşık 105 çeşit atomu (elementi); atomlar, molekülleri ve daha büyük molekülleri; bunlar, hücre altyapılarını ve giderek hücreyi (yani ilk canlı) ve hücrelerin biraraya gelmesi ile de organizmaları (insan, hayvan, bitki, vb.); bunların kendi aralarında birleşmeleri ile aileleri ve giderek toplumları, milletler ve milletler topluluğunu oluşturmaktadır. Bu hiyerarşik yürüyüşün ne küçücükler tarafında da-

ha da küçüklere doğru bir inişin olasılığını ve ne de en büyükler tarafında daha ileri komplekslere doğru ilerlemeyi kısıtlayacak bir sebep gözükmemektedir.

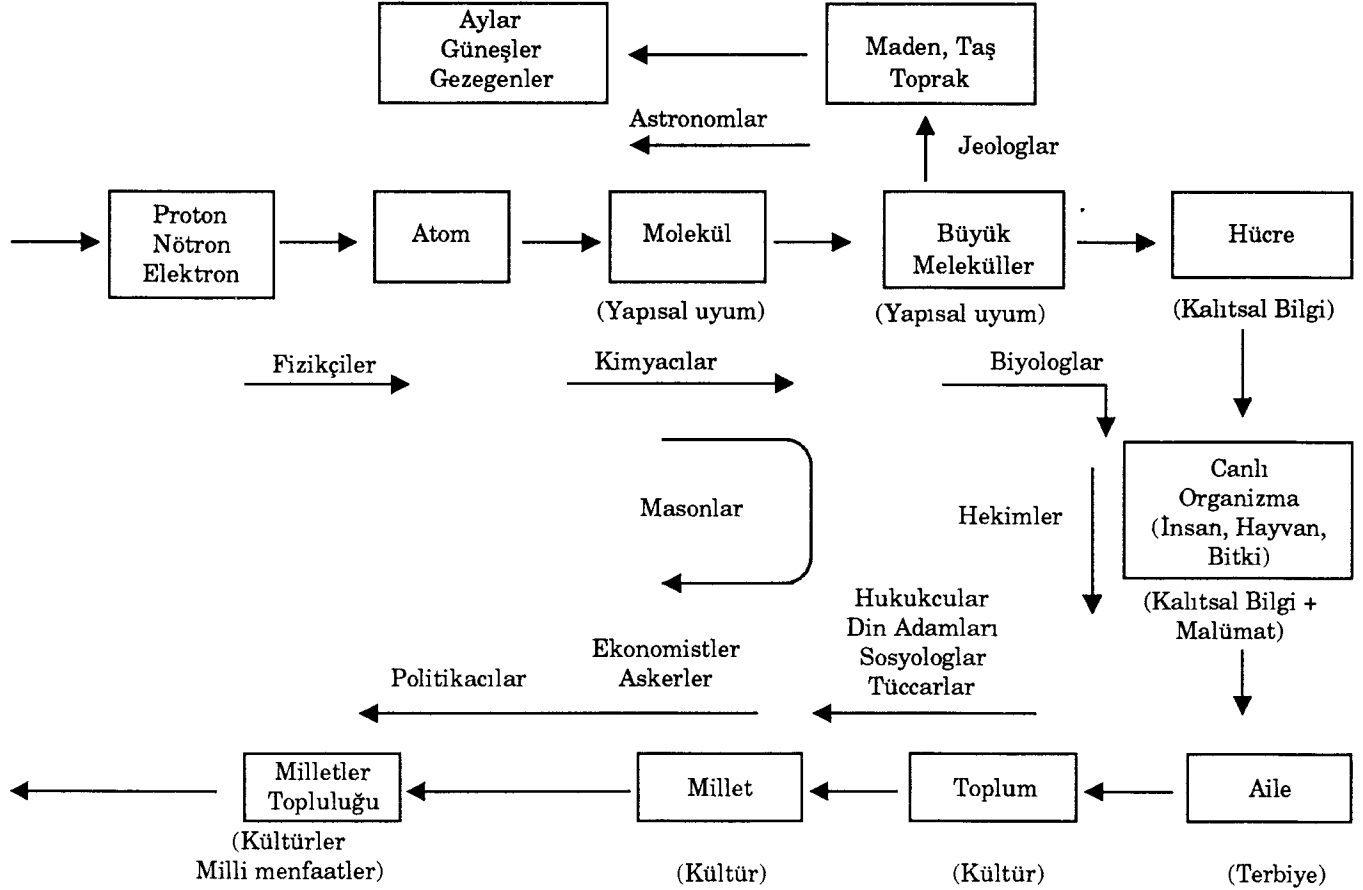
Acaba bu şemadan evrenin yapısı ve temel öğeleri hakkında tahminler yapabilir miyiz? Bu yürüyüşte minicikten başlayarak, çeşitli eklemelerle daha büyüklere ulaşılmaktadır. O halde, temel küçükler nelerdir? Aslında bunları zaten biliyoruz. Bir kere madde var. Bugün kuraklara kadar atom altı parçalara inilmiş durumda. Zorlayarak da olsa giderek küçüğün de küçüğü araştırılıyor. Bu parçalara ayırma ya da birleşme ile büyüklerin oluş-

ması sırasında enerji açığa çıkıyor ya da enerji gerekiyor. O halde, ikinci öge de enerji olmalıdır. Aslında enerji ile maddenin birbirlerine dönüşebildiklerini biliyoruz. Madde, enerjinin yoğunlaşmış halidir diyoruz.

Bu şemada diğer dikkati çeken husus bu hiyerarşik yürüyüşün belirli bir yön izlemesi ve bunu hep aynı sonucu verecek şekilde yapmasıdır. Yani belirli atomların birleşmesiyle daima aynı moleküller oluşmaktadır. Sanki atom birleşeceği diğer atomu seçmektedir. Meselâ 11 proton+12 nötron+11 Elektron daima sodyum atomunu oluşturur. Na atomu birleşmek için klor'u tercih ederek tuz yapar. Potasyum ile birleşmez, çünkü yapıları birbirlerine uymaz. Benzer şekilde bizler arkadaşlarımızı seçeriz, aileler komşularını seçerler. Kısaca bu şemadaki 3. bir öge de bilgidir, denilebilir. Çünkü seçim ancak bilgi varlığında yapılabilir. Bu bilgi nesneye özgüdür, onun yapısındaki bilgidir (Atom yapısı, hücre yapısı, toplum yapısı gibi). Aslında nasıl maddenin ismi (yani atom, hücre, toplum diyoruz) her seviyede farklı ise, bilgi de her seviyede değişik isimler alabilir. Yapısal bilgi, kalıtsal bilgi, aile terbiyesi, kültür gibi.

Bu şemada her yeni seviyeye geçiş, o seviyedeki elemanlar arasında yeni birleşmeler ya da parçalanmaları gerektirir. Ancak canlı hücre sözkonusu olduğunda bu geçişler pek kolay olmaz, hatta imkânsızdır ki, bu içerikle-

ri aynı olmasına rağmen canlı ve cansız arasındaki farkı belirler. O halde, bu tip geçişler nasıl olmaktadır. 1929'larda yani 62 yıl önce bu tip olayların vuku buluşu bilgi içeren bir varlığın bilerek (enerji harcamadan) yaptığı bir yönlendirme olarak (enzimlerin yaptığı işler) açıklanıyordu; bu varlığa Maxwell şeytani adı verilmişti. Bu bilerek yapılan iş, elbette bir düzen getirecek ve kargaşayı ya da ilmi adı ile entropiyi azaltacaktır. Kargaşa bol hareket içerdiğinden, enerjilidir, yani kargaşa enerji boyutunda ifade edilir. Canlı sistemlerde kargaşa en aza indirilip düzen kurulur, kısaca içte düzen kurulurken kargaşa (entropi) dış ortama atılır (Evde düzeni sağlayıp, çöpü sokağa atmamız gibi). Böyle bir düzen teorik olarak ya çok büyük bir enerji ya da bilgi pahasına kurulabilir. Albert Lehninger kargaşayı 1 kcal/mol ölçüsünde azaltabilmek için 10²³ bit (1'den sonra 23 sıfır haneli bir sayı kadar bilgi birikimi)lik bir bilgi gerektiğini hesaplamıştır. (1 dosya kağıdı yazılı bilgi yaklaşık 1000 bit kabul edilebilir.) Böylece ilk defa enerji ile bilginin birbirlerine dönüşebileceği ima edilmiştir. Bu ifade aslında canlı sistemler için geçerli olmakla beraber, bilgi ile en olmayacak şeylerin bile gerçekleşebileceğini günümüz teknolojisi ispatlamıştır. O halde, evrenin temel yapıtaşları madde, enerji ve bilgi'dir, denilebilir. Belirli şartlarda yek diğerleri cinsinden ifade edilebilen bu 3 öge acaba temel bir yapıtaşının 3 de-

ğışık tezahürü müdür? En küçükten en büyüğe yani atom altı parçacıklardan, devletler topluluğuna kadar tüm birleşmeler, maddelerin belirli enerji ile kendileri ile uyuşabilen diğer maddelere bağlanması ile gerçekleşmektedir. İşte, bu yapısal uyum ya da ahenk, bilginin ta kendisidir.

Şemadan görüleceği gibi, her seviyenin, kendine özgü bir madde, enerji ve bilgi içeriği vardır ve sadece yapısından kaynaklanır. Ancak, hücreden daha büyük seviyelerde öğrenme olgusu başladığından, yapısal bilgiye geçici malumatlar eklenebilir. Fakat bu öğrenilen bilgiler temeldeki yapısal bilgiyi pek fazla etkilemez. Canlının ya da toplumun kökü değişmez kalır. Bu konuda, şöyle bir fıkrayı hatırlatır: "Timurlenk, kedisini misafirlere kahve ikram edecek şekilde eğitmiş, sık sık davetler verip gösteri yapar, kedisinin servisi ile öğünürmüş. Birgün Nasreddin Hoca'yı da çağırılmış, ikramda bulunmuş. Kedi tepside kahve ile Hocaya yaklaştığında ne ile karşılaşacağını bildiğinden, tedbirli gelen Hoca, cebinde sakladığı fareyi çıkarıp, kedinin önüne atınca kedi tepsiyi fırlatıp, farenin peşinden saldırmış." Acaba canlıların yapısında mevcut olan bilgi ile (sonradan öğrendikleri değil) evrendeki bilginin ilişkisi nedir? Teorik olarak bir insanın herhangi tek bir hücresinden (meselâ saç veya deri hücresinden) o insanın aynısı oluşturulabilir ya da

doymuş bir şeker çözeltisine tek bir şeker kristali atılırsa kristalleşme ile kocaman bir şeker kayası yapılabilir veya tek bir tohumdan koca bir ağaç gelişebilir. Yani her seviyeyi oluşturan elementler topluluğunun her birinde o seviye ile ilgili tüm bilgiler mevcuttur. Acaba biz de evrenin bir elemanı olarak özümüzde evren hakkında bilgilere sahip miyiz? Sahip olmamız kuvvetle muhtemeldir. Bazı olaylar bu olguyu destekler. En bilinenleri kısaca şunlardır:

- Jules Verne yıllarca sonra gerçekleşecek olayları çok önceden hayal etmiş, yazıya dökmüştür.

- Buda, Thales, Pisagor ve daha birçokları sadece düşünerek (hayal değil) bugün dahi geçerli olan pek çok kural koymuşlardır.

- Vücudumuzun bağışıklık sistemi, zamanımızdan binlerce sene sonra ortaya ilk defa çıkabilecek bir yabancı maddeye karşı bile, savunma bilgisine sahiptir. Sanki binlerce yıl sonrayı biliyormuş gibi.

Acaba geçmiş ve gelecek gerçekten de bizim yapısal bilgimizde kayıtlı olabilir mi? Acaba bizim belleğimizle komputerlerin belleği arasında bu yönden bir benzerlik kurulabilir mi? Yani, yapımızdan kaynaklanan bellek ile hard disk ve yaşam boyu öğrendiklerimizle soft ware arasında bir paralellik kurulabilir mi? Acaba dahî dediğimiz kişiler bu yapıdan kaynaklanan özdeki bilgiye ulaşabildikleri için mi insan-

lığa gelecekte bilgiler sunabiliyorlar. Tüm meslek grupları (bakınız Selül) gerçekte "yaşam nedir?" sorusuna cevap ararlar. Bu amaçla her meslek kendi seviyesinde özdeki yapısal bilgiyi inceler ve böylece gelecek yaşamların kalitesini arttırmaya çalışırlar. Acaba masonik çalışmamızda bizler de bu özdeki bilgiye erişmeye mi gayret ediyoruz? Acaba I. derece ritüelimizde tekris töreni sonunda okunan II no.lu metin:

«Üs.: Muh.: der ki: "M.: ara sıra günlük hayatın kaygılarından uzaklaşarak düşünceye dalmalı, vicdanının sesini dinlemelidir." İşte M.:lukta ilk ve son adam, kendi kendini daima kontrol etmek ve bu sayede doğruya, iyiye ve güzele yönelmektir. Ancak bu sayede insanlar arasında iş ve el birliği kurulabilir. Böyle fertlerin meydana getirecekleri toplum da akıl ve hikmetin kurduğu, kuvvetin gerçekleştirdiği ve güzelliğin süslediği muhteşem bir yapı gibi yükselebilir. Biz bu ülküyü "İnsanlık için bir Ma.: kurmak" diye gene sembolik bir dille anlatıyoruz. Böyle bir yapıda her

taşın iyi işlenmiş olması da yetmez; her taşın ötekilerle tamamıyla uyuşması, bir halk deyişimiyle "aralarından su sızması" gerekir» diyerek bu özdeki bilgiye ulaşmayı mı amaçlıyor. Aslında bu dizeler bu kadar sahifede yazdıklarımı kısaca özetleyivermiş gibi. Hatta bir de öneri getirmektedir: Acaba Akıl ve Hikmet'in kurduğu, kuvvetin gerçekleştirdiği ve güzelliğin süslediği muhteşem yapı Evren olabilir mi? Aslında Bilgi - Akıl ve Hikmet'e, Enerji - Kuvvet'e ve Madde, geometrik bir yapı olarak - Güzelliğe ne kadar da iyi uyuyorlar. Bu varsayımdan hareket edilerek şöyle bir soru sorulabilir: "Acaba Evren bu üç sütun üzerinde mi duruyor?" Cevabı gene ritüelimizde bulmak mümkün, Ön... Üs... Muh... I. derece Çıracak tablosunu açıklarken şöyle demektedir:

"M.:luğun kurmak istediği "İnsanlık Binası" gördüğünüz üç sütuna dayanacaktır. Bunlar İyon-yen başlıklı "Akıl ve Hikmet"; Dorik başlıklı "Kuvvet"; ve Korint başlıklı "Güzellik" sütunlarıdır."

YÜREĞİMİN SESİ

K. Teoman FÂNUSSU

Bugün sizlerle birlikte, insanlığın hoşgörü teknesine binerek, sevgi rüzgârlarının gücünden yararlanıp, özgür düşünce ufuklarına doğru yelken basmak istiyorum. Bakınız Mevlâna, taa yedi yüz yıl önce, özgür düşüncelerini, dizeleriyle, fırtına gibi nasıl patlatmış yelkenlerimize doğru.

"Andları Kıracağım!

Andlarımı kıracağım zaman, bağlarımı koparacağım.

Öğütleri kırıp geçireceğim zaman geldi çattı.

Adamı kısı kıvrak bağlayan feleğin düğümlerini,

Bir bir çözeceğim.

Ecel kılıcı gibi o düğümleri biçeceğim.

Her şeye boş verme pamuğunu,

Gönlün iki kulağına tıkayacağım.

Dayanıp öğüt dinlemeyeceğim,

Bütün bağlarımı kırıp atacağım..."

diye devam ediyor Sayın Abdülbaki Gölpınarlı'nın çevirisinde.

Yirmi birinci yüzyıla yaklaşırken dünyada meydana gelen değişimler ve gelişmeler, milletleri, cemiyetleri, ülkelerin sınırlarını ve bireysel olarak insanları o denli sarsmaya başladı ki, ben bu fırtınadan, bizlerin de etkilenmesi ve hatta yararlanması gereğine inanıyorum. Buradan yola çıkarak olaylara, kurumlara ve fikirlere artık tek açıdan bakmayıp, değişik açıları deneyerek, beynimizin yağlanıp göbekenmesine engel olmalıyız diye düşünüyorum. Toplumlar, bildiğiniz gibi yağlanıp göbekenmemiş beyinlerin ve düşüncelerin çokluğu oranında gelişir ve büyürler.

Bilim ve teknolojinin son çeyrek yüzyıldaki akıl almaz gelişmeleri bize on dokuzuncu ve yirminci yüzyılların savaşlarını, felâketlerini, sınıfsal mücadelelerini ve insanlığın yaşamsal kayıplarını asla affettirmez. Bu nedenle önümüzdeki yüzyıllarda toplumları bu tür felâketlerden koruma sorumluluğu, sanıyorum insanlığın ayrılmaz bir parçası olan, bizlere düşmektedir. Ancak gelecekte insanlığın karşı karşıya kalacağı bir başka olay da, günümüzün moda deyiimi ile "Globalleşen" dünyada, teknolojinin gelişmesi nedeni ile insanın birey olarak yalnız kalması ve dolayısıyla, sevgisizliğe ve mutsuzluğa mahkûm olmasıdır.

Bu noktadan hareketle, loca toplantılarına on sekizinci yüzyılda, İngiltere'de başlayan Masonluk, acaba on dokuz ve yirminci yüzyıllarda, felsefi, fikrî ve eğitim çalışmaları ile insanlığa yararlı hizmetleri yeterince verebilmiş midir? Bence bu konunun araştırılması ve hatta yargılanması masonların gelecek yüzyıllardaki çabalarına ışık tutması açısından son derece önemlidir. Kuruluş, yaygınlaşma ve örgütlenme sürecini bir yüzyıla sığdıramamış olan cemiyetimiz, geçen bu süre içerisinde kendi öz açmazlarını çözmekle uğraşmış, insanlığın tabularını, hırslarını ve zaafalarını yıkmak içinse, geriye kalan iki yüzyıl yetmemiştir. Bu nedenle geçmişimizi iyi değerlendirip, yorumlayabilirsek, insanlığın geleceğine daha çok ışık tutmayı başarabiliriz.

Masonlar önceki yüzyıllarda toplumların en seçkin insanları olan sanatçılar, bilim adamları, sağduyulu devlet adamları ve hür teşebbüs

sahiplerinin aralarından seçilirlerdi. Bu önde gelen kişiler zaten, kendi toplumlarının da uygarlık yarışındaki atletleri olarak ait oldukları milletlerin, ön sıralarda yer almalarına çaba harcarlardı. Böylece Masonluk, önce batı ülkelerinde başlamış olup, uygarlığın gelişmesi paralelinde, diğer ülkelerde de yayılmaya devam etmiştir. Ancak buna rağmen her dönemde ve her toplumda masonluğu, kendi fikrî ve maddî çıkarlarına aykırı bulanlar olmuştur. Aslında bu aykırılıklar insanın doğası gereği sayılsa da, bence masonluğu toplumlara yeterince anlatıp davranışlarımızla örnek olabildiysek, insanlığa hizmette tüm kuruluşların önünde yer alabileceğimiz gibi, olası karşıt düşünceleri de zayıflatabilirdik.

Hepimizin bildiği gibi, Masonluk, akla, iyiye, doğruya, sevgi ve alçak gönüllülüğe yöneliş ve tüm erdemlere ulaşabilmenin metodizmidir. Bundan dolayı bizler, dünyayı mutluluğa götürmede çalışkan, ideallerimizin insanlar arasında yaygınlaşmasında fedakâr olmak zorundayız. Ancak şunu çok iyi bilmeliyiz ki, bütün bu değerler bizlere öncelikli erdemler değildir ve olamaz da. Biliyoruz ki, insanlar mason olmadan da toplumların ilerlemesi ve mutluluğu için çaba harcayabilirler. Bu nedenle belki de Masonluğun bugüne kadarki en önemli görevi, insanlığı Masonik ideallere doğru yönlendirmek olmalıydı. Ne var ki, bu görevi yaparken hiçbir zaman taraf tutan, fikir misyonerliği yapan, kampanyalar açan, kulis yapan ya da kamuoyu oluşturmaya çaba harcayan bir eylem cemiyeti olamayız. Böylece bizlerin Mason mâbetlerinde toplanıp eğitim yapmamız, aramıza girebilecekleri seçmeye çalışmamız, Masonik gelişme gösterebileceğini umduğumuz insanların toplum içinde kaybolup dağılmalarını önlemek içindir. Ayrıca bu da, tüm insanlarda var olan erdem potansiyelinin gün ışığına çıkmasına zemin oluşturan bir ortamı yaratır.

Şimdi önümüzde yitirilmemiş, pırl pırl bir yirmi birinci yüzyıl durmaktadır. Gelin isterseniz bu yüzyıla "İNSANLIĞIN EVRENSEL UYGARLIK ÇAĞI" diyelim. İnsanoğlunun yirminci yüzyılın ortalarına doğru atomu parçalaması sonucunda, uzayı ve evreni kucaklamaya başlaması, sonsuz mutluluğa doğru uzanacak yeni ufukların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu sebeple artık düşünce sistemimize evrenin de boyutlarını katmamız gerekmektedir. Ancak insanlığın gelecekte ulaşabileceği evrensel düşünce sistemlerini ve kavramlarını şimdiden yakalayabilmemiz için, geçmiş çağların Kahıplaşmış Fikir ve Düşüncelerine, yavaş yavaş gelecek çağların dinamizmini katmamız gerekecektir. Böylece gelecek yüzyılların düşünsel mimarları ve evrensel uygarlık çağının öncüleri bizler olabiliriz. Hür düşünce sistemi içinde, her fikrî açık, ahlâki bir ekol olan Masonluk, bu yolla gelecek

çağların felsefelerinin oluşmasına zemin hazırlayabilir ve insanın yücelmesindeki görevini sürdürebilir. Bu görevi sürdürürken, özümüzde var olan hür düşünce potansiyelini de evrene yaymaya çalışarak, eğer var ise dünya dışı uygarlıklarla da kucaklaşıp, evrenin imkânlarını ve mutluluğunu paylaşmalıyız. Ancak böylece geçmişte insanlığa hizmet için kaybettiğimiz zamanı, gelecekte telâfi etme fırsatını yakalayabiliriz.

Sonuç olarak; John Stuart Mill'in "Toplumları yeniden yapılandırmak gerektiğinde, yeni yapıyı, eski planla yapmanın hiçbir yararı yoktur." Özdeyişinden yola çıkıp, herkesin kendi hür inanış biçimine göre yüreğinde taşıdığı Tanrı kavramına ve sevgisine saygı duyarak, tüm dinleri aşalım. Büyük menfaatlerin at oynattığı siyasî ve etnik alanları, insanların hür iradeleri ile seçip benimseyecekleri sistemler içerisinde eritelim. Tüm dünyada ve hatta evrende de bireylerin hak ve özgürlüklerine saygılı davranan, eşitlik ilkesi ile yönetilen toplumların meydana gelmesi için var gücümüzle çaba harcayalım.

Şimdi gelin, bir zamanlar kendinden önceki kuşağın "Hippi" diye aşağıladığı, daha sonra yine aynı kuşaktan olan İngiltere Kraliçesinin en büyük liyakat nişanı taktığı, kimilerine göre serseri, kimilerine göre peygamber olan ve bu iki nedenden biri için öldürülen, Beatles topluluğunun solisti John Lennon'un sevgili Aziz Gökdemir'in çevirisi olan şiirini birlikte okuyalım:

"DÜŞLE (Imagine)

Cennetin varolmadığını hayal et,

Kolaydır dene bak bir.

Sanki altımızda Cehennem yok,

Tepemizde yalnızca gökyüzü.

Öyle bir hayal kur ki, bütün insanlar

Bugün için yaşıyor olsun.

Başka başka ülkeler olmasın,

Zor şey değil.

Tut ki ölüp, uğruna öldürmeye
Değecek hiçbir şey yok,
Din de yok!..
Öyle bir hayal kur ki, bütün insanlar,
Hayatlarını barış içinde geçiriyor olsun.
Şimdi tutup bana hayalci diyebilirsin.
De bakalım ama, tek ben değilim ki!..
Umarım bir gün sen de katılırsın bize,
Birlikte yaşar dünya böylece.
Öyle bir hayal kur ki, içinde mal mülk olmasın.
Meraktayım acaba becerebilir misin?
İhtirasa açlığa yer olmasın,
İnsanın kardeşliğinde.
Hayal et ki, bütün insanlar,
Bütün dünyayı paylaşıyor olsun,
İstersen hayalci de bana,
Ama tek ben değilim ki, böyle olan.
Umarım sen de katılırsın aramıza bir gün,
Dünyamız olur bölünmez bir bütün."

Bilmem garip geldi mi kardeşlerim, sizlere yukarıdaki şiir. Ama ister serseri, ister peygamber olsun iki satırlık bir yazı, elden ele dolaşıp, ışık tutabiliyor insanlığa. Zaten bugün gerçek peygamberlerin de yaptığı bu değil mi? Ama bizler ne sözlü ne yazılı ve ne de davranışlarımızla ilkelerimizi yaymadıkça, güzelliklerimizi paylaştırmadıkça, kendi kendimize doyuma varan bir kulüp üyesi olmanın ötesinde neyiz? sorusunu, gene kendimize sorabiliyorsak, işte o zaman geleceğe ümit ve güvenle bakabiliriz.

Az önce sevgi rüzgârlarımızın gücü ile yola çıkıp, sizlerle evrensel boyutlarda düşsel yolculuklar yaptığımız hoşgörü teknemizi, gönüllerinizdeki özgürlük limanlarına demirlemek üzere, iskeleden borda yapıp, kuvvet halatlarını ruhunuzdaki güzelliklere bağlamak istiyorum.

Eğer izniniz olursa.

Localarda Verilen Konferanslar

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
İSTANBUL			
Delta	İlker Birdal	Aklın Hakimiyeti	5.10.1992
Anadolu	Muh.. Hüsnü Göksel	Masonlukta Ne Umdum Ne Buldum	24.11.1992
Ülkü	Hasan Akdeniz	Neden	08.10.1992
Müsavat	Doğan Yalım	Dünyaya yön veren gelişmeler	2.10.1992
Onur	Adnan Sütmen	İnsan	22.09.1992
Pınar	Asil Gönenli-Aydın Gün	Hoşgörü ve Güven Ortamı İçerisinde Temel Özgürlüklerin Geliştirilmesi	29.09.1992
	M. Gün. F. Ocan	Bilgi ve İletişim çağında Özgür İnsan eğitimi gelişimi ve M..luğa katkıları	27.10.1992
	Mehmet Ömür, Nevres Koylan	İnsan Sağlığı, Moral Düzen ve Masonluğa Katkıları	15.09.1992
Sadık Dostlar	A. Manco	Atatürk ve Masonluk	10.11.1992
	Hazer Akın	Atatürk ve Laiklik	10.11.1992
	Semih Yıldırım	Atatürk ve Çağdaş Uygarlık	10.11.1992
	Melih Yönsel	Hakikati Arayış	15.10.1992

LOCASI	KONUŞMAMI	KONU	TARİH
Üçışık	Fahrettin Sür	Sevgi ve Çocuk Sevgisi	5.10.1992
Boğaziçi	Haluk Bitek	1965 Olaylarının perde Gerisi	16.09.1992
Güzel İstanbul	Ahmet Madenci	Atatürk'ü Anma	13.11.1992
Başak	Ersan Tınay K..	Rakamlarla 1991-92 Yılı Çalışmaları	08.10.1992
Evren	Soner Önes	Saygılar ve M.. anlatımlar II	06.10.1992
Hakikat	Stetanos Papadopulos	Çevremiz	12.11.1992
	Stati Leana	Şövalyelik teşkilatları Tampliyeler	26.11.1992
Dostluk	Mesut Ilgım	Doğu blokunda masonik faaliyetler dünyü, bugünü.	19.10.1992
	Kutsal Tülbentçi, Kemal Özerman Hasan Akdeniz, Davut Berker	Masonluk Bir Din midir.	30.11.1992
Nilüfer	Haluk Payaslıoğlu	Masonik Hoşgörüde Bağnazlığa Karşı Olmada "Hümor" (Mizah) Duygumuzun Desteği	22.09.1992
Onur	Nusret Semi	Üç Basamağın Anlamı	06.10.1992
Atlas	Nedir David Altaras	AA DALET İLE HAKKANİYET KAVRAMLARI ARASINDAKİ FARK NEDİR?	18.09.1992
Mesale	Özcan Pekcan	Sevgi Üzerine	18.09.1992
Sevgi	Osman Yiğit	Özgür Düşünce için Bilgi	19.10.1992
Hisar	Salim Rıza Kırkpınar	Yazar Cevdet Kudret	20.10.1992
	Ali Sinasi	Geometrik Nokta	06.10.1992
Hakikat	Yani Kalamaris	Masonik Mesajlar	15.10.1992
İrem	Ethem Sena Çınar	"Farabi ve Felsefesi"	23.10.1992
	Sedat Uygur	Mizah	25.09.1992
Güven	Tanju Koray	Çırak Derecesi üzerine yorumlar	22.10.1992
Tanyeri	Ferhan Dinçer	Mutluluk	09.10.1992
Üçışık	Özcan Tetik	OKUMAK	19.10.1992
Şefkat	Ali Mutver	Ritüellerimizin düşündürdükleri	26.10.1992
Sembol	Davit Atlaras	Adalet ve Hakkaniyet Kavramları arasındaki fark	26.10.1992
	Yüksel Umuter	Kültürü Kaybetmemiz	07.12.1992

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
Sabah Güneşi	Necmettin Turan	REHBERLİK	12.10.1992
Ülke	Ömer Köksal	21. Yüzyıl Bilgi ve İletişim çağı mı yoksa gütmeye ve güdülmeye çağımı olacak	27.10.1992
Hulus	Lefter Karakaş	Masonlukta Ritler Kısım II	21.10.1992
	Lefter Karakaş	Güneş Küftü	02.12.1992
Umut	Reşat Kıran	Masonik Sevgi Üzerine	12.11.1992
Üçgen	Nazif Timur	Atatürk ve M. .luk	13.11.1992
Burç	Turhan Bağdat	Yazılı olmayan Masonik kurallar	16.11.1992
	Davut Berker, Hasan Karadeniz	Masonluk ve Din	30.11.1992
	Kutsal Tülbentçi, Kemal Özerman		
	Turhan Aktan	Duvarcılar Birlikleri	14.12.1992
Hümanitas	Faruk Yener	Müzik Evreni ve Masonlar	28.11.1992
Delta	Ufuk Mühsinoğlu	Çin'de son Gelişmeler	16.11.1992
Gelişim	Ali Candan Büyükçelen	Toplum sanat toplum	17.11.1992
Başak	Ertan Birkan	A.B.D. Lerinde Masonluğun Gelişmesi	19.11.1992
Piramit	Haluk Sezgin	Ercüment Bigat	20.11.1992
	Ömer Faruk Kurt	Masonik Konuşma	23.10.1992
Kültür	Cumhur Ferman	Yüksek Teknolojinin Sosyo Ekonomik Sorunları	20.11.1992
Kültür	Muammer Esi	Türkçe Diksiyon ile ilgili notlar.	09.10.1992
Sezgi	Salim Rıza Kırkpınar	Hürriyet Fikri ve sanat	17.11.1992
İdeal	İsmail Tepecik	Atatürk ve Laiklik	09.11.1992
	Bozkurt Güvenç	Yenileşme ve Kültür	07.12.1992
Kardeşlik	Bekir Büyükkarın	Atatürkçülük	10.11.1992
Hürriyet	Kemal Özeren	Masonluğu Etkileyen Düşünsel Gelişim	13.10.1992
Hürriyet	Bekir Büyükkarın	Asker Atatürk	10.11.1992
Sevgi	İstemihan Telger	İnsan ve Tekamül	19.10.1992
Hakikat	Andon Parizyonos	Ruhun Ölümsüzlüğü	01.10.1992

LOCASI	KONUŞMAMI	KONU	TARİH
Erenler	Tahir Yürtsever, Teoman Gönen, Sadık Necmi Güneş		
	Mehmet Patavi	İnsan Hakları ve Adalet	02.10.1992
	Tahsin Batman	Dünyada Kadın Locaları.	11.12.1992
Evren	Mithat Melen	Masonlar Ekonomiye Nasıl bakıyor	26.11.1992
S.Dostlar	Haluk Bitek	1965 Olaylarının Perde Arkası	01.10.1992
lke	Hatif ge	10 Kasım'da ATATÜRK'e vereceğimiz hesap	10.11.1992
Şefkat	Mete Sar	ATATÜRK	09.10.1992
Hmanitas	Hayim Vali	Pitagor ve Doktrinini	17.10.1992
Devrim	Tolunay Kayaarası	Atatürk İlkeleri ve İnsanlık Değerleri	11.11.1992
	Fahrettin Süer	Çocuk Sevgisi	09.12.1992
Sevenler	Mtif Sanan	Terbiye	09.10.1992
Gün		Harici Yaşam ve Masonik Yaşam	24.09.1992
Özlem	Mesut İlgim	APHRODISIAS-Sevgi Őehri	12.10.1992
Başak	Türker Sandallı	Masonluk Nedir, Ne Değildir.	22.10.1992
Evren	Atilla çer	Diderot ile Sohbet	01.10.1992
Evren	Moris Levi	ATATÜRK	12.11.1992
Meőale	Halit Kakinç	Yeni Dünya Düzeninde Masonluğun İőlevi	07.10.1992
Anadolu	Raőit Temel	Masonlukta Liderliğin Düşündürdükleri	29.09.1992
Sezgi	Teoman Gönen, Sadık Necmi Güneş	İnsan Hakları ve Adalet	02.10.1992
Gönye	Abdurrahman Erginsoy	Mason ve dev	21.09.1992
Gün İőıđı	Orhan Akıőık	Szm Sevgi stne	28.09.1992
Sadakat	Erhan Apak	ATATÜRK' ANARKEN	10.11.1992
	Avni Sahinbas	Seyahat Gözlemleri	08.12.1992
Dostluk	Engin Eker	Günümüzde Adresyon (Saldırđanlık) Hümanistik Psikoloji ve Masonluk	05.10.1992

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
Gelişim	Galip Dolun	Yeni Yılın alışmalarına Başlarcken	22.09.1992
	Bülent Mustafa Göngenci	ırac Locasını Mücevherleri (Gönye-Tesviye-Őakul)	06.11.1992
	Mehmet Alican Demirden	Önlük ve Eldiven	06.11.1992
	Haluk Yemişyazıcı	Ateizm-Panteizm-Doğma	06.11.1992
	Necmettin Arslan	Locanın Nurları	06.11.1992
	M. Selami Ayalp	ırac Avadanlıkları	20.10.1992
	Ali Okan Gürsel	Operatif ve Spekülatif Masonluğun Tarihçesi	20.10.1992
	Aladdin Karabacak	"J" ve "B" Sütunları	20.10.1992
	Muhammed Bahloul	Teizim ve Deizim	20.10.1992
	Ahmet Turan Öner	Landmarklar	03.11.1992
	Hikmet Mutafoıoğlu	Taassup-Kör İnançlar	03.11.1992
Onur	Nes'et Akdağ	Ham Taş'tan Kübik Taş'a	03.11.1992
Akıl ve Hikmet	Haluk Ege	Motivasyon	26.11.1992
Fazilet	Günay Ezer	Tarihteki Hürriyetilik ve Masonluk	01.12.1992

ANKARA

Uyanış	İlhan Erkan K. . Yücel Güngen	Obediyanlar LANDMARKLAR	16.10.1992
	Bedri Yiğit	Dünyada Masonluk	20.11.1992
Yükseliş	Mithat Melen K. .	M. .ler Ekonomiye Nasıl bakmalıdır?	17.09.1992
	Orhan Özalp	Ruh Terbiyesi	26.11.1992
İnanış	Fuat A. Göksel K. .	Dayanışma	26.10.1992
	Sedat Işık	Hořđörü	26.10.1992
Bilgi	Celal Songu	Masonluğun Tarihteki Ayak İzleri	2.12.1992
Barış	Ceyhun Ergüven K. .	2. Cumhuriyet Münakaşaları ile Su Yüzüne ıkan	21.09.1992
	Toygan Orbay K. .	Değişiklik İhtiyaçları Hakkında Stoacılık	19.10.1992

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
Bariş	Burhan Apaydın	Türk Hümanizmi ve Atatürk	16.11.1992
Dikmen	Öner Çakar	Altın Oran	19.11.1992
Yıldız	Emin Alp Yalçınalp K..	Amerika Seyahatindeki M..lik izlenimler	19.11.1992
Arayış	Akın Erkan K..	1640 İngiliz Devriminin Düşündürdükleri	20.10.1992
	Erol Alpay	Masonluk ve Kapitalizm	20.10.1992
	Cengiz Yalçın	Ortaçağ Kültürü ve Masonluk	20.11.1992
	Edip Aktaş	Arayış	27.11.1992
	Cengiz Yalçın	Ortaçağda Akıl Çiçekleri	1.12.1992
Üç Gül	Ethem Sena Çınar	Hangi M..luk Hangi M..	18.11.1992
Ahiler	Ahmet Hagar K..	Bir Yaz tatilinin Ardından	17.09.1992
	Sungur Babaoğlu, Yüksel Erdemir, Necip Aziz Berksan Behcet Sepici, Güngör Ocal	Ahilik	26.11.1992
Çağ	Tankut Ünal K..	Düşünce üretmek	09.09.1992
	Mete Ataç	Eğitim	11.11.1992
G.Mimarları	Nuri Onak K..	Masonun Ufku	15.09.1992
	Ersen Özler	Masonik Temenniler	6.10.1992
	Kemal Yıldız	Masonik Kültür	20.10.1992
Eşitlik	Kamuran Gürakan	M..luk üzerine	27.10.1992
	Taylan Lünel	İnsanlığın Gelişiminde Bir Hür M..'nun Hedef ve Davranışları Neler Olabilir.	24.11.1992
Yunus Emre	Onur Öztürk, Ulvi Erkus K..	Masonluğun Düşünce Özgürlüğüne Olan Katkıları	07.10.1992
	Yücel Kanpolat	laik Düşünce	4.11.1992
	Uğur Kandilci	Cağımızın Vebası AIDS	18.11.1992
Atanur	Bülent Saldamlı K..	Dayanışma	19.11.1992
Çukurova	Ali Tarık Gül	MASONLUK	19.11.1992
Erdem	Tuncay Kesim K..	Kişilik Kavramı	19.11.1992

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
Denge	Selim Türkbas, İbrahim Anıl Teoman Başaran	SHOLOV	24.11.1992
Doğan Güneş	Kadir Sadi Esen	Masonluğu Tanıma ve Tanıtmanın önemi	23.11.1992
Tolerans	Okan Işık K..	M..luğun Cazip Yönleri Nelerdir?	28.09.1992
K. Yıldızı	Ahmet Çakıroğlu K..	(1909-1967 Dönemi Türk Ma..luğu)	
	Ahmet Çakıroğlu	M..luğun Bugünkü Geleceği	28.09.1992
Üçnur	Çetin Özer K..	Ma..lik Mevzuat	10.10.1992
	A. Hüseyin Gürenli ..	İnsan Sevgisi ve Turizm	12.10.1992
	Ekrem Gürenli K..	Eğitim ve Ma..lik Eğitim.	26.10.1992
	Ahmet Bosut	Cumhuriyet ve yaşıyan ATATÜRK	14.12.1992
Baőkent	İlhan Çevik	Cumhuriyet ve Yaşıyan Atatürk	2.11.1992
Gökkuőađı	Yusuf Kanlı K..	Değişen Dünya ve Türkiye	18.09.1992
Hoşgörü	Edvard Bero	Çırac ve Usta	18.11.1992

İZMİR

İzmir	Nevzat Babüroğlu	Masonlukta Görev Anlayışı.	24.09.1992
	Kamil Aksüs K..	Demokrasi ve Masonluk	
	Umur Denizci K..	İnsan Hakları ve Masonluk	
Nur	Baybars Çaycı K..	Tolerans	29.09.1992
	Engin Girgin	İnsanın Kendine ve ailesine karşı görevleri	13.10.1992
Promethee	Nelson Arditti K..	"Hulusi Selek K.. Anısına	
İrfan	Ethem Sena Çınar	İyiye güzele doğruya	16.11.1992
	Cem Gönen	İnsan Kardeőim	30.11.1992
Ümit	M. Cihan Özyarar	Ayna	27.10.1992
	Yılmaz Men	Geometrik Düzen	27.10.1992

LOCASI	KONUŞMAMI	KONU	TARİH
Ephesus	Ömer Akyüz K.. Hasan Bekleyen	Hür Mason'un Görevleri I. D.. ile ilgili görüşler	26.10.1992
Manisa	Ali Metin İnal K..	Hoşgörü	
Manisa	Hüseyin Yalçın	Ozan K..'lerden Deyişler	18.11.1992
Ege	Erol Gültekin K..	Kardeşlik ve Fedakarlık	01.10.1992
Işın	İ. Seyhan Onat K..	İnsan Hakları Beyannemesi ve M..'luk	28.09.1992
	Umur Esenkan K..	Hür Masonluğun Amaçları	28.09.1992
	Atilla Tüzüner	İnsan Hakları ve Masonluk	7.12.1992
Başarı	Ahmet Yılmaz K..	Seyh Bedrettin Simayvi	
Üçsütun	Mithat Topaç K..	Gazete ve Gazeteci	24.09.1992
	Süha Tanrıöver	Evren ve Ulu Mimar	22.10.1992
	Mehmet Best	Sevgide Özgürlük Varmı?	22.10.1992
Karşıyaka	Erdoğan Ciner K..	Ayna	29.09.1992
Karşıyaka	Ali Reisoğlu K..	Alev Saçan Yıldız	29.09.1992
Bodrum	Gündüz Oray K..	İnsan Sevgisi	9.08.1992
Kordon	Ayhan Karasan	LOCA Çalışmalarında önemli M..'ik Prensiplerden bazıları	22.10.1992

ARAMIZDAN AYRILANLAR

ADI SOYADI	DOĞUM YERİ VE TARİHİ	TEKRİR TARİHİ	LOCASI	EB.. MAŞ.. İNTİKAL TARİHİ
M. Kemal Tunusluoğlu	Bursa 1929	09.03.1929	Yeditepe	17.08.1992
Oktay Töreci	İstanbul 1945	03.02.1993	Sadık Dostlar	12.09.1992
İlhan İlgaz	Çorum 1941	24.1.1993	Ülkü	28.09.1992
Dinçer Turgay	Akşehir 1931	7.4.1966	sembol	12.8.1992
Senai Öz	Düzce 1926	4.12.1992	Yükseliş	24.7.1992
Oğuz Kutluğ	İstanbul 1949	4.4.1978	Hürriyet	14.8.1992
İ. Fethi Gürel	İstanbul 1917	9.11.1963	Dikmen	7.4.1992
Hasan Aziz Utkan	İstanbul 1960	6.10.1983	Dikmen	25.7.1992
Hamit Yener	İstanbul 1924	19.03.1974	Fazilet	06.08.1992
Mehmet Güner	Ankara 1949	20.10.1982	Yunus Emre	13.6.1992
Hulusi Selek	Konya 1907	9.11.1950	Promethee	1.8.1992
Feyyaz Sancar	İzmir 1931	12.2.1986	Promethee	22.6.1992
Nurettin Demirkol	İstanbul 1926	31.5.1974	Kültür	30.10.1992
Marsel Namer	İstanbul 1912	10.10.1969	Atlas	11.10.1992
Mukbil Gökdoğan	İstanbul 1908	18.3.1955	Müsavat	28.10.1992
Yücel Karaduman	İnegöl 1945	20.2.1987	Piramit	2.11.1992

HIÇ BİR ŞEY ÖLMEZ – HER ŞEY YAŞAR

Eb. Maş'a İntikal eden kardeşlerimize Ev.. 'in U.. Ml..'ndan sonsuz mağfiret
ve kederli ailelerine ve bütün kardeşlerimize sabırlar dileriz.

MİMAR SİNAN

Organ of the Grand Lodge

of Free and Accepted Masons of Turkey

CONTENTS

4. Message from M.W. Grand Master ..... Can ARPAÇ
10. In Memoriam: Bro. Mukbil Gökdoğan ..... Şahir ERMAN
15. Past Grand Masters: Mîm Kemal Öke ..... Ahmet AKKAN
25. An interesting letter: Chronologic and Personal
data ..... Celil LAYIKTEZ
33. Freemasonry in Russia ..... Abdurrahman ERGİNSOY
45. Freemasonry in Yugoslavia ..... Zoran D. NENEZİÇ
Turkish by : Fahri ERKSAN
50. Masonic labour of Frederick II,
King of Prussia ..... Cem MAHRUKİ
57. Leadership in Freemasonry ..... Raşid TEMEL
61. Internationalism in Freemasonry ..... Sinan ARTAN
64. Definitions of some Philosophical and
religious terms..... Yusuf KÖKDAMAR
76. Knowledge ..... Demir YIRYAKİ
81. The voice of my heart ..... Teoman FÂNUŞLU
87. News from our lodges ..... Mimar SİNAN
95. In Memoriam ..... Mimar SİNAN

Adress : 25. Nuruşiya Sakağı — Beyoğlu / İSTANBUL

YEAR : 1992

NO : 86

